
71
5 A
39

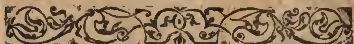
PETRI COSTALII PEGMA,

Cum narrationibus philosophicis.

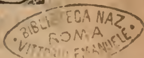

LVGDVNI,
Apud Matthiam Bonhomme.

1555
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Extrait du priuilege.

PAR priuilege expres du Roy noſtre Sire en date du ſeptiéme de Mars l'an mil cinq cens cinquante trois, qui a eſté publié & enregiſtré en la Cour de la Seneſchaucée de Lyon, il a eſté permis à Macé Bonhomme Libraire & Imprimeur de Lyon, d'imprimer, & faire imprimer de telz characteres que bon luy ſemblera, mettre en vente, & debiter le preſent liure, intitulé, P. Coſtalij Pegma, cum narrationibus philoſophicis. auquel liure ledit Bonhomme ſe ſeroit mis en frais & deſpence pour faire tailler figures & hiſtoires reſpondantes à la varieté des epigrammes y compris: & auſsi l'auroit fait traduire es langues vulgaires. Parquoy ſont faites defenſes à tous libraires & imprimeurs de ne faire pourtraire & tailler leſdictes hiſtoires, ny imprimer ledict liure en forme & maniere, que ce ſoit, ou de ceux qui auroyent eſté contrefaictz ou imprimez allieurs, n'en apporter ny expoſer en vente es païs, & terres de ce Royaume, durant le temps & terme de ſix ans, commenceans du iour que l'impreſsion du preſent liure ſera paracheuée, auec groſſes peines contre ceux qui contreuiendront directement, ou indirectement au-dit

Priuilege. Par-lequel eſt permis d'inſerer pour toutes defenſes & ſignifications le ſommaire du-dit Priuilege, au commencement, ou ſur la fin du preſent liure, ainſi que plus amplement eſt contenu au Priuilege ſuſdit.

Ledit liure a eſté acheué d'imprimer le dixiéme iour du moys de Ianuier, l'an mil cinq cens cinquantecinq.

PETRVS COSTALIVS

ANTONIO COSTALIO

FRATRI

S. D.

SOLENT nostri, qui sub aliorum nomine libros suos in manus hominum peruenire volunt, illis consecrare, dedicare, nũcupare. vtar enim eorũ verbis. quòd opinor existiment se aut κέρας ἀμαλθείας dare, aut κηρίον aliquod fundere, aut forte vineam Aristobuli in templo Iouis consecrare. Ego verò quo te mi frater modo hac in re affari possim, nõ planè scio. Quia enim mihi ex apertissimis beneuolentiæ tuæ signis certò perspectum est, tibi in hoc genere officium placere meũ, absurdum est me id mihi domestico testimonio sumere, vt ei qui nobis tantum gratiæ & iudicij largiatur, aliquid videar donare velle. Est enim hominis impudentis & ingrati, id alteri beneficij loco ponere, in quo ab eo non vulgari stu-

dio & officio cumuletur. Quæ est igitur illa in dedicandis libris tam insolens prædicatio? nihilne dant, qui in eo officij genere alterius ora vultúmque contuētur? maximè sanè, apud eos qui se plurimum dignitatis & honoris ijs deferre putāt, à quibus quasi patroni sunt electi. Malo verò ista Persium legere & ridere, quam ijs addici, qui in nomine suo tantum authoritatis & dignationis esse putant. At tu mihi non es in hoc albo: cuius amicitiam & coniunctionem omnibus clientelis antepono libenter. Quia igitur aut nihil est, aut opinor valde modicum, quod à nobis ad te proficiscitur, non vtar eorum verbis, quibus penè maiestas populi Romani & splēdor VRBIS AETERNAE *continetur: quasi eos immortalitate donari putem ad quos scripta nostra miserimus. id enim neque in Cymbalo illo mundi, sic enim Tiberius Cæsar Apionem grammaticum vocabat, veterum moderatio ferre potuit: sed feres æquo animo voluntatem meam ad præsidium necessitudinis nostræ applicari, vt ea studia quæ nobis pueris fuerunt periucunda, etiam grandioribus ad animi ægritudines salutaria esse possint. Vale. Lugduni Nonis Ianuarijs,* 1555.

PEGMA,

CVM NARRATIONIBVS PHILOSOPHICIS.

In simulachrum Iustitiæ.

Ex Chrysippo.

Quæ Dea, quæ bino geminos fouet vbere fœtus,
Et pia sollicitæ munera matris obit?
Iustitia est penso chara perfuncta parentis:
Dextra fouet bellum mãma, sinistra togã.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVAE duæ res in liberis populis, iisque ciuitatibus, quæ aliquando rerum potitæ sunt, plurimum semper valuerunt, eas certè dignitate sua Iustitia vna est complexa: bellissiméque illas vno genere Chrysippus colligauit, quarum con-
» sensus prope est sempiternus. Vt enim parua sunt
» arma foris, nisi sit consilium domi: ita neque probè Respublica in officio esse potest, nisi militari disciplina sese ipsa tueatur · quarum rerum splendor præstantissimus vmbraculis iustitiæ continetur. Iam verò & Iustinianus sacratissimus Imperator non aliis præsidiis maiestatem populi Romani retineri posse iudicauit, quàm rerum vrbanarum & bellicarum disciplina: quarum vnam si à gubernaculis ciuitatum semoueas, diutius imperium stare non possit. Itaque Romani cùm armis Romuli, firmissimis initiis florentem Remp. accepissent, Numam ex Sabinis euocarunt: vt eo res gerente ad militarem gloriam laudes togatæ accederent. Nam & eam Remp. quam primùm auspiciis, deinde verò bellica vi Romulus statuisset, non existimârunt ij, quos maiorum gentium patres appellarat, diutius teneri posse, nisi & legibus & vrbanarum rerum administratione firmaretur. Ex quo & à multis Lycurgus summus apud Spartá legislator, in inuidiam vocatur, quòd in legibus iubendis magis belli quàm pacis rationem habuisset. Ac profectò veteribus illis quærẽdũ visum est vtra harũ rerũ alteri præstãtia antecederet. In quo diffi-

difficilisforſan fuerit rerum tantarũ comparatio. Nam cùm ea quæ & foris & domi fiunt, conſilio æquabiliter gerantur,bonum certè ſenatorem & ciuem imperatori non concedere aptè quis exiſtimauerit.Si verò ad eum ſplendorem cogitatione deducitur,qui in rerum geſtarum magnitudine ineſt maximus,mea quidem ſententia difficilè factu fuerit, imperatorem togatis hominibus non anteponere. Quis enim non videt ex rerum bellicarum peritia,maiora quàm ex domeſtica temperatione adiumenta ciuitatibus omnibus eſſe inuecta? neque enim tantùm priuata Demoſthenis eloquentia attulit,vt Philippum ſtatum Atheniẽſium non mediocriter labefactantẽ,potuetit coërcere: quod tamen memoria patrum in potentioribus inimicis Miltiadis & Themiſtoclis virtus perfecerat. Neq; etiã tantùm in Rep. Romana Senatus conſilia valuerunt,vt Cæſarem regium principatum affectantem aris & focis prohiberent. Vtcunque verò ſe res habeat, facilis æſtimantibus coniectura eſt,vtranque diſciplinam in rebus gerendis plurimùm ſemper ponderis habuiſſe. Nam & Pyrrhus, qui multos annos de imperio cum Romanis dimicauit,tantùm conſilio & eloquẽtię Cyneæ legati ſui tribuit,vt diceret plura eloquentia illius quàm armis ſuis, ſe oppida domuiſſe. quod genus vrbanæ virtuti aſcribitur. Ornamenta verò vtriuſque rei in tutela Iuſtitiæ iacent. Quẽ enim cum laude populo præfuiſſe dicas, niſi aliquos qui in vrbe,& caſtris ius dicant, conſtituat. Et Scipio quidem Africanus cùm ſummo reipu.

tempore Imperator cum exercitu à Senatu eſſet appellatus,non prius de hoſte armis prouocando conſilium cepit,quàm in eos iure & legibus cõſtituiſſet, qui aliquid tetri admiſiſſent, & meretricũ greges reliquaque omnia, quæ ad animos hominum effœminandos valent, longè à caſtris amandaſſet. Et quanquam vetus fuerit multorum ſententia,
» Inter arma,leges & iuſtitiæ vniuerſæ ſemi-
» naria conquieſcere,atque vbi intonuit claſsicum,
» præſtantiſsima illa pacis & togæ ſtudia de mani-
» bus excuti:illud tamen eſt reliquum militiæ vincula in iuſtitia ſita eſſe.Quid enim ſi ſtationem miles deſerat,aut contra edictum Imperatoris manus cum hoſte cõſerat, neque ex lege militari ad pœnam expeti poſsit, quicquâmne tibi ab eiuſmodi exercitu fortiter aut præclarè geri poſſe videatur? Iuſtitia igitur vtrunque tẽpus & belli,& pacis moderatur.

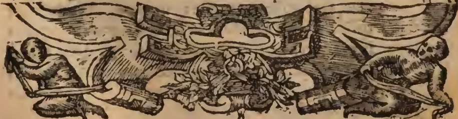

Aliud in Iustitiam, ex Nigidio.
In fordidè iudicantes.

Vah qui inculcatis audes sperare querelis
Iustitiam ætherei linquere regna poli.
Illi signifero sedes ascribitur orbi,
Et clari ante oculos Arctophylacis abit:
Quà locus ad libram & radiantis membra leonis
Finditur, & duplici diuidit astra sinu.
Huius nostrorum sordes & stupra deorum
Mouerunt iustâ debita sceptra manu.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NIGIDIVS figulus & doctrinæ ſtudiis,& adminiſtranda Rep. facilè princeps, Iuſtitiam in Zodiaco inter libram & leonē ſedere exiſtimauit. Quod etſi minus forſan à magiſtris ſuis, aut etiam aſtrologorum ſermonibus didiciſſet, hoc tamen illi in mentem veniſſe in ſuſpicionem venio, quòd agentes in rebus, iiq; qui iuriſdictioni præſunt,vel omnium maximè ad quodlibet iniuſtitiæ genus conſtiterunt. Quod temporibus illis accidiſſe minimè forſan ſit mirandum,quibus nōdum veritatis Euangelicæ dies illuxerat. Nunc verò ætate noſtra cui tantum beneficium fata non inuiderūt,luctuoſum ſanè eſt ſordibus eorum, quos Moſes in Pentateucho ſuo deos appellat, tantùm Iuſtitiæ patrimonium direptum eſſe.Quòd ſi eam iuſtitiam maiores noſtri appellauèrunt, quæ ius ſuum cuique,hoc eſt iudicanti tribuat, aptè profectò noſtros homines acerrimos iuſtitiæ propugnatores voces.Quid enim & opis & inſtrumenti ad hominum negotia adferunt, qui priuatis cōmodis ſolùm incitati in præclariſsimis illis muneribus ita verſantur,vt magis ſuum quàm litigantium negotium agere dicas? Ac ſi volumus temporum noſtrorum hiſtoriam,& ea quæ teſtata antiquitate patres nobis prodiderunt, diſpicere,quē quæſo à tot ſæculis inter noſtros homines reperias, qui nulla mercede in illis ordinibus ſederit? quis propria quadam animi incitatione vnquam iudicauit ? quis eorum precario ius dixit ? Quæ laus etſi iis qui ſe ad Dei præſcriptū nutumque cōuert

uerterunt, minimè sit necessaria, dolendum est tamen inter Christianos homines, quorum propriū est omni officiorum genere præstare, qui hac virtute excelluerit, repertum esse neminem. Quòd si aliquis tam religiosus morum magister esse velit, vt hanc animi elationem, cæterasque alias virtutes, quæ proximè ad perfecti speciem accedunt, in vulgo desyderet, nimiæ seueritatis teneri meritò sit iudicandus. Qui autem in ciuitate principatum gerunt, & iis artibus quæ libero homine dignæ sunt, ornati omnibus, soli de dignitate & honesto, soli de expetendis & fugiendis verba faciunt, magnopere certè sint reprehendendi, nisi ex Platonis sententia, obliti commodorum suorum ad Rempublicam accesserint. Ac si per illos licet nostra cum externis conferre, videmus eos quos ius veteris hospitij societate nobis deuinxit, sublatis formulis de causis priuatis & publicis sine mercede iudicare. Quid enim ad iudiciorum dignitatem splendidius, quid ad litigantium leuationem aptius esse posit, quàm ea liberaliter conferre, à quibus sordes & præmia non solum sacra, sed & profana monimenta sustulerunt? Nostri autem maximis nominibus sibi eos, quorum res agitur, deuinctisimos esse arbitrantur, si magna pecunia sententiam dixerint? Nam præter id quòd pecuniam ingentem & sæpisimè extra ordinem sportularum nomine imperant, plurimum tamen sibi gratiæ deberi opinantur, si quæstionem totā, sicut eorū fides & officij ratio postulabat, ad exitum perduxerint. At enim quis apud eum iustitiæ,

quis

quis æquabilitati locus esse potest, qui in obeundis magistratibus sequitur pecuniam ducem: cui tamen cum iustitia æterna est dissociatio? Neque verò tantùm apud omnes bonos inueterata cõsuetudo momenti habet, vt ea homines nostros inuidia tantæ cupiditatis & auaritiæ leuare posſit: quæ si vnquam ad sceleris excusationem valuit, hoc opinor minimè hac in causa cõcedẽdũ erit: in qua qui versantur, ab omni pecuniæ appetitione alieni esse debent. Sed quia admiratione diuitiarum illud immortalitate dignum iustitiæ decus apud homines in summa neglectione iacet, non est mirandum, si Astræa illa Dea hominibus relictis ad superos conuolarit.

Senatus Heliogabali.

In iudices γυναικοκρατουμένους, & vxorio imperio viuentes.

Qui decreta vides muliebribus edita iußis,
Totáque fœmineos per fora stare greges,
Hæc Phœnix quondam posuit monimenta sacerdos,
Inter conscriptos addita scorta patres.

ALIVD.

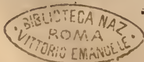
Qui regis imperio populos sanctúmque senatum,
Et tibi sunt dandæ credita iura fabæ:
Quíque tenes Lato prætoria ciuica Clauo,
Et quasi te populus conspicit in tripode,
Legibus vxoris viuis, thalamóque iugali
Non licet ex voto dicere iura tibi.
Dignus qui molli sedeas sub Amazone Præses,
Désque Suburranis menstrua iura focis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

AMAZONAS mulieres extremo oriente sitas, animi magnitudo & imperandi gloria toto orbe celebrauit. Nam & priuatim & publicè tanta cum laude imperarunt, vt finitimos populos bello domuerint, & muliebribus decretis viuere coëgerint: cúmque rebus fortiter gestis sibi otium peperissent, tantum animi elatione processerunt, vt præstantissimis Alexandri Magni spoliis & triumphis minimè terrerentur. Cuius reipublicæ maiestatem & imaginem cùm non longinquitas temporis tantum, sed populorum omnium consensio summo studio à se repulisset, inuentus est Heliogabalus imperator, qui largitione Symiamiræ matris ad imperium productus memor tanti officij, illi in senatum ingrediendi, & in Consulum subselliis sedendi potestatem fecit: & vt ea senatusconsultis & authoritatibus perscribendis testis adhiberetur, effecit. Habuit verò (vt inquit Ælius Lampridius) in colle

le

le Quirinali ſenatulum, ideſt, mulierum Senatum, „ in quo antea fuerat conuentus matronalis: vbi ri- „ dicula quædam Senatuſconſulta facta ſunt de le- „ gibus matronalibus, quo quæque veſtitu incede- „ rent quæ ad cuius oſculum venirent, quę pilento, „ quæ equo ſaginario, quæ carpento mulari, quę bo „ um, quæ ſella vterentur. Quod exemplum cùm da „ mnato authore ſuo, cõtra maieſtatem populi Ro- „ mani eſſe videretur, factũ eſt S. C. quo in poſterũ mulieres ab ingreſſu curię remotæ ſunt: hoc addito, vt eius caput inferis ſacrum eſſet, qui hoc in rẽ publicam inducere conaretur. Cuius decreti authoritas etſi in poſteris ipſis longa annorum ſerie videatur conſtitiſſe, in nonnullis tamen locis tam effœminati imperij quædam ſeminaria, & ea certè non obſcura reſtiterunt. Nã vt Ariſtoteles grauis author in Politicis definit, tum demum reipu „ blicæ gubernacula penes mulieres videntur eſſe, „ cùm ij qui legibus vetandis & iubendis præſunt, „ vxoris principatu & dominatione tenẽtur. Quod „ etſi minimè ad eorũ amplitudinem qui in tali degunt imperio, aut ad totius reipublicæ dignitatẽ ſit conſentaneum, muliebribus illis auſpiciis magiſtratus geri, mirandum eſt tamen nullum ex tã impura ſeruitute ſeſe in libertatem dignitatis vin dicare velle. At enim Romani fœminas quas à publicis negotiis lege lata excluſerant, in perpetua tutela (vt Cicero author eſt) propter conſilij infirmitatem eſſe voluerunt: vt eas non ſolùm a rebus publicè gerendis, ſed à priuatis rei domeſticæ adminiſtrationibus & contractibus ſummouerent.

» Neq; enim par eſt vt quam ſummus Deus hominũ
» ſtudiis obſequentiſsimã eſſe iuſsit, ea in homines
» principatũ gerat. Quo in genere moleſtè fero ab
» exteris noſtros inuadi ſolere, vt ij omniũ conſenſu nationũ γυναικοκρατούμενοι vocentur. Hoc enim & maieſtatem imperij notabili iactura minuit, & mea ſententia muliebrem dominatum in rempublicam inducit. Nam quid magnificum, quid centumuiralibus publicisque iudiciis dignum iudices exequentur, qui domi imperare non poſſunt? Deridenda ſanè arrogantia, in Liburnicis & duorum ſcalmorum nauigiis regendis ſe parum ſcientem confiteri, quinqueremes autem gubernare didiciſſe. Nam qui in familia lege agere non poteſt, qua tandem ratione de maximis controuerſiis in Senatu iudicabit? & quomodo iudiciorum maieſtatem togatus tuebitur, qui in vxoris imperio & opinatione conſidit? Si quid tibi cum eiuſmodi hominibus rei eſt, facile eos ad æquitatem adduxeris: boni enim ſunt: ſed cùm nocte interpoſita ad vxorem retulerint, offendes omnia muliebribus conſiliis perturbata. Quod ne cui obſcurum eſſe poſſet, eorum beneficio curàque perfectum eſt, vt id & præſcripta conſuetudine & quaſi ciuitatis lege conſignaretur. Quam enim expectationem cõſeruandæ dignitatis & memoriæ ſuæ reliqui populi in filiis collocârunt, id noſtris hominibus in filiabus poſitum eſt: apud quos egregium & immortalitate dignũ pietatis κατώρθωμα iudicatur ſi aut exhęredibus factis, aut modico honoris cauſa

ſub

ſubleuatis filiis ſuis, reliquæ opes omnes in filias generosq́; immenſa & inofficioſa donatione profundantur. Credo quòd id vxoribus placere certò ſciant, ad quarum ductum & voluntatem omnino cogitationes ſuas applicauerunt. Eam quantitatem filiabus doti ſcribere, habent virtutis & officij loco, qua perſoluta filiis ad ſe tuendum nihil ſuppereſt adiumenti. Qui ſi præclariſsimis literarum ſtudiis & rerum maximarum cognitione mirabiliter incenſi, ſui rationem haberi velint, vix temere proficiunt quicquam: & id opinor rectè, apud eos, qui magis filiarum pompa & luxu, quàm filiorum eruditione & doctrina delectantur.

Ad Cupreſſum.

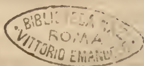
In aulicos & admiſsionales.

Ite procul futiles aliorum in prædia blattæ:
Noſter adulantes neſcit amare decor.

ALIVD.

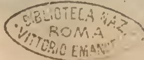
Aſpice non domitæ faſtigia ſumma cupreßi,
Membráque diffuſis luxuriata comis.
Multus odoratis folijs innatus amaror
Fata dedit vitæ tam diuturna ſuæ:
Nec furtiua timet malè paſtæ prælia blattæ,
Atque venenatis dentibus eſſe cibum.
Heu quibus auſpicijs creſcentis gloria regni
Hoſtili quateret barbara ſigna manu,
Si ſibi qui cernunt, in publica commoda talpæ,
Patritiæ facerent atria miſſa domus.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

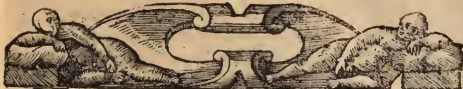
INTER illa quæ relatu nō indigna de Cupresso Dioscorides memoriæ prodidit, nihil opinor magnificentius dici potest, quàm quòd ea non tātum se à blattis & tineis ægrimonia tuetur sua: verumetiam si dissecta quibuscūque rebus admisceatur, eiusmodi animantium iniuriam longissimè arcet & propulsat. Quæ eadem ad eos qui præstantes opibus & imperij gloria, terrarum orbem suo nutu continent, accommodari potest oratio. Vt enim amaritudo illa ad Cupresi perpetuitatē & magnitudinem summè suffragari putata est: ita profectò seueritas maiestatis plurimum ad principum regúmque gloriam sit adiunctura. Nam vt omittam multas Respublicas, quòd in illis adulatoribus essent omnia, miserè concidisse, sit forsitan à regnorum gubernaculis alienum & turpe, eos qui commodis suis & rerum domesticarum incrementis, administrationes publicas sibi omnino attingendas esse existimant, solos in beneuolētiæ principalis clientela iacere, eoque genere illationes publicas & commissa fisci ad priuatam vtilitatem traducere. Quid enim in gerendis publicis rebus aliud agunt, quam in partem animos defixos habent, quò sensus, quò acies oculorum spectat? an vt spoliis & victoriis, ex quibus veteres Romanorū duces nihil pręter laudem domū retulerunt, quietem otiumq́; ciuibus suis pariāt? an vt eas dignitates, quas illi à principibus dono impetratas populo proscribunt, ad iustitiæ administrationem & subditorum leuationem conferant? an vt im

vt immortalitati litium & publicis malis medean tur? an vt obliti commodorũ suorum totum corpus reip. curent, résque gerant arduas plenásque periculorum cùm salutis & vitæ, tũ rei familiaris & fortunarum suarum? Horum actionibus si fortuna principes aduersantes, in eamque rem tam paratos fecisset, vt eiusmodi homines à gubernaculis excluderẽt: quid tã gloriosum, tamq; elatũ dici potest, quid cũ splẽdote & gloria rerũ gestarũ tã coniunctũ, quod nõ Christianissimis Principibus communicari queat? Sed tamen excelsi animi est, à quibus nihil opis & adiumenti senseris, & quibus nihil debeas, iisdẽ & conferre quãplurima, & omnia velle debere. In quo grauissimè sint reprehendendi illi, qui tãta animi elatione, & in beneficiis collocãdis liberalitate plane inctedibili abutũtur ad vtilitatem suã. Romani dominatione Reip. & domi & foris præclari, eos repetũdarũ reos detulerũt, qui de prouinciis suis, etiã rebus prospere gestis decedentes, rem vel minimã vsibus suis addixissent. Neq; enim vnquã existimauerũt virutem illam cõseruatæ aut auctæ Reip. quasi suapte mercede & gloria nõ contentã, ad rerũ externarũ subsidia deducendam esse: quæ si ab hominibus bene à natura informatis accuratè perspicitur, satis sua pulchritudine omnium animos obtentare possit. Aliud etiam legis capitulum apud eos relatũ erat, ne qui prouincias regerent, aliquove in officio essent, quicquam cũ priuatis contraherent: néve vel fœnore, vel stipulatione, aut empti nomine accepta ratiohibus suis referrent. Pessime enim se res

habet, cum ij quos principalis clementia consiliorum in Repu. socios esse voluit, de publicis commodis ad domesticas vtilitates abducuntur, eaq́; tantũ gerunt, quæ in rem suã magnopere futura sint. Sed tamen auaritiæ geramus morẽ, quæ nescio quo communi fato, nõ solùm res vrbanas, sed bellicas quoque ambitu suo iam pene complexa est.

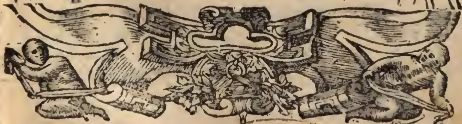

Ad ſacrificia Phaſelitum.

In eos qui ſibi diuites ſunt.

Aſpice vt inſipidas, tenuiſsima munera, ſquillas
Dedicat æthereo Phaſelis ora Ioui.
Nec ſtudet occiſa diuos placare bidente,
Illa quidem ſit pars Herculeana licet.
Parcè, ſtipem miſero ſi quando exporrigis Iro,
O quoties loculum eſt nixa redire ſuum.
An cupis infelix alienæ parcere gazæ,
Tales munificos Atropos vna facit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

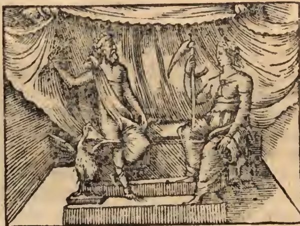
PESSIMA certè illa rerũ externarũ appetitione iã olim cõtracta macula, tã in populo Christiano inueterauit & desedit, vt nõ tãtùm ea nobis nõ esse retinẽda arbitremur, quæ hominũ decretis cõtinẽtur, sed præclarũ diuinæ legis præsidium nõ dubitãter deseramus. Et queadmodum Phaselitæ dũ pecuniã facere vellent, tã parcè primitias diis cõsecrarunt, vt tãtũ ea offerrent quę nullo sibi vsui essent futura: sic innumerabiles reperias, qui quãquam persuasum habeãt nulla re magis quàm beneficiis collocatis pios & Christianos cerni posse, ipsa tamẽ virtutis specie adduci nũquã potuerũt, vt ea libẽter cõferrent, quæ Christus sibi & egenis dedicauit. Quòd si (vt veteres voluerunt) nihil est „ illi principi Deo quod in terris sit acceptius quàm „ cœtus hominũ iure sociati: quãta mediusfidius di„ ligentia eas virtutes tuebimur, quæ ad communitatem & congressum hominum plurimũ valent? Iã qui ex chirographo cõueniũtur, ad nominis dissolutionem pignoribus captis vel etiã carcere cogi solent. Quidã etiam tam à natura sunt instructi, vt nõ existimẽt se diutius posse debere. Quorũ ego cõsiliũ vehementer probo: sed tamen vellẽ vt in ęre Domini eadẽ diligẽtia vterẽtur, neq; illi tãto tempore reliqua traherent. Appellãtur certè ex Christianæ legis syngrapha debitores, grauissimis testibus de expilata hęreditate Domini citãtur rei, tabulis obsignatis res agitur: neq; tamen parẽ Christo, hoc est, pauperibus volũt rationẽ ascribere. Ita viuunt, vt potius in auaritiæ patronatu (dea enim illis

lis quædam opinor eſt) quam in virtutis gentili-
tate eſſe velint. Ac mihi quidem in iſtos homines
cogitanti quærendum viſum eſt, cur cùm reliquo
virtutum genere excellentes habeantur, & ea ge-
rant ipſi quæ ſine cuiuſquam contumelia rationi-
bus honeſti ſunt coniuncta, hãc ſolùm partem in-
tactam reliquerint. An quòd glorioſum Chriſtia-
nis eſſe putant, multis rebus & pecuniis abundare,
quas ne in propinquis quidẽ ſuis ſapiens laudauit
vnquam? an quòd id expetendum eſſe putant,
quod apud imperitam multitudinem plurimum
dignationis habet? an quòd pulchrum viro bono
eſſe opinantur, ſi Chriſtum & Apoſtolos, quos
bene agendo & rectefactis conſequi aut nolunt
aut nequeunt, hac vna diuitiarum nota antece-
dant? an quòd totam animi elationem, quæ in
præſtantibus viris eſſe debet, pecuniæ pondere
metiuntur, & in eo magnum putant excellere, in „
quo vt quiſque optimus eſt, ita facilè ſe ab im- „
probiſsimis patitur ſuperari? Sed non video pla- „
nè quodnam eorum cauſæ patrocinium adfera-
tur. Nam præter id quòd virtutes omnes æterno
quodam conſenſu inter ſeſe (vt Stoici volunt)
coniunctiſsimas, officiis ſeparant, offendunt mea
quidem ſententia grauiſsimè, quòd ea præcepta
in quibus omnia ſunt præſtantibus & magnis vi-
ris, ab actionibus ſuis excludunt, atque ea ipſi
ſola conſectantur, quæ naturæ hominum atque
adeò ſenſibus maximè ſunt conſentanea: in qui-
bus fruendis neque virtus vlla, neque animi ma-
gnitudo poteſt exiſtere.

In

Ad statuam Ionis & Themidos.

Iusta à Deo roganda.

En vt Dictæo posita est vicina tonanti.
Explorans hominum vota, precésq; Themis.
Tu bona posce Deum, metet impia vota ligone
Dîa Themis. Sanctum est iusta rogare Iouē.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

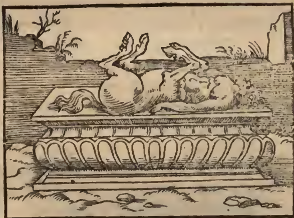
BELLISSIME Themis in pōderādis hominū votis principatū habēs, secūdū Iouē sedere credita est: quæ perpetua quadā æquitate, importunitatē eorū qui immanissima quæq; à Deo petūt, retardaret. Quæ hominū lues eo nomini populoque Christiano videatur offensior, quòd illis persuasum est, Deū immortalē ad hominū cupiditates & scelera propendere. Quid enim aut magnificum, aut liberale de Deo iudicare possunt, qui præstantissimū illud numē in criminis nefarij societatem audēt appellare, vt eo velut adnitēte, diuturni desiderij sui expectationem, & sceleratæ cupiditatis sitim explere possint? Nā qui à necessariis suis nōnulla contra leges petunt, ita sunt animo affecti, vt eos quos petitione sua volūt impellere, in eodem quo illi sunt, errore versari putēt. quibus si omnino perspectū esset, tales virtuti soli omnia summa tribuere, nō temere in facilis repulsæ periculū sese ipsi cōiicerēt. Quod idē quoq; de iis qui turpissima quæq; à Deo rogāt, dici potest. Quam enim illi de excellēti illa mēte persuasionē induerūt, qui eā nō solū testē, sed flagitiosè sodalitatis participē citāt. Quòd si Iesus Christus in sequacibus suis rerū subsidia ne probauit quidē, qua frōte patrimoniū vberius ab illo cōtēdemus? Iā qui apud nos omni probitate excellētes perhibētur, rē gratā Deo se facere putāt, si vocis & laterū cōtētione cū domino egerint, vt filios suos diuitiarū & honorū accessione aliquando ornatos videāt. Quòd quàm parum sit Euāgelicum, satis sacra loquuntur monumēta:

„ Qui enim(inquit Chriſtus)in vobis dignitate prę
„ ſtat,fiat ſicut iunior.Quòd nõ eo pertinet,vt ambitionis labore diſtrictos de curſu dignitatũ reuocẽ. aliquos enim eſſe oportet qui præſint,& quibus pareatur.Sed vt omnibus notũ eſſe poſsit,nũquam popularia illa & imperitæ multitudinis ſtudia,magnorũ virorũ animis inſediſſe.Cretio hæreditatis ab aliquo pro parte facta eſt,ſimulatq; familiæ erciſcũdæ iudicio arbiter eſt acceptus, nullum apud Dominũ intermittit rogãdi tẽpus, ſacrificos interpellat,noctes & dies ſuffitus agit,vt ea portio quæ ſibi probatur magis in partẽ cedat.Hæc quãuis ab hominibus cætero-qui bonis facta eſſe memoria repeto,non adducor tamẽ vt ea ad prouidẽtiã Dei pertinere credã.In primis enim Chriſtianis hominibus probatum eſſe debet, vt pecuniã pro nihilo ducant:quam qui tanquam bonum & expetendum quærunt, ne illi quidem Philoſophis beneuolis & placatis vti poſsint.Quis ergo Deum tam parum diuinum & æternum ſtatuit, vt eas preces illi curæ eſſe putet, quibus eũ velut ſordidati impellimus,vt eius auſpiciis filiæ noſtræ primariis viris nuptum dentur? Quis ſempiternæ illi menti tam parum tribuit, vt ad ea vota propenſam eſſe putet,quibus deprecamur impẽſius vt ditiſsimæ mulieres in manũ filiorũ noſtrorũ conueniãt?Sed hęc forſitã mulieribus in ore ſunt.in quibus etſi incredibilis virtutis & pietatis ſignificatio plerunque eluceat,neſcio tamen quo pacto ab ea ſententia tam ſint alienæ,in qua Euangelij ſplẽdor ineſt totus.

In tu

In tumulum Chironis.

Optimum ad felicitatem quàm ocissimè aboleri.

Siste tuos Chirō peregrino in crimine plāctus,
Nec refuge æterni viuere lege Dei:
Et sceleratorum temeraria facta nepotum
Desine in ærumnis connumerare tuis.

ALIVD.

Cur fugis ô Chiron donum immortale deorum?
Nec placet hæc animis Athanasia tuis?
An quòd Achiuorum noras peccata nepotum,
Et chari immemorem pignoris Italiam?
Atque impendentes patriis ceruicibus enses,
Et Tyberinorum fœdera rupta ducum?
Anne & fœdatos natorum sanguine manes,
Et data cognatâ dira venena manu?
An quod & occidui testata piacula cleri,
Et positos noras munere pontifices?
Abreptum & miseri scelus exitiale Giesi,
Et sacra Amorreis contemerata notis?
Et scelera antiquo iam commutata decori,
Et patriis iussas moribus exequias?
An salsæ peritura molæ conuiuia noras,
Ventura & Libycis pemmata deliciis?
Aut lapathũ, & tenuis vulgata obsonia squillæ
Tam subito in primas corruitura dapes?
Ergo age, disce horum fœdos contemnere mores,
Et postliminio cœlica dona cape.

NAR

NARRATIO PHILOSOPHICA.

POSSIT aliquis in attentiſsima rerum humanarum cogitatione poſitus iuſtè demirari, Chironem immortalitatis beneficio à diis auctum vitam hanc breui ſubterfugere voluiſſe. An quòd ſimul atque in vitam tanquam in viam ingreſsi ſumus, tot periculis & ærumnis diſtinemur, vt quaſi noſtri noſmet pœniteat? An quòd in eos qui iſtum vitæ curſum tenent, tot ſæpe iucurrunt animorum & corporum ægritudines, vt meritò vitæ calamitoſæ vna mors Chironi fuerit præferenda? An quòd maiorum ſuorum flagitia accuratè perſpiciens, viuendi ſatietate mirabiliter teneretur? An quòd ſuorum temporum æquales omnibus flagitiis contemeratos cerneret, neque eorum vſum & conſuetudinem æquo animo ferre poſſet, quorum improbitas bonorum omnium ceruicibus ad perniciem videbatur impendere? An quòd populum ſuum propè deſipientem offendiſſet, vt cuius mores perditos & infames iudicaret, illius vti congreſſu nefas eſſe arbitraretur? An quòd poſteritatem intuens, & in eam diuinationis animo defixus, veneficia, adulteria, clades, latrocinia, homicidia, falſum, teſtamentorum ſubiectiones longè antè præuideret: & ea tempora putaret impendere, quibus vtilitati dignitas, ſceleri virtus, iniuſtitiæ æquitas eſſet conceſſura? An vt eorum mores & vitæ indignitatem defugeret, qui religionem ſtupro, forum cupiditate, hominumque inter ipſos communitatem dolo & fraudibus inquina-

rent? An quòd futurum aliquando præſentiret, vt quæ gens præſtantiſsima iuſtitiæ & paupertatis ſeminaria primùm habuiſſet, eadem ipſa labentibus ſæculis, ambitione, diuitiarum copia, luxu & externis rebus fœdaretur: & ea ſibi aſciſceret, quæ Chriſtus præclariſsimæ rogationis author longè à ſe & à ſuis depuliſſet? An quòd ii qui rempublicam gerunt, negligentiam, auaritiam, corruptelam, ſordes, gratiam, ambitionem ad iudicia forumque attulerunt: & qui locus beneuolentia & odio vacare debuiſſet, is talium animi ægrotationum maximè pleniſsimus apparuit? An quòd ii qui ſe Chriſtianos & eſſe & nominari volunt, pietatem erga homines (qua ferme vna fidei Chriſtianæ ſplendor, & tuendæ nos inter nos ſocietatis iura continentur) verſura, fœnoribus, vſurarum voragine, dolo malo, fruſtratione, denique illa virtutum omnium perturbatrice auaritia conuellerunt: vt nullus perdiu inter nos ſapere iudicetur, qui non ſe totum lucro, & domeſticis patrimonij ſui commodis dediderit. Itaque ſcitè & ad mores noſtros appoſitè Heſiodus ait,

Νῦν, δ' ἐγὼ μὴτ' αὐτὸς ἐν ἀνθρώποισι δίκαιος
Ἔιην, μὴτ' ἐμὸς υἱὸς· ἐπὶ κακὸν ἄνδρα δίκαιον
Ἔμμεναι, εἰ μείζω γε δίκην ἀδικώτερος ἕξει.

Nam ſi qui virtuti omnia ſumma tribuunt, inſani, ſi qui ab honorum appetitione abſunt, ſtolidi, ſi qui res humanas & fortuitas pro nihilo ducunt, excordes, ſi qui honeſtate non commodis tranquilitatem ſtatuunt, ſtulti & amentes iudicantur: quæ tanta homini ſapienti ſuſcipienda erit con-

tentio, vt in luce omnium religionem, pietatem & iustitiam colat? si denique cũ ambitiosis & auaris agitur preclarius, quid tãtùm bono virò enitendũ erit, vt pro salute omnium fortissima gerat & praestãtissima? Sed tamen quia plus apud homines probos ipsa honesti forma, quàm vtilitatis, gratiae, & existimationis ratio valere debet: non erit cõmittendum, vt inter aduersaria imperitę multitudinis studia, aliqua vitae nostrae pars officio vacasse videatur. Quid enim quaeso in vniuersa natura me- „ lius virtute, quid praestantius? quid etiam recla- „ mante populo hominum dignitati accommoda- „ tius? quae si despicitur, facilè tamen excellentia sua „ & temporum iniuriam, & hominum perfidiam „ superatura sit. nec enim virtus ex hominum opi- „ natione est, neque qui in eam omni studio incum- „ bunt, in officiis expendendis assensionem à popu- „ lo metiuntur. Quanquam autem miserrimum est videre quae nolimus, oculique maximè dolorem augeant, quòd à miseriis cogitationem non sinant auertere, non est tamen viro sapienti recusandum, quo minus inter tot clades & nefariorum hominũ perditos conatus, vitam suam aliqua leuatione cõsoletur. Si enim Deus optimus maximus, homines è coelo satos huius orbis habitatores, & calamitatum, quae quotidie scelere accidunt plurimorum, spectatores constituit, non debemus ita cedere animis, vt quasi deiecti desyderium viuendi penitus deponamus. est enim opinor & moderationis & sapientiae, eos qui ne vmbrã quidem τοῦ καλοῦ viderunt sine cõtumelia dimittere.

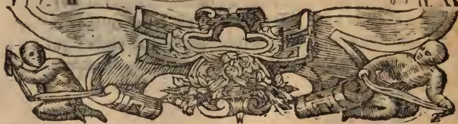

In Magiſtratus iuuenes.

Vix temere ante pilos venit ſapientia.

Deſine ſtulte puer, dubiam tractare bipennim:
Anne audes molli ſtringere tela manu?
Quàm malè conſcripti tractāt arcana Senatus
Qui nondum primas deſeruere nuces.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

CIVITAS Lacedæmoniorum quæ Reip. gubernaculis, dum Lycurgi leges valebant, reliquis populis præluxit, consilium suum Senes appellauit: vt omnibus iudicatū esset, nullū Rempu. attingere debere, nisi eius cupiditates omnes, motúsque animi, longior ætatis flexus cōfecisset: Romulúsque eosqui in rerum administratione essent Senatores & Patres nominauit, vt iuuenes publicis negotiis excluderet. Et Prophetarum præstantissimus Esaias, dum Iudæorum populo pro tantis flagitiis malè euenire auguraretur, hunc graues domino pœnas daturum existimauit, si illi aliquando euenturum prædiceret, vt iuuenum & effœminatorum imperio teneretur. Quæ enim pestis in Rep. capitalior vnquā fuit, quàm eos ipsos in magistratu esse, quos leges propter infirmitatem consilij in tutela esse voluerunt? Quæ tanta temporum est improbitas, vt ij publicis & priuatis administrationibus velut tripudio auspicētur, qui neque rem domesticam cum dignitate gerere, neque seipsos gubernare possunt? Denique quid & authoritatis & splendoris ad ipsa subsellia adferent, qui ne domi quidem satis apud suos partes tutari queunt? Tu igitur cui nec vsus magister fuit, nec doctrina forum, cùm in rei stipulatiuncula & syngrapha decipiare, vllúmne tibi in Senatu iudicandi locum relinquendum esse existimem? Quòd si Augustus Cæsar non omnibus de iure respondendi potestatem fecit, sed iis tantùm quos doctrina prope singularis, & velut vniuerso

populo testata virtus apud omnes commendabat: quid in eis desyderes qui tantùm sibi sumunt, vt de aliorum responsis soli iudicium ferāt? quos forsan omni studiorum laude cumulatos esse oporteat, quòd ab eis maiorem appellare nō possimus. Iam verò qui alteri iudicium dictant, non prius cognitionem sibi impetrandam statuunt, quàm peritissimos quosque de iustitia & æquitate causæ suæ in consilium adhibuerint, vt tandē illis ducibus, & quasi toto iure teste cum aduersario lege consistant. qui si forsitan causa cadant, patronos suos de imperitia in inuidiam & crimen vocant. Ac mea quidem sententia propius erat cum eis in iuriæ disceptare, quibus id oneris impositum est vt extremi omnium sentētiam ferant. Quid enim in litibus adeundis confert præparatio illa diligens, quid altior prudentium deliberatio, si quibus iudicandi partes attributæ sunt id parum admodum sentiant, ex quo magnum causæ patrociniū accersitur? Qui autē quasi procincti in subselliis sententias rogantur, nisi maximis artis & naturæ præsidiis sint instructi, parum certe facultatis ad ea munera in quibus degūt, sunt allaturi. Quòd si aliquis primis illis annis tantam doctrinæ suæ fiduciam habet, vt inter tantos magistratus adlegi velit, non video in quo hæc dignitas laudi illi esse possit. Nam & multas ciuitates florentissimis rebus suis concidisse accepimus, quarum summa ad iuuenes redierat. Et ex sacris quidem literis Robohami regnum quod patria virtute & auitis armis præclarissimum acceperat, adolescentum con

silia

filia conuellerunt. Ex quo præclarum est quod apud suos Lycurgum instituisse Plutarchus refert vt octo & viginti Seniores à latere Principũ nunquam discederent, quorum consilio omnia & foris & domi gererentur. Quis enim consultò de re aliqua iudicauit vnquam, qui nondum rei periculum fecit? Iam in Næuii ludo cùm aliquis interrogasset, Cedo, qui Remp. vestram amisistis tam cito? respondetur, vt inquit Cicero,

Proueniebant oratores noui, stulti adolescentuli.

Et apud Homerum Vlysses, non alia de causa se Achille consilio & prudentia superiorem facit, quàm quòd illo gradior natu esset. Etsi enim rationem eam, quæ cùm adoleuit & perfecta est, sapientia vocatur, nullus forsan hominum est consecutus: habet tamen affecta ætas nescio quid cum illa coniunctum & cognatum, quod difficile factu sit in adolescentibus reperire.

Ad ſtatuam Dianæ.

In ſordidos noſtrorum mores.

En vt te inſimulant caſtæ monimenta Dianæ
Aeternum hoſpitij non coluiſſe decus.
Diſce miſer tenues meritis retinere propiquos,
Nec iam te cæcus fœnoris vrat amor.

ALIVD.

Quam quondam magnæ statuam posuere Dianæ,
Proponunt oculis Pegmata nostra tuis.
Illa ingressuris subtristior esse videtur,
Morosóque nimis torua supercilio.
Verùm eadem auersis hilari gratissima vultu,
Non dubia oblati signa dat hospitij.
Nostrorum hi mores, patriis sic viuitur oris,
Hoc verum est nostræ symbolum amicitiæ.
Hos, memor officij, si forte inuiseris, illic
Te toruùm extemplò dira tuetur anus:
Demitit vultum dominus, metuénsque repostu
Vix bene se memorem prædicat esse tui:
Et gemit ingratas nullo cum fœnore messes,
Et sibi Eleusinæ numina sæua Deæ.
Sed cum ad vestibulum ventum est, & limine in ipso
Incipit extremum iam tonuisse vale,
Ad cœnam citus inuitat, frontémque serenat,
Iactat & occisæ sumina læta suis:
Et Calabro indignos imitatur in hospite mores,
Hácque tegi infames iudicat arte dolos.

B v

NARRATIO PHILOSOPHICA.

STATVAM Dianæ quondam in Lesbo consecratam, qui ad illam frequentes confluebanr, diuturna quadam notatione nobilem reddiderunt, Nam in ea obseruatum esse literis proditum est, vt iis qui templum introirent, velut subtristior supercilium adducere videretur: contra verò exeuntibus incredibili planè vultus hilaritate appàreret: quod an casu an verò artificis industria acciderit, nihil ad hoc tempus. Quantùm autem ad pręsentem scriptionem attinet, scitè statua illa nostrorum mores videatur adumbrare. Nam si qua tibi vetus cum horum aliquo necessitudo intercedit, & si, dum id agis vt ius amicitiæ sanctè & piè colas, ad eum domum veneris, tantam in vultu seueritatem pręse feret, vt senium esse tibi persuadeas. cùm autem de discessu cogitās in foribus constiteris, & hominem iam valere iusseris: deposita feritate paulùm condocefactus, te apud se iubebit cœnare: neque tamen prius tibi hoc iudicij & beneuolentiæ conferet, quàm certò perspexerit te, quo minus hoc benignitatis iudicium acceptes, verecundia impetrati discessus impediri. neque enim minore augendi patrimonij cupiditate incensi sunt, quàm amittendi metu. quo in genere si qua plaga accepta est, videas homines omni constantia deturbatos iacere. Quis igitur eos pro amicis complecti velit, qui res minimas sanctissimis amicitiæ vinculis anteponunt? Quis pro agnatis colere, quibus modicæ rei iacturam nullis amicitię momentis sarciri posse iudica

dicatum est? Quam tamen tanti maiores nostri estimauerunt, vt non tantùm pro amicis opes & pecuniam, sed vitam profundere essent parati. Hospitalitatem certè veteres philosophi mirabiliter laudibus efferunt: quòd hac vna virtute conseruandę hominum societatis prope iura continētur. hanc Romani tam sibi in republica retinendam esse censuerunt, vt in extruendis magnificis ędibus neque sumptibus, neque labori parcerent: quibus aliquando hospitalitatis officia non exteris tantum, sed etiam ciuibus suis præstarent. Quæ laus Octauio homini nouo ad petitionem consulatus creditur esse suffragata. Quid enim gratius facere patriæ tuæ possis, quàm ea liberaliter omnibus cōferre, quę natura communia esse voluerat. Nam neque aliqua res est, qua propius ad conuentum animorum, qui his vinculis elapsi in cœlo beati æterno æuo fruuntur, possimus accedere, quàm in beneficiis vltrò citroque conferendis tam à natura incitatos videri, vt omnes homines non amicitia tantum, sed aut familiaritate, aut agnatione nobis coniunctissimos esse arbitremur. Quæ vnquam maior perfecti fuit expressio, quàm vniuersos homines tantùm apud nos gratia & authoritate valere, vt nobiscum arcta necessitudine colligatos iudicemus? quæ qui prestiterit non hominum concursationem & congressus, sed animorum cœlestem illam coniunctionem assecutus esse videatur. Iam iis qui olim semibarbaros homines, & locorum interuallis vitæque genere disiunctissimos mœnibus & viuendi societate sepserunt,

hoc

hoc à suis testimonium datum est, vt post *mortem* pro diis colerentur: à quorum gloria non procul abesse eos crediderim, quibus nihil magis in vita propositum est, quàm vt se beneficos & liberales velint: quique egregia quadã hospitalitate omnes ad ius hospitij & familię suę nituntur allicere. Sed tamen in hoc genere hæc temperatio erit adhibenda, vt quò aliquis magis opis indigebit, hòc ille largioribus obsequiis retineatur. Male enim „ se res habet si in meritis collocandis fortunam po „ tiùs quàm mores sequamur. Quis enim non po- „ tiùs sua quàm alterius causa ad beneficentiam putetur accessisse, si locupletissimos quosque officiorum magnitudine sibi adiunxerit: eos verò qui opus habent, ne tentarit quidem? quæ & si ex Philosophorum ludo ad nos esse profecta meritò quis dixerit: ad ea tamen Christus suorum animos tam sæpe exuscitauit, vt Christianorum hominum propria existimari possint. Amicitias benefactis aucupari gloriosum est: sed tamen nobis cum ethnicis commune. Qui autem apud illos quos rei familiaris angustiæ premunt, lubens in creditum ierit, & eis potius pecunias intulerit, à quibus propter inopiam debitum non sit recepturus, laudetur certe hic Christianus, atque hoc nomine dignus existimari queat. Sed quia non vitio temporum solum, sed vsurpatione eorum qui sibi sapiunt effectum est, vt hospitalitas alicui pro nefario scelere ponatur, desino. sic verò res se habet, vt quibus est antiquius pauperibus & amicis benefacere, quàm in patrimonij amplificatione occupa

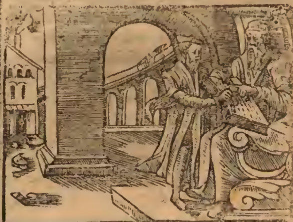
cupa

cupari,hi lege Fannia, quæ de ſumptibus quõdam lata eſt,rei à noſtris peragantur, omniúmque ſen tentiis dilapidatores ſubſtantiæ ſuæ, filiiſque non ſatis.conſulentes nominentur: quibus etſi à patribus debeat proſpectum & cautum eſſe, nõ ſunt tamen legis præcepta deſerenda, vt filiorum deſyderio & cupiditati ſatisfiat. Neque verò Apoſtolis cęteriſque, quos militię noſtræ principes habuimus, dignitate præſtamus: qui ſi vt ſe ad Chriſti clientelam conferrent, omnia ſua abdicarunt,cur non leuiſsima rei domeſticę noſtræ iactura pręſtãtiſsimũ fidei Chriſtianę prę ſidiũ retinẽdũ eſſe ſtatuemus.

In Catonem.

Omnium rerum satietas, præterquam disciplinæ.

Dum tibi pes alter cani est in lyntre Charôtis
Magne Cato, curæ est discere Græca tibi:
Quæris & ignotæ moriens tectoria linguæ,
Nec cuicunque putas omnia nosse satis.
Quò disciplina quisque est instructior omni,
Tantò se studiis dedicat ille magis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

DOCTRINA literarum & rerum magnarum cognitio tantos in animis bene informatis amores citat ſui, vt ſæpiſsimè pro maximis laboribus & vigiliis ſua ipſius mercede ſit contenta. Nam & Carolus is qui Magnus dictus eſt, vir certè abundans bellicis laudibus, iam grandis natu in Mathematicis ſtudiis acquieuit: quorũ tam fuiſſe ſtudioſus perhibetur, vt nó minorem ex philoſophicis, quàm ex rebus geſtis laudem ſit conſecutus. totiuſque Græciæ ſapientiſsimum Socratem, quanquam (vt ex eius ſermonibus colligi poteſt) omni ſcientiæ genere excelleret, tamen affecta iam ætate Cunnus cithariſtes fidibus canere docuit. Et Cato ille, cui omnium conſenſu tantum tributum eſt, vt optimus orator, ſummus ſenator, & præſtantiſsimus cenſor haberetur, cùm iam ſexageſimum impleſſet annum Græcas literas tam auidè arripuit, vt manum de tabula tolleret nunquam. Nam cum admodum iuuenis à parentibus ad rudem eſſet compulſus, neque ea quæ libero homine digna ſunt militiæ negotiis implicatus ediſcere potuiſſet, ne quidem in ſummo illo ætatis proceſſu ſibi quieſcendum eſſe ſtatuit, donec ab eis, quos antea Conſul finibus Italiæ prohibuerat, literas Græcas expreſsiſſet. Et magnos etiam viròs videre licet nunquam doctrinæ ſtudia intermittere: quę tamen illis non ad rei familiaris incrementa, ſed ad priuatam animi leuationem valeant. Nam hoc ita natura adfert, vt opere ſoluti ſemper aliquid inquiramus & verſemus. vt enim errare & labi

labi turpe iudicamus, ita nihil naturæ hominis ac „
commodatius esse potest, quàm res nouas semper „
ediscere. Nam (vt ait ille) equi ad cursum, ad vo- „
latum aues, ad sæuitiam feræ gignuntur, ita pro- „
pria quædam est hominis incitatio, quæ studio „
disciplinæ impellitur. Quæ res opinor, Aristonem „
& Herillum non vulgares philosophos eò facilè deduxit, vt in scientia finem boni concluderent: quorum opinio quanquam ab omnibus explosa est: non video tamen in quo eos homines, qui ad præclara doctrinæ solatia confugerunt, non illis anteponendos existimem, quibus cum lucro omnis cura & cogitatio defixa est. Nam qui tam parum liberaliter de virtute sentiunt, vt pecuniam & lucrum facere, honesto literarum otio anteponant: quid aliud efficiunt, quàm vt corporatæ voluptates præclarissimis animi bonis præferantur? Obscurum sanè genus hominum ea sola laudantium, quorum cupiditate summopere capiuntur. Iam qui tam aptus ex sese est, vt nihil aut expetat aut admiretur, nisi quod cum virtute & rerum maximarum notitia coniunctum est, is apud eos syderatus & insanus appellatur. neque ex eis quisquam erit, qui nō potius de foro adstipulatorem, quàm eiusmodi hominem etiamsi opibus antecellat, sibi generum esse velit.

In statuam Memnonis in Aethiopia.

Contra aduocatos.

Memnonis effigiem iam non mirare viator,
Quae tacet, & Pharij signa dat Harpocratis.
Sed cum sol radijs os pellustrauerit eius,
Incipiet fari quae taciturna fuit.
O quàm difficiles promit responsa patrōnus,
Ni manibus praesens cernat adesse lucrum.
Sed tunc ille reis oracula Delphica reddit,
Cum feriunt oculos aurea dona suos.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MEMNON deus oraculis reddendis & magno populorum cõcursu tota Æthiopia nobilitatus, statuam habuisse fertur, quæ ad consilium expetita non prius responsa dabat, quàm sol in eam radios conuertisset. simul atque verò aspectum solis persenserat, eos qui sciscitatum venerãt, certos compotésque consilij dimittebat. Quo genere narrationis appositè eos qui in foro togati volitant, quique in causis agendis precarium quæstum faciunt expresseris. Quos si animi dubius, de lite aliqua in deliberationem voces, nisi prius pecuniam numeres, citius profectò aquam ex pumice extorqueas, quàm ab illis rationem consilij tui. Quòd si (vt inquit Persius)
Dolosi spes refulserit nummi, ”
splendorque ille solis, qui in nonnullis numismatibus cælatus apparet, aciem oculorum cõtigerit,
Coruos poëtas & poëtridas picas, ”
Cantare credas Pegaseium melos. ”
Quod auaritiæ genus, & si non tam iis qui causas agunt, quàm iudicibus sit vitio vertendum, non est tamen dignitati eorum qui leges tractant consentaneum, tanto acquirendæ pecuniæ desyderio teneri, vt nisi eius auspiciis nihil quicquam aut priuatim, aut publicè aggredi velint. Nam & Romani veteres lege Cincia lata conductò causas agere vetuerunt: quòd hac cautione nõ patronorum tantùm, sed etiã totius ordinis amplitudo cõtineretur. Aliquot verò pòst sæculis, cùm nec vetu-

ſtas ipſa vulgi opinionibus oppreſſa ſatis maieſtatẽ ſuam tutaretur, leguleiorum cupiditati permiſſum eſt, vt præſtantiſsimum poſtulandi munus authoritate legum abduceretur ad præmium: hac moderatione adhibita, vt in ſingulas cauſas non plus quàm centum aureos clientes appenderent. In quo & ſi legum authoritas ſatis momenti ad excuſationem habitura ſit: verendum eſt tamen ne ex decretis illis plus ſibi licere velint, quàm Chriſtiani Euangelij decus pati poſsit. Nã ſi egentibus rerum adiumenta edicto Euangelico iubemur impertiri, qua quæſo incitatione in eos conſiliis noſtris adiuuandos eſſe debebimus? quæ res etſi bene & feliciter illis euenerit, nihil tamen no-
„ bis hoc nomine ſit deceſſurum. Qui enim (vt ait
„ Ennius) alteri de ſuo lumine lucernam accendit,
„ facit vt nihilominus ipſi luceat cum alij accende-
„ rit. Ego verò etſi iis minime ſubiratus eſſe velim, videatur tamen plurimum offenſionis habere, ſi tenuiores qui pecuniam quam non habent, præſtare nequeunt, conſiliis noſtris arceantur. Iam verò maiores noſtri domum Iuriſconſulti oraculum totius ciuitatis appellauerunt, ad quam ſi non reges & principes, at certè tribules & ciues ad conſilium accederent. Nonnullorum vero aduocatorum ædes, accommodatius opinor ἐμπόρια ciuitatis appellare queas. Et certè plerunque euenit, vt qui aliquid à mercatoribus emunt, illis multas ſummas reliquentur. at cum nonnullis pragmaticis nihil egeris, niſi pecunia in numerato ſit. Demoſthenes quidem vir dicendi laude præſtantiſsi

mus,non tantum pecuniam accepiſſe,vt cauſas a-geret,& pro amicis reis de manibus iudicum ſen tentias extorqueret,ſed etiam magnò tacuiſſe fer-tur.Tanta enim erat in eo homine eloquentiæ vis, vt eos qui audirent quo ſe cunque raperet, poſſet dicendo impellere. Cui fortaſſe ſit indulgendum, quòd nunquam ad dicendum paratus acceſſerit, niſi ſummis vigiliis & labore diuturno actiones ſuas ſecum ipſe eſſet meditatus. Et æqualis tempo rum illorum Iſocrates,cum (vt ille de ſe teſtatur) ingenua quadam timiditate à dicendo refugiſſet, orationem vnam viginti talentis vendidiſſe fer-tur.Illoque maior natu Lyſias , cũ opinor populi mores ferre non poſſet,delectatus re ſua familiari nõnullas orationes domi conſcripſit, quas amicis iisq; qui lite pulſabãtur,proſcriberet.Quod homi num tenuitati & ſtudiis ſit permittẽdũ. Neque e-nim ij qui honorarij ſpe in iudiciis&foro verſan-tur, mea ſentẽtiã improbãdi ſunt: ſed ſi quis eſt in ter eos quẽ tãtũ virtutis forma retineat &oblectet vt pauperes patrocinio ſuo gratiaq; iuuet,&in cau ſis agẽdis eiuſmodi hominibus liberalẽ operã præ ſtet, is bonorũ iudicio Chriſtiani hominis laudẽ vi deatur eſſe cõſecutus. Atq; vt præſtantis & excelſi animi eſt,eum qui rem habeat,ſine mercede cau-ſas tractare,ita iis quibus res paulò anguſtior erit honeſta lucri & vtilitatis ratio nõ erit inuidẽda : ſi modo ab honeſtate nõ ſit ſeparata . Quidam ſunt enim in eo genere tã parũ verecundi,vt neq; digni tatis,neq; ordinis rationẽ habeant, ſed tantũ natu ræ ſuę, quæ aliorũ ſubſtantia & opibus ne expleri quidem poteſt.

In ſtatuam Iouis.

Vindicta diuina.

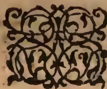

Iuppiter, æthereа qui fulmina vibrat ab arce,
Intextos lana fertur habere pedes.
Tardior ira Dei, & lento vix cognita greſſu,
Vltrici inſequitur crimina noſtra pede.

NARRATIO PHILOSOPHICA

QVANQVAM apud veteres Ethnicos mirifica illa dei benignitas & clementia nullis illorum monumentis consignata esset, facilè tamen rerum & euentorum coniectura sunt adducti, vt honorificentissimè de ea prædicarent. Cùm enim perspicerent Deum ad nocentium delicta tandiu cõniuere, neque eum de sceleratis hominibus pœnam nisi serò reposcere, illum laneos pedes habere crediderunt, quòd incredibili tarditate, aliquando tamen, insperantibus nobis invindictam scelerum immineret. Et apud Hebræos, quibus ille antiquitus propter beneficiorum magnitudinem familiarior erat & notior, maiorem in modum iracundiæ sustinens exprimitur, quique nisi rebus propemodum desperatis ad supplicium accedat. Verùm ne tanta illa mansuetudinis laus perditos homines, quos vel peccare delectat, facilitate delinquendi incitaret, eum supplicij tarditatem, seueritate sarcire voluerunt: vt homines omni flagitiorum genere impuri nihil ex diuturnitate temporis, compendij causæ suæ accedere iudicarent. quod in omnium longè crudelissimo Sylla accidisse historiæ testantur. Cùm enim ciuili bello Marium confecisset, deinde victor omnia misceret, sibi viueret, ciues circunscriberet, ita dictaturam gessit, vt nihil eum sceleris, nihil crudelitatis præterierit. Qui verò dies à tantæ dignitatis perfunctione illi aditum ad quietem dabat, is omnium ei calamitosissimus apparuit. Nam deposita dictatura iam natu maximus tantis corporis doloribus

bus cruciatus eſt, vt omnium iudicio mors tam luctuoſa vitæ felicitatem deleuerit. Marcus verò Craſſus cum Syriam cum imperio eſſet ingreſſus, Ieroſolymam florentem opibus venit, vbi ea quæ orientis reges à multis ſæculis in templo domini conſecrauerant, quibusq́ue Pompeius Magnus tantarum nationum victor pepercerat, diripuit. At ne ille quidẽ tot manubias in patriam retulit. Nam & non ita multò pòſt tempore filium crudeliter interemptum à Parthis vidit, & tandem amiſſo exercitu miſerrimè concidit. Sed hæc opi „
nor Chriſtianis non probantur, qui- „
bus hac vita non eſt circunſcri „
ptus mercedis aut ſup „
plicij locus. „

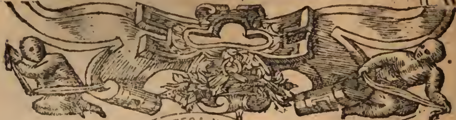

Ad ficum.

In eos qui promittere, quàm facere maluerunt.

Si lubet, insignem, quam mittimus, accipe ficũ,
Forsan & hæc vita corriget acta tua.
Vere nouo nullo florum vestitur honore,
Et tamen autumno dulcia poma gerit.
Quid tua me dubiũ toties promissa moratur?
Quod spondes primùm, si sapis, illud age.
Talia vel miseros possent promissa beare,
Ni structos tandem proderet arca dolos.

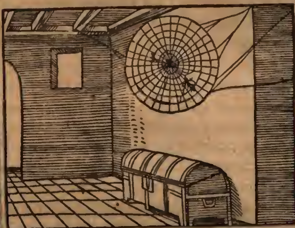
NARRATIO PHILOSOPHICA.

NVLLVM opinor est hominum genus, quod propius ad leuitatem accedat, quàm ij qui dum promissis, æqualium suorum beneuolentiā aucupantur, in illisque fidem & nomen dissolue-re aut nolunt aut nequeunt, efficiūt eos apud quos in promissum ierunt, locupletissimos testes incō-stantiæ suæ. Vt enim æquabilitas in omni vita, & » dictorum factorumque constantia semper laudā- » da est, sic nihil est humanæ societati magis con- » trarium, quàm promissorum liberalitatem factis » non consequi. In quo adhibenda ficus esset, quæ » quanquam ipsa verni temporis serenitate minimam baccarum spem hominibus iniiciat, neque florem edat, autumno tamen poma toto orbe nobilitata proferre solet. Qui igitur rationem cum terra habuerit, (cuius, vt inquit ille, tanta est benignitas vt nunquam recuset imperium, reddatque semper cum fœnore quod accepit) & ex arboribus quid in vita sit agendum didicerit, tantum sanè imperabit ille sibi, vt lubenter ad ea explenda accedat, in quibus fidem suam pollicitatione obstrinxerit. Alij verò sunt qui in nonnullis magistratibus renuntiati, incredibilem sui rerū bene gerendarum expectationem apud omnes concitant: in eos populus oculos defixos habet, ad illos omnes constituendæ reipublicæ causa prospiciunt. Hi simul atq; in dignitate fuerint locati, ita se gerunt, ita in magistratu versantur, vt facilis sit omnium existimatio, quantùm nos eorum fi-

des,& noſtra de ipſis opinio fefellerit. Nam cùm priuati procul ab omni ambitione degunt, facilè animaduertũt in quo offenditur:capeſſentes autē gubernacula reipublicę,capti credo cōmodorum magnitudine, iudiciũ omne cũ pudore abiiciunt: audentque eorum perpetuam propugnationem ſuſcipere,quæ antea acerrimè fuerāt inſectati.Iam quotus quiſque eſt eorum qui in rebus agunt,qui ſi non cognitione,at ſaltem auditu non attigerit, ex bonis eccleſiaſticis nihil niſi quadrantem rationibus ſuis inferre poſſe: reliqua autem pauperum tabulis ex lege canonum eſſe inferenda. Hoc certè tam peruagatum eſt, vt in ore ſit omni populo.qui tamen ſunt in illa cauſa, non grauatè patiuntur ſe in eo temporum errore verſari,honeſtiq; rationem ſpecie vtilitatis conuelli. Ac mea quidem ſententia,qui vtilitatem pugnantem cum ratione,virtute ſuperiorem eſſe volunt, quibusq; plus lucra domeſtica, quàm dignitatis momenta pōderari ſolent,hi à rerũ & publicarũ & priuatarũ adminiſtratione alieni eſſe debent.Vix enim eſt,vt in publico magiſtratu deſignatus præclarè ſe gerat,qui curam, ſtudium,induſtriam denique omnem in re familiari tuenda & augenda collocarit.

Ad araneam, vulgatū ex Diogene.

In corruptos iudices.

Dum volat, elatæ telas diſrumpit Arachnes
Oeſtron, & impauidè mollia penſa terit.
Sed capitur tenuis macilento corpore muſca,
Nec fugit arguta retia ducta manu.
Sic pauper poſitæ ſortes vix effugit vrnæ,
Sed diues rupto vimine tutus abit.

vel amicus accedit ad sententiā,eam mediocritatē tenere potest, quæ inter nimium & parum iacet. " Nā quis erit in causis decidendis apud eos iusti- " tiæ locus, qui se non tantum ad voluntatem potentiū nutumq; referunt,sed iudiciorū maiestatē mercede sola metiuntur? Si quid homini pauperi cum diuite negotij est,& diuitē in causa iure inferiorē futurum longe ante præsentiunt, ita res expedietur,vt aut lōga mora aditusque difficultate pauperi homini fastidiū adferāt, aut instrumenta litis eo deponāt loco, vnde nunquā in verū solem proditura sint.Neq; vero Diogenes Cynicus insci tè istum in suffragiis ferendis modum,araneorum telis similem faciebat.Vt enim grandiores muscæ quæ asila nuncupantur, facile araneorū telas pertranseunt : at paruæ & tenues illis irretitæ laqueis capiuntur : sic homines haud magna in re quantumuis tamen fidei pleni, vix temere iudicū anfractus effugiunt:iis verò quibus liberalior fortuna est, etiam inter media iudicantium subsellia licet tutissimis esse.Quòd si ita se in eo ordine versari prędicēt,quòd forsan aliqua animi ęgritudine & metu fracti,in potentissimos legibus cōstituere nō audeant,hocne illis quidē patrocinari queat. Aut enim ij partes quæ sibi à populo vel principibus attributę sunt,tueantur necesse est:aut omnino priuati domi degant.Multis certè,quanquam sint pusilli & angusti animi, nunquam vitio versum est, quòd res magnas plenasque periculorum non adeant. Iis autem quorum ambitionis labore vita occupata rebus publicis gerendis

des implicatur, non sit ignoscendum, si eiusmodi ægrotationes ad rerum administrationem attule-
» rint. Præstat enim dignitati fortiter cedere, quàm
» nulla cum laude in officio esse. Neque tamen hoc apud nos consilium magnopere sit necessarium, quibuscum ex principum clementia tam feliciter actum est, vt semper virtutis & iustitię valeret authoritas. Quòd si qui sunt tam magno & forti animo, vt etiam contra potentissimos decreta ferant, neque metu à saluberrimi Senatusconsulti perscriptione abducantur, satis sibi persuadere possunt, se eius consilij principes non tantùm laudatores, sed etiam adiutores habituros..

Sybaritha in plateis.

In leuiculos huius temporis.

Aspice vt in plateis futilis resupinus oberrat
Et molli ingreditur compita nostra pede.
Vtque pererratis fragrat lacinia vicis,
Et siccam infecto murice verrit humum:
Gaudet & insulsa tunicati voce popelli,
Et putat his omnes fallere posse dolis.
Transuersósque sibi spectantûm colligit hircos,
Dum studet in populo tertius esse Cato.
Hinc hinc, haec pauper nouit fastidia Baucis,
Nam doctis fidei frons habet ista parum.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INTER eas malorum omnium & voluptatum illecebras quæ quondam apud Sybarithas viguerunt, nulla magis reliquarum gentium risu & stomacho excepta est, quàm mollities, quę iis quoties de domo in publicum processissent, familiaris fuisse perhibetur. Nam tantus erat in illis fastus, tanta in ingressu mollities, tam impotēs aspectus, tanta denique investis compositione cura, vt quidvis potius quàm homines esse facilè adduci potuisses. Sed quis tam leuiter sapiens esse potest, qui eiusmodi ineptias vel apud imperitam multitudinem aliquid authoritatis & momenti habere credat? Quis est tam totius humanitatis expers, qui istos fucos moderatè & æquo animo ferat? Nec enim tam aspernādæ homini partes à natura ,, datæ sunt, vt illi in rebus adumbratis ponendus sit ,, dignitatis decor. In quo vident illi qui apud nos ,, quotidie multo serico, multis vnguentis in publicum prodeunt, quantum se de nobis fefellit opinio. Nam à quibus plurimum gratiæ & mirationis se aucupaturos iudicabant, eos profecto colligunt sempiternos testes insipientiæ suæ. qui si se Q. Hortensium imitari dicant, quē homini, quòd ordinem & cultum vestis suæ conturbasset, actionem ferunt intendisse: ne tamen mihi tantam infantiam etiam oratore Hertensio probauerint. Quid enim tam flexibile, tamque lubricum esse potest, quid porro ab homine tam alienum, quàm ex eo laudis argumentum quærere, cuius fructus vt in sola hominum opinatione iacet, ita non

po

potest esse diuturnus. Inest certè maximéque in summis & excellentibus animis gloriæ cupiditas, quæ tam virtuti ipsi coniuncta est, vt vtriusque consensus sit æternus. Sed tamẽ nullus eorum imperatorum qui patriam spoliis suis triumphisque decorârunt, ex re tam ludicra aditum ad gloriam homini patere existimauit. Quibus autem propositum est pro republica aut fide fortiter dimicare, quique nullum de publica salute cogitandi tẽpus intermittunt, iis opinor sit permittendũ, si gloriam tanquam benefactorũ & testem & mercedẽ se sequi dicant. Qui verò in ea sententia sunt, vt perpetuam pro laribus sepulchrisque suis propugnationem suscipiant, nec quicquam otio præstantius esse ducunt, quia longissimè à vera laude & rectefactis absunt, ad vmbras & simulachra cõfugiunt, atque ex eo se laudari volunt, quod post „ homines natos gloriosum duxit nemo. Neq; enim „ tanta est inertia temporum, vt imitatrix boni ina „ nitas & pondere & natura sua speciem illam ho- „ nesti apud homines referre queat. Nam vera glo- „ ria radices agit & propagatur, facileque se ab in- „ iuria mortalitatis & silentij vendicat: ficta autem „ tanquam flosculi (vt inquit ille) celeriter decidũt: „ neque quicquam est perpetuum, nisi quod virtu- „ te & rectefactis tibi paraueris. Quòd si eam lasci „ uiam tam impensè probant, vt de illa nunquam deduci possint, quæso ne tam ridicula apud eos inculcent, qui de actionibus honesti iudicare possunt: sed ea ipsi coram tribulibus suis bonis viris depromant: quibus forsan, vt de suis dicebat Lu-

cilius poëta, plus palatum quàm cerebrum ſapit. Diogenes quidem, ſi quando in eiuſmodi homines incidebat, nullum ſibi præſentius contra eam importunitatem remedium à diis immortalibus euenire precabatur, quàm in lapidicinas longè abduci: vt quos contuens ferre non poterat, diutius „ audire non cogeretur. Lenius Plato, ne quando, „ inquit, in ſimili errore verſer. qui ſi opinor hominibus iſtis eſſet vſus, nihilo forſan Diogene fuiſſet placatior. Quis enim tanta animi facilitatę eſt, aut potius tam ſenſu videndi & audiendi caret, qui vel ſi iſta diſsimulare queat, his tamen poſsit non vehementer offendi?

Libertas cuius proprium est,

Sic viuere vt velis.

Annulus articulos si quãdo astringit & vrget,
Hunc subito innocuis excute de manibus.
Stulte quid affectas alieno viuere voto?
Nullo libertas ære, libráque licet.

D ij

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIHI olim temporum nostrorum reputatio nem facienti quærẽdum visum est,quæ duæ res in hominum vita essent , quæ animos nostros maiori voluptate incensos ad se prolectarent . In quo etsi difficile factu sit æstimantem non offendere,non tamen procul à vero discessionem fecisse iudicetur,qui de libertate & auaritia ita statuerit,vt nulla re magis homines in vita retineri posse arbitretur.Nam vt auaritiam(quæ quantum apud multos authoritate valeat satis perspectum est)relinquamus, tantũ semper ponderis omnium concessu libertas habuit,vt nemini parere animus bene à natura informatus velit . Quo in genere principes illi philosophi fuerunt , quibus cũ idem propositum fuisset quod regibus,vt nemini parerent,libertate vterentur, facilè eam sententiam animo sunt complexi , quæ imperia & dominatus externaque subsidia infra hominem posita esse iubet,& otiũ rebus omnibus anteponit. Quid enim est tam elatum & magnificum , quàm id ipsum cuius habendi cupiditas,& seruandi metus reliquos homines miserè cruciat,fortiter aspernari , ea autem in summis bonis ponere,ex quibus animus sapientis vere diues appellatur?Iam igitur in eo hominum genere non nisi incredibilis virtutis significatio esse potest, qui ita sunt affecti vt magistratus contemnant,gloriam negligant , popularibus studiis nihilò capiantur,in domestica autem libertate & quiete mirificè sibi placeant . Et ex hominibus quidem nostris vehementer laudo eos, qui-

bu

bus quanquam vocis ſuauitatem, firmiſsima late ra, æquabile dicendi genus & profluens natura cõ ceſsiſſet, vereque tales effeciſſet, qui in foro ſumma cum gloria, & ampliſsimis commodis verſarentur, tamen ſemetipſos à ſubſelliis illis & iudiciorum ſtrepitu voluntate remouerunt: nihil propius homini Chriſtiano iudicantes, quàm fructũ otij ad rerum magnarum cognitionẽ traducere, aut ſaltem nõ iis ipſis delectari, quæ homines imperiti, vel qui ſuo magis quàm alieno iudicio ſapiunt, pro bonis & valde appetendis ducunt. Et opinor valde glorioſum eſt, res anguſtas ſi modo » adſit otium & quies, clientelis potentium antepo » nere, vereque regium & liberalitatis plenum do- » meſticam tenuitatem quiete & tranquillitate ſola » ri: quæ tam nonnullos voluptate incendit ſui, vt » plerunque magnorum hominum liberalitatem & beneficia non inuiti defugerent, dum impendiò verebantur, ne ex tali meritorum ratione illis aliqua imminutæ libertatis labes inuri poſſes. Omnino autem miſera eſt eorum conditio, qui ſe ad a- » liorum nutum & voluntatem conferunt. Neque » enim illis ex animi ſententia viuere integrum eſt, » neque planè laudabile eorum vultum non diligenter obſeruare, quorum authoritati & mancipio ſeipſos dediderunt. Iam verò vt cætera incommoda omittamus, quid tam parum liberale eſt, quàm ita ex aliorum affectibus pendere, vt neque ridere, neq; tecum meditari, neque lugere, niſi ex vnius perturbationibus queas: & velut priuata animi incitatione depoſita, niſi illius ſenſu nũquam

moueare:eius olfactu,gustatu,oculis,solùm odoreris,gustes & videas. Quod verò omnium longè turpissimum est,eiusmodi homines sæpissimè nefariorum scelerum non testes tantum, sed & participes adhibentur, & plerunque aut verecundia, aut animo fracto ea coguntur approbare,quæ im manissima esse semper iudicarunt.Ego quaquam ab hoc seruitutis genere vel natura longissimè ab sim:tamen tam me ipsa vitæ species offendit, vt neque eius probitate cui sit inseruiendum, neque commodorum magnitudine,vteam rem compro bem,adduci possim. Atque, vt breui dicam,is mi
„ hi videbitur sapere,qui,vt dicebat Plato,nõ aliun
„ de pendebit,neque extrinsecus bene aut male vi-
„ uendi suspensas habebit rationes. Nam & qui alterius causa malè & contra leges egerit, id assequitur, vt etiam eum cui hoc præstitum voluerit,facti derisorem habeat.

In ſymbolum Pythagoræ.

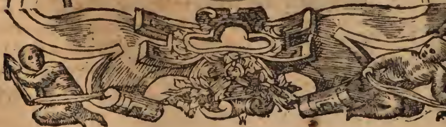
In ſcaphio ne edito.

Quiſquis es in ſcaphio qui feſta obſonia cōdis,
Non eſt hæc noſtræ commoda menſa gulæ.
Quos habet attonitos vitijs mēs ĩproba, iuſtus
Indignos aditu indicat eſſe ſuo.

D iiij

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PYTHAGORAM summæ authoritatis philosophum seuerißima sententia suis edixisse ferunt, ne omnino in scaphio ederent, néue ea obsonia quæ summa sua benignitate natura nobis cõcesſisset, parum honesto vase deturparent. Quo dicendi genere homo prudentißimus alumnos disciplinæ suæ, à nefariorum hominum cõgressu & amicitia reuocare nitebatur. Vt enim præter dignitatē paterfamiliâs facere existimetur, si ex lauto instrumento ea vascula in vsum mensæ dedicet, quorum aspectus animos hominum ad turpem cogitationem sit deducturus: ita is optimam sibi naturam inuidisse sit iudicandus, qui perditos ciues cõgressu, suffragio & aditu dignos putauerit. Quid enim tam moribus inculpatis inimicũ est, quàm cum iis ipsis coniunctißimè viuere, quorũ non solum dicta, sed & facta, præstantißimas virtutis actiones conantur euertere, & honesti speciem imitatione boni ad impurißimas voluptates traducere. Iam verò tales à natura creati sumus, vt nobis illius adiumentis (si tamen ab ea non discedimus) satis esse poßit ad bene beatæque viuendũ. Sed plerunq; accidit, vt præclara illa omnia virtutum seminaria sceleratorum colloquio & vsu obruantur, neque amplius naturæ lumen elucescat. Itaque rempublicam gerentibus id primũ enitendum esse scribit Plato, vt sceleratos homines è finibus expellant, néue eos diutius in ciuitate esse sinant, quibus stantibus in republica splendor & quies retineri non potest. Quid enim nouarũ vo-

lupt

ſuptatum artificibus (quibus tamen Xerces præmia lege conſtituit) quid nouorum portoriorum & tributorum inuentoribus (quos Dionyſius tyrannus mercede honorauit) in bene morata ciuitate negotij eſt, vt eodem iure cum reliquis bonis cenſeri debeant? Quid enim aliud agunt quàm vt publicum otium cõſiliis perturbẽt ſuis, ſummorũ virorũ principatũ penitus de republica deleant, & tenuiores in diſcrimen fortunarum & capitis vocent? Quod hominum genus & noſtra ætate aliquando, & etiam patrum memoria multas ciuitates lacerauit: digni opinor quibus decernatur in foro ſtatua, in ſenatu locus: adde etiam ſi placet, victum in Prytaneo: vt ab ea republica pro qua tam bene & nauiter laborauerint, ſummis beneficiis in luce bonorum omnium augeãtur.

Ad ſtatuam Caſſandræ.

In conſuetudinem fori.

Concinit infelix caſus Caſſandra futuros,
Pergamáque Argolicis depopulāda rogis,
Sed fruſtra eximiæ proſtant oracula vatis,
Fœmineisq́; fides non datur augurijs.
Sūt quibus eſt Piliæ præſtās facūdia linguæ.
Quóſque iuuat Samij clara ſophia ſenis.
Nec Lugdunenſis metuunt certamina cæſtus,
His tamen ab noſtri non fauet aura fori:
Hos infauſta premūt quintæ præſagia lunæ,
Et fouet exiguo ſportula curta foco.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

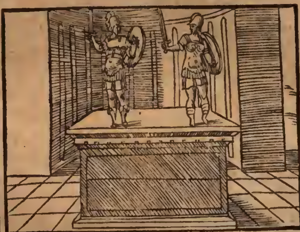
CASSANDRAE Priami regis filiæ infortunium iusta miseratione prosecuti sunt nonnulli, quòd cùm ab Apolline diuinandi scientiam accepisset, tamen tam obscurè in illo munere versata est, vt futura quidem longè antè prædiceret, sed ex omnibus ad quos ea res pertinebat, fidem faceret nemini. Nam & flagrante bello Troiano, nisi Helena restituta cum Græcis reditus in gratiam intercederet, excidium celeberrimæ vrbis vaticinata est: neque tamen præsensionibus suis quicquam profecit. Præterea cùm capta & incensa Troia, eadem vates Agamemnoni sorte obtigisset, multa amplissimi regis euenta præsagitione complexa est: præuiditq; futurum aliquando, vt ille ab vxore sua extrema pateretur: quæ diuinationes cùm nihil ponderis apud eos quorũ magnopere intererat, habuissent, etiam in ipsa tristissimi casus acerbitate, homines illos vel ipsa memoria perculerunt. Non omnino Cassandræ, meo quidem iudicio, dissimiles videri possint, ij qui in foro togati volitant, & in centumuiralibus publicisque iudiciis vicariam litigantibus operam suam præbent: inter quos innumerabiles reperias iis artibus quæ libero homine dignæ sunt, mirificè instructos, quique ad ea humaniorũ literarũ pręsidia incredibilẽ iuris & legũ sciẽtiã adiũxerũt: sed tamen nescio quo illorum fato ab omnibus contemnuntur, & plerunque iis fama concedunt, quos omnibus scientiarum ornamentis facile superabant. In quo etsi graue est iis principem locum

cum cedere,qui tecum magnarum rerum cognitione non ſint comparandi:ferendum eſt tamē (vt
» in quadam oratione L.Craſſus grauiſsimè prędi-
» cauit) in iis ipſis te vinci quæ labore & induſtria
» homines ſibi parare nequeunt.at in his glorioſum eſt multis antecellere , quæ neque fortunæ, neque potentium gratiæ accepta referre debeamus. Etſi
» enim fortuita plerunque mirationem & cla-
» mores faciunt in populo, ea tamen ſo-
» la verè laudantur,quæ cum vir-
» tute & priuata cuiuſque
» ar:mi incitatione
» coniuncta
» ſunt.

Ad statuam Palicorum.

In periuria fori.

Aspice Pœna fides, veríque ignara Corinthos,
Et queruli interdum turba togata fori:
Anne hominum credis periuria ferre Palicos,
Cùm spernas iusti numina summa Dei.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

APVD Catanam in Sicilia duo amnes ſunt, qui Delli vocantur, hi ab incolis quondam maxima veneratione habiti ſunt, quòd ex eis Palicos geminos fratres emerſiſſe, & amœniſsimam hanc lucem aſpexiſſe antiquitas crediđiſſet. Cùm enim Thalia nympha ex Ioue grauida metueret, ne quid ſibi periculi à Iunone crearetur, precibus à Ioue contendit, vt in tam propinquo diſcrimine terra ſibi dehiſceret. Quod cùm eſſet factum, diui nitus tamen accidit, vt ipſo partus die fratres Palici è terra emergerent, & Iouis beneficio in vitam ingrederentur. hi propter mentis integritatē opinor, præſtandis iuramentis teſtes adhiberi conſue uerunt, atque ea conceptorum verborum forma erat, vt ſi conditio ſub qua contractus inibatur, eueniſſet, res aliqua ſub religione iureiurandi pręſtaretur, dato etiam expromiſſore qui rem totam fide ſua eſſe iuberet. Ex quo efficitur periuriū non ſacris monumentis ſolùm, ſed & veterum poëtarum fabulis nefarium ſemper ſcelus fuiſſe. Ac verè mihi videbor eſſe dicturus, id quo nomine à reliquis nationibus Græcos videmus inuadi, idem apud iudiciorum & fori noſtri pragmaticos in conſuetudinem veniſſe. Nam vt vetus Græcia totius diſciplinæ princeps, & Athenæ illæ ſcientiarum omnium inuentrices ſemper habitæ ſunt, fidei tamen & integritatis laudem nunquam tulerunt: tamq́ue apud eos vulgatum illud fuit, Da „ mihi mutuum teſtimonium, vt etiam qui inter „ illos Græcè neſcirent, hoc tamen loquendi genus

propt

propter consuetudinem memoria tenerent. Sic licet forum omnium scientiarum quasi quoddam theatrum appellare possis, difficile tamen factu sit ex iis qui pragmatici & procuratores in eo vocãtur, aliquem reperire, qui probitatis & fidei gloriam sit consecutus. Qui enim contra iuramenti nexum quem rogati apud acta præstiterunt, iniustas causas tractant, qui diffisionibus à iudice petitis in perniciem creditorum, nepotibus & perditis hominibus pecuniarum solutiones trahunt, qui in mala clientum causa iudicatum non faciũt, qui stipulatiunculis & tricis suis (vt Varro loquitur) apertissima quæque inuolucris obducunt, quam quæso honestatis speciem ad causas agendas attulisse videantur? Sed vt apud Euripidem Ætheocles in Phœnissis, si ius vnquã violandũ est, »
causa regni violari posse existimauit, in reliquis »
autem pietatem coli debere: sic & homines illi ieiunia, sacrorum ritus & celebritates religiosè obseruant, & piè certe: fidem quoque violari pro scelere ponunt, excepta vna causa pecuniæ: pro qua etiam si Deum & homines non sint cælaturi, propugnationem omnem non dubitanter suscipiant. Neq; enim tã oderunt infamiã, quàm amãt pecuniam, qua vt de virtute dixerunt philosophi, nihil est illis amabilius, nihil præstantius. Neque verò ad eos nostra pertinet oratio, qui vt magistratus aliquos inire possint, iurati se nihil omnino illorum nomine contulisse, ex professo in amplissima corona iudicum affirmant:

tantum dico, mediocrem ſui homines illos in reli quo honoris curſu expectationẽ afferre, qui tam flagitioſo ſcelere principia ineundæ dignitatis cõ ſecrarunt. Quid enim nos de illis ſperare oportebit, qui ſe in ingreſſu præſtantiſsimi magiſtratus nefario ſcelere polluerunt? Itaque non ſit fortaſſe mirum, ſi iudicibus tanta flagitij macula impuris, eiuſdem notæ pragmaticos, & omni periurio infames fortuna adiunxerit. Digni profecto ducibus ſuis adminiſtri.

In ſtatuam Iouis, ex Homero.

Reges ad curam Dei pertinere.

Neſcis in mentem magno quid venit Homero,
Diſcipulos reges dum putat eſſe Iouis.
An quòd eos nulli voluit virtute ſecundos,
Queis ſunt à ſummo credita regna Deo?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

GRAVISSIME, vt omnia, Homerus reges & eos qui latè dominantur, Dei immortalis discipulos,& velut ex eius ludo ad rerum administrationem prodeuntes facit:vt omnes intelligant,principes nō tantum vocatu Dei ad rerum publicarum gubernacula accedere: sed maximè omnium hominum ad curam & prouidentiam summi illius numinis pertinere. Propius enim iudicauit quos ad amplissimum dignitatis euexit gradum,iis constantiæ, magnanimitatis, cæterarumque omnium virtutum seminaria largiter cōferre.Quales enim eos esse oportuit, sine quibus & stare respublica nequit, & quorum descriptione multarum gentiū moderatio continetur?quod bellè qui præstiterit, eum diuina quadam vi instructum esse mihi persuaserim. Nam in eo omnium ferè nationum consensus fuit, aliquem præ cæteris principatum habere, qui præesset, & cui pareretur: quique legem illam principem quam primum in animis nostris natura peperisset, tueretur: cum qua illi tanta similitudo esset, ,, vt verè lex loquens debeat nominari. Quæ enim ,, domus, quæ gens, quæ hominum societas sine ,, aliquo qui imperet diutius splendorem suum retinere potest? At genus illud imperij quondam ad sapientissimos & sanctissimos quosque deferebatur: quod & in Repub. Romana valuit quandiu ei Reges præfuerunt. Nam & naturæ solertiam imitari homines, ei tantum ad regna aditum

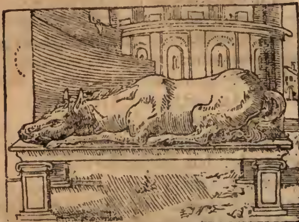
tum patere voluerunt, qui aliqua excellenti virtute cæteris præstaret, vt eius sapientia non illi tantùm, verùm & vniuersæ ciuitati laudi esset. Neque verò apud Medos solùm, vt ait Herodotus, sed etiam apud omnes populos iustitiæ retinendæ causa bene morati reges sunt constituti: nam inopes à potentissimis pressi ad alicuius clientelam se conferebant, qui eiusmodi periculum ab illorum capite depelleret. Vnde euenit vt ciues non grauatè illi obediant, & eum summa obseruantia colant & diligant: quod Charondas summus legislator legibus suis comprehendit. Platonique ex Titanum genere statuuntur, qui magistratuum actionibus aduersari volunt. Itaque doctissimi homines in magnorum principum rebus gestis memoriæ mandandis voluntario otio occupati, illos tam abundantes vrbanis & bellicis laudibus nobis prodiderunt, vt non tam eos qui aliquando vixissent, quàm si ab aliquo Deo ficti essent, describere viderentur. Quo in genere princeps Xenophon, cùm de Agesilao historiam instituisset, facilè eas omnes laudes quæ de præstantissimo principe dici possunt, vno libro complexus est. Et multis ante sæculis Homerus Vlyssem tot sapientiæ ornamentis præstantem facit, vt non tam ille natus, quod cæteris commune est, quàm summo deorum immortalium beneficio hominibus donatus esse videretur. Iam quis nostrum cum Virgilij libros diuinitus scriptos, in quibus semper Æneas exprimitur, legit, non

existimat Æneam tantis illis virtutum insignibus, quasi de schola summi Dei instructum ad rerum administrationem processisse? Vnde & apud Esaiã Dominus Cyrum superiorem, Messiam & vnctũ suum appellat, vt omnibus sit exploratũ, eos quorum temperatione principatus & imperia tenentur, nisi Dei suffragio & gratia in tãtum honorem non venire. Nam his, vt inquit sapientissimus ille
„ Nestor apud Homerum, Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν. Vnde & nonnulli reges signis & prodigiis, priuatis hominibus præstiterunt, & ea gesserunt ipsi, quæ ad diuinitatem proximè accederent. Nam & Vespasianus proconsul Syriæ cùm tumultu militum Imperator esset appellatus, homini cæco oculos, & leproso sanitatem restituisse fertur, cùm nusquam antea de se tale quicquã cõcepisset. Pyrrhũ quoq; Epirotarum regem historiæ narrant multos contactu sanauisse. Omitto multa de Christianissimis Gallorũ regibus dicere, quæ propter exemplorũ multitudinẽ nobis sunt notiora: ex quibus omnes ferè populi in grauissimis morbis fructus capiunt diuturnos,

Honor debitus.

In disciplinam temporum.

Fortis equa, ô quoties hederis victricibus vsa,
Norat Olympiacis vincere carceribus.
Huic statua & tumulus post vltima fata dicantur,
Et datur in manes debita palma suos.
Quin & honoratæ statuunt delubra Dianæ,
Quos posuit mundi ius dare cardinibus.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VEtvs fuit & plena religionis apud maiores beneficij referendi consuetudo, vt nõ tãtùm hominũ memoriã qui præclarè & fortiter aliquid in republica gessissent, monumentis & trophæis consecrarent: sed bruta quoq; animãtia, quorũ virtute res feliciter esset gesta, tumulo & statuis honorarent. In quo Alexãder, mea sentẽtia pręstitit cæteris, qui cum Bucephali equi sui dexteritate multa belli discrimina superasset, illi mortuo exequias duxit, & tumulum posuit, deq; eius nomine post Thebarũ expugnationẽ, vrbẽ ędificauit. Et Plinius author est Agrigẽti multas pyramides equis locatas esse. Par est enim eorũ memoriã nõ perire, quorũ salus aut vtilis reipublicę fuit, aut cõiũcta certè publicę saluti. Iam & equo suo dictator Cęsar statuã in æde Veneris genitricis fertur cõsecrasse, humanis pedibus, qua forma ille fuerat: in quo tanta fuit sagacitas, vt pręter Cæsarẽ aliũ sessorẽ admiserit neminẽ. Gloriosa sanè res, & homine nõ ingrato digna, per quos aut viceris, aut rem bene & nauiter feceris, eorũ historiã & gesta meminisse. Quo in genere Adriano Imperatori summo honori fuit Plotina mortua, cuius gratia à Traiano fuerat adoptatus, nouẽ dies in veste pulla incessisse, eiusq; nomine pro memoria tãti beneficij tẽplũ dedicasse. Nã qui per equã euasit ὀλυμπιονίκης, & quibus per mulieres licet in amplissima dignitate & fortuna esse, parũ memores & grati videãtur, nisi illis gloriam etiã post aras cõmunicarint, quorũ opera ad tantum honorem aut magistratũ sunt producti.

In nor

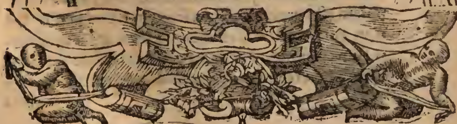

In normam Lesbiam.

Bonus iudex.

Aſpice vt in partes ſemper tornatilis omnes,
Se ſubiectam operi Lesbia norma facit.
Intus ſæpe latet ſcriptæ ſententia legis,
Quæ ſolet in tota iudicis eſſe manu.
Hanc ille in varijs rerum variare figuris
Debet, non vnum ſemper, idémque ſequi.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NORMAM Lesbiam non iniuria veteres cæteris prætulerunt, quod ea flexibilis & tenera quocũque duceres facile sequeretur, seque ipsa operi cui adhiberetur, scitissimè accommodaret. Reliquæ verò hoc ipso minus cõmendantur, quòd si forsan sint breuiores, neque ad iustam operis magnitudinem deduci, neque si longiores in angustum contrahi possint. Quod doctissimi homines ad eos qui iurisdictioni præessent pertinere crediderunt, vt hi in hominum controuersiis explicandis se normæ Lesbiæ quàm cæterarum simi les esse mallent, neque semper in omnibus litibus eundem teneret cursum, sed variè ex personis cau sisque statuerent. Nam si is esset forensium causarum status, vt eæ semper ad infinitum quoddam genus referri possent, esset certè in iudicando perfacile summa illa capita sequentem nihil offendere. Sed quia iis rerum & euentorum procellis obruimur, vt in tanta factorum varietate nihil prope alteri simile possit apparere, rationem habet, vt qui in munere iudicandi versantur, ad specierum diuersitatem animos suos accommodent. Semper enim iudicantium religioni moderatrix fuit factorum varietas, quique optimè iudicat is maxime omnium in diuersis opinationibus consi
» dit. Nam nunquam in subselliis degentibus lau-
» data est perpetua in vna sententia permansio: sed
» vt corporum differentiis obsequi artis medico-
» rum est, etiam si is sit morbus qui talem curatio-
» nem non recipiat: sic plerunque & personæ & tem

poris

ris ratio expostulat, vt de constituto & perpetuo quodam iure decedamus, atque ea sequamur; quę remotis circunstantiis aliquid certè iniquitatis & iniustitiæ essent habitura. Itaque si qui sunt ex nostris, qui tantam industriæ suæ & studiorum fiduciam habent, vt ius illud vniuersum tractatu & rerum varietate infinitum, primum in genera diducere, deinde in mẽbra capere se posse prædicẽt, vereor ne aut quod auribus inculcant nostris explere nequeant, aut magis oleo & palæstræ quàm foro & pugnæ inseruisse videantur. Quis enim adhuc ex nostris hominibus est inuentus, qui, etiam si ea omnia quæ iurisconsultorum & magistrorum iuris monumentis continentur, memoria sit complexus, non tamen interdum in iudicando offendat aliquid tale, de quo adhuc nulla rogatio facta est? Cui tam feliciter omnia, quæ vel ad maiestatem imperij, vel priuatorum cautionem pertinent, lecta, audita, disputata esse possunt, qui non aliquando in id genus necessitate incidat, quod maiores sui ne cogitatione quidem attigerunt? Quid igitur instrumenti & facultatis ad legum iurisque disciplinam attulisse videatur, qui res tantas in summum quoddam genus coegerit, quarũ scientia magis singularium notione quàm specierum distributione censeatur? Quod si quis vel industria sua, vel assiduo labore videatur esse consecutus, id tamen aliquando afferet dies, vt opinione posteritatis contractius rem totam conclusisse iudicetur. In quo adhibendi essent illi qui ex vmbraculis eruditorum, vsum legum ad pul-

uerem fori clamoremque perduxerunt. Iis enim solis verè perspectum esse potest, quibus vinculis rerum species inter sese colligantur, vt ad idem genus reuocari queant. Græculis autem hominibus, & iis qui cum lucem illam fori ferre non possent, rerum maximarum notitiam spatiis & deambulationibus suis statuerunt, difficile factu est his de rebus scientissimè iudicare. Neque enim plurimũ mirationis habet ea quæ summo studio foeris meditatus, apud concionem de scripto recitare. Sed is mihi videbitur hoc tam præclaro iurisconsulti nomine dignus esse, qui de quæstione quæcunque sit proposita, secundum leges, instituta maiorũ & ciuitatis iura illuminatè posſit respondere. Qui si ius ciuile ad artem & præcepta se redacturum prædicet, plurimũ certè apud me & fidei & authoritatis sit habiturus.

Ad fontem Dodonæ.

In sibi præsidentes.

Fons in Dodona est regi sacratus Olympi,
Qui solet extinctas igne ciere faces,
Accensasq́; etiam flammas extinguere tedæ.
Hæc est diuinæ regula iustitiæ.
Nam fastu elatos cliuum deturbat in imum,
Et primos illis denegat accubitus:
Sed quos sub tenui nutrit Rhamnusia tecto,
Hos pleno cornu copia Diâ iuuat.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

FONTEM Ioui sacrum in Dodona fuisse prodidit antiquitas, qui mea quidem sententia & naturæ ductum, & totius orbis miracula superauit. Nam in eo hanc vim & virtutem fuisse accepimus, vt faces extinctas accenderet, & nihilominus si accensę admouerētur, restingueret. Quod si verum non est, ideo à poetis qui quondam res gestas ad fabularum inuolucra traduxerunt, effictum esse possumus suspicari, vt Deum optimum maximum, quem & Hebræi diuinitatis appellatione IOVA, & Christiana etiam scripta vitæ fontem dixerunt, nobis velut coloribus suis depingerent. Ea enim est Domini erga humanum genus sacris literis tęstata conditio, vt homines rerum felicitate, & fortuna secunda exultantes, aduersa ægritudine, suorũ orbitate & rei familiaris iactura coerceat, & tantum illum splendorem, quo se æqualibus suis semper præluxisse existimabant, quasi vim flammæ, aquæ multitudine opprimat. Cum iis verò quibus inest æquabilitas in omni vita, & idem semper vultus; quique in rebus depressis animo non franguntur, neque ea expetunt fortunæ adiumenta, in quibus omnia sunt impotentibus & ignauis viris, benignè & liberaliter agit Dominus, & sæpissime ex summa generis obscuritate ad omnia magna euehit, vt facile cæterorum luminibus obstruant. Et quemadmodum scite à maioribus laus sequi fugientem dicta est, & sequentem fugere: ita processus rerum maximarum plerunque ab iis quorum ambitionis labore

bore vita retinetur,longo interuallo abeſt:illos verò ſæpe conſequitur,qui nihil vnquam tale animo conceperunt. Qui enim ita ſunt affecti, vt & modico & ſuo contenti ſint,& pauca pateant in eorum vita quæ fortuna feriat, iis ſi aliquid paulò fortunatius acciderit, rem totam domino acceptam ferunt,& eam putant ſibi velut contigiſſe de lucro. At qui opum cupiditate incredibili ſunt incenſi,neque vllum de pecuniis cogitandi tempus intermittunt,ſi qua in re illorum expectationi fortuna reſponderit,beneficium illud aſcribunt diligentiæ ſuæ:& plerunque rerum proſperarum ſucceſſu tam fiunt inſolentes,vt multa ſibi Deum optimum maximum reliquari putent.Et grauiſſima ſanè ſententia apud Eſaiam dominus Aſſyriorum regem increpauit, quòd rerum geſtarum magnitudinem,& præſtantiſsimas victorias priuatis laudum ſuarum rationibus referret,& quaſi hæreditatem gloriæ Dei,& præclarum illud conferendæ victoriæ patrimonium,quod ſemper diuino numini veteres ſapiētes tribuebāt, expilaret. Alio loco etiam regi Babylonis Nabuchodonoſor res non modo aduerſas,ſed planè euerſas prædicit, quòd direpta regia vrbe Ieruſalem ſibi nimiùm præfideret,neque in tanta fortunæ felicitate,& imperatoriis manubiis autorem Deū citauiſſet. Itaq; mirari deſino regnorum euerſiones,imperia deleta,conquaſſatas prouincias, exercituū clades, & mirabiles fortunæ caſus, qui patrum noſtrorum memoria in ſummis principatibus contigerunt. Quod enim tribubus Iſrael,& Iudæorum populo, ſi ſe

ſi ſe à domino volũtate abduxiſſent, per Moſen & Prophetas euenturum prædictum eſt, id etiam reliquis omnibus populis præſignificatum eſſe poſſumus affirmare. Nam quo animo & qua propenſitate Dominum erga eam gentem eſſe oportuit, quæ religionem ſuam omni ſcelere funeſtarat, & conuentus illos iure ſociatos, quæ ciuitates appellantur, inteſtinis cædibus macularat? Quis ergo cũ tot in Aſia & Europa florentiſsima regna direpta, & Chriſtianos iis ſedibus pulſos, quas maiorum ſuorum armis & virtute hæreditarias acceperant, cogitatione complectitur, non exiſtimat eos quibuſcum tam crudeliter & ſeuerè actum eſt, iuſtas ſcelerum ſuorum domino pœnas perſoluiſſe. Malè enim ſe res habet, cum ij qui plenioribus officiis à Deo ſunt ornati, tantæ liberalitatis immemores minus ſibi præſtitum putant. Ex quo fit vt rebus turbulentiſsimis, & iam calamitate preſsi, ſerius aliquando ea ſapiant, quæ in ſumma copia longè antè potuiſſent præuidere.

In Rhododaphnem.

Scriptura sacra gladius anceps.

Nobilis aspectu folióq; virens Rhododaphne,
Dicitur ægrotis esse medela viris:
Tollit & humano conceptum in pectore virus,
Et læsis adfert artubus antidotum:
Bruta tamen folijs animata extinguit eisdem.
Hæc sunt scripturæ non aliena sacræ.
Illa pios recta cœli deducit in axem,
Sed nigrum reprobis addere Theta solet.
Et licet hac toto nil sit præstantius orbe:
In latum errorem noxia corda trahit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NIHIL est vel præstantius vel melius à Deo optimo maximo hominibus datum, quàm ea disciplina quæ quondam per Mosen & Prophetas tradita, nuper etiam per Meßiam domini renouata, tandem ad nos ipsos peruenit. Neque verò Ptolemæus Philadelphus eam bibliothecam, quam tot millibus voluminum instructißimam faciebat, magis honorari posse existimauit, quàm librorum Mosis & Prophetarum acceßione. Nàm cum Eleazaro principe sacerdotum summa contentione per legatos egit, vt nonnullos legis peritißimos in Ægyptum mitteret, qui libros illos ex Hebræo in Græcum traducerent. Quod cùm impetrasset, quanquam nulla religionis societate ad Iudæos pertineret, non minus tamen ex eo ad nationem suam dignitatis & splendoris, quàm ad bibliothecam ornamenti acceßisse iudicauit. Iam & nonnulli Hebræorum tradiderunt nulla re magis terrarũ orbẽ vnquam decoratũ esse, quàm illo ipso die quo Salomon Ierosolymorum rex Canticum Canticorum populo descriptum & recognitum fecit. Quæ cum ita sint, miretur opinor quispiam illo sacrarum literarum instrumento potuisse aliquos in offensionẽ deduci. Sed vt rhododaphne herba hominibus contra venena prodest, & mirificè in curationibus commendatur, bruta autem animantia omnino delet & perimit: sic literæ illæ sacræ viros bonos ad virtutem alacriores faciunt, & ab animis bene informatis ægrotationes depellunt: flagitiosos autem & omni scelere impuros

ros in salutis periculum vocant,&opinionibus deprauatis omnino labefactant. Nam si volumus vel ab ipsis nascentis Ecclesiæ cunabulis hæretico rum memoriam replicare, nullum ex tam multis reperire posis, qui non sceleratum dogma suum aliquo Euangelij loco firmauerit. Et Mahumetes quidem ipse, quamuis legem mirè cum Euangeli ca nostra pugnantem suis descripserit, nonnulla ta men ex Euangelio ad impuritates & flagitia sua reuocauit,& nefarium dogma suum etiam Euangelico diplomate adiuuare conatus est. Itaque nō abs re illud est quod Aristo Chius dicebat, nocere » audientibus philosophos, iis qui bene & sapien- » ter dicta male interpretarentur. Quid enim tam » sanctè aut præclarè dici potest,quod nefariorū ho minum scelere non deformetur? Quòd si cui nihil magis in vita propositum est, quàm vt se acerrimum veritatis defensorem esse velit, & sapientū iudicio magis quàm suo in illis scriptis versetur, verendum non est ne non ex earum literarū vsu fru ctus pietatis capiat sempiternos. Si enim veritatis simplex est via, videatur mea sententia desipere, qui eam ad disputationum laqueos tanquam in aliquod verborum pistrinum compegerit. Sed tamen quis Euāgelica nostra, quamuis nudè scripta legens, non impensè diuinitatis & rerum maximarum cogitatione retinetur? Neq; enim quicquam lucis ad veri peruestigationem verborū faces afferunt: neque in rebus magnis pertractādis orationis impetus iuuat, nisi quo primùm quæstionis

genere inſtiteris,in eo poſtremùm velis perorare.
» Ac profecto ad nos optimi maximi Dei vox eſt
» profecta,non vt linguas, ſed mentes faceret erudi
» tas. Non igitur ſperandum eſt, vt illis ſacrarum li
terarũ lectio fructuoſa eſſe poſsit,qui,ſi quæ
de religione controuerſia inciderit, ad
interpunctiones & verborum no
tas tanquam ad aram
confugiunt.

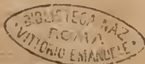

In Lamachum ducem.

Seueritas in bello.

Lamachus in bello sæuus, versánsque secures,
Militibus veniam denegat ille reis.
In castris nulli sit fas peccare secundò:
Exitium præsens vnica noxa trahit.

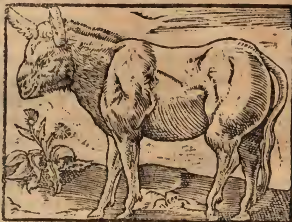
NARRATIO PHILOSOPHICA.

NVLLA re magis imperij & potétiſsimi principatus maieſtatem retineri poſſe maiores cenſuerunt, quàm rei militaris diſciplina: quam qui in caſtris violaſſet, iuſſu Imperatoris capitali pœna plectebatur. Nam & Lamachus iis qui vel leuiſsimè in bello offendiſſent, vltimum ſupplicium conſtituit, neque caſtrorum dignitati conſentaneum eſſe duxit, ſi miles ſecundùm deliquiſſet. Quis enim noxam condonandam putet, qua ſæpiſsimè totius imperij clades & ruina contine,, tur? Semper autem veteribus Romanis antiquior ,, caſtrorum diſciplina, quàm ſanguinis & coniun,, ctionis fuit: multique apud eos ſunt inuenti, qui vt ius illud militiæ ſanctius tuerentur, ne propriis quidem filiis pepercerunt. Nam & Brutus is qui primus conſul factus eſt, filios ſuos conſiliis reipublicæ aduerſantes cæcidit, & præclariſsimum ciuibus ſuis monumentum reliquit, retinendæ in bello ſeueritatis. Durius etiam Torquatus, qui filiū inſpectante exercitu ſecuri percuſsit, quòd certiſſimæ victoriæ ſpe iniecta, contra edictum ſuum ſigna cum hoſte contuliſſet. qui etſi feliciter dimicaſſet, factum tamen illud propter exemplum pater notandum exiſtimauit. ,, Semper enim capitale ,, fuit iniuſſu Imperatoris hoſtem laceſſere. quod qui fecerit, etiam ſi feliciter & proſperè rem gerat, temeritatis tamen ſit arguendus. Atque vtinam iis quos cæleſtis militiæ milites Iuriſconſulti nominârunt, Lamachos duces haberemus: non quòd tanta inter Chriſtianos optan-

da ſit ſeueritas:ſed vt omnibus ſit exploratum, nó minus in illa vrbana,quàm in armata militia iuſti tiam, cæteraque æqui & boni officia coli debere. Quòd ſi Ethnici in caſtris iterum peccare pro ne fario ſcelere habuerunt,quod nos ſacrumcommi ſum eorum iudicabimus, qui ad militiam Dei pu blico ſtipendio cõducti,& velut oratores ex Euã- gelicæ legis commentario dati,pro peccatis popu li placabilitatem à Domino deprecantur.Mea cer te ſemper ratio fuit, vt bellisſimè cum iis qui ali- quo in officio degunt,actum eſſe exiſtimem,ſivel ex prima noxa loco ſuo & dignitate moueantur. Etſi enim vel humana mortalitas, vel etiam cle- mentia ipſa,quę maximè Chriſtianos decet,veniæ locum ſit factura: id tamen dignitati & honori quem gerunt tribuendum eſt, vt nunquam in ma giſtratu toleretur,qui illum aliquo flagitiopolluc rit:Ex quo opinor illud deſcendit,quod in Cano- nibus conſtitutum eſt, hominem qui eam quam putabat virginem,cum tamẽ eſſet corrupta, duxe rit,illa è viuis erepta non poſſe ſacris ordinibus auſpicari.quod non aliquo illius flagitio receptũ eſſe poſſumus interpretari: cùm ignorans, neque delinquere,neq; iure ſuo potuerit excludi: ſed id affert ſacerdotij dignitas,cui niſi omni per- fecti & virtutis genere cumulati initia ri ex lege prohi- bentur.

Antronius aſinus.

Animi vires corporis viribus præſtare.

Quẽ ſtupidum ſpectas mirãdo corpore onagrũ,
Venit ab Antronis bellua tarda ſolo:
Huic caput immẽſum, moles quoq; corporis ingẽs
Prædita ſed nullo eſt machina tanta ſale.
Quid præſtãt paſsis immania robora membris,
Si caret eximijs dotibus ingenium?

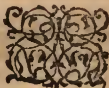
NARRATIO PHILOSOPHICA.

APVD omnes fere populos robore & corporis forma præstare, semper in laude positum est: Persæque quia eos qui nasum aquilinum haberent, specie egregios esse existimabant, nusquam aliquem in regnum admiserunt, nisi qui ea forma præditus esset. Et in sacris literis Moses forma præstantissimus perhibetur, quasi ad tantas illius laudes, quibus facilè reliquis præluxit, hac etiam nota fieret accessio. Cùm enim in aliquo corporis partes apta compositione membrorum magno cum lepore consentiunt, ea certe res intuentium approbationem mouet: vnde euenit, vt qui se ad scribendas summorum virorum historias applicauerunt, pulchritudinem corporis oratione attingant, quòd eam rem etiam in homine laudãdo valere putent. Quod opinor cum ratione dicitur, si aptæ illi membrorum compositioni mores non aduersentur. Pessimè enim se res habet, cum in pulcherrimo corpore animi forma non elucet. Vnde ,,
præclara illa de Nestore apud Homerum Aga- ,,
memnonis vox:

Αἲ γὰρ ζεῦ τε πάτερ καὶ ἀθηνάιη καὶ ἄπολλον ,,
Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν ἀχαιῶν ,,

Vtinam, inquit, ò Iuppiter pater, & Pallas & Apollo, tales mihi decem consiliarij essent Achiuorum: neque enim Aiaces decem corporis viribus præstantes sibi dari cupiebat, sed Nestori similes decem: qui quanquam tum esset affecta iam ætate, tamen reliquorum vires & lacertos animi

vi præstantissimi regis testimonio superabat. Darius quoque se malle Zopyrum vnũ habere, quàm centum Babylonas capere prædicabat: neq; enim quondam fortissimi illi Imperatores magis armata vi, & validissimis copiis, quàm animi consilio præclarissimas victorias domum retulerunt. Vnde Fabius Maximus Annibalem Romanorum aris focisque imminentem patientia fregit, quem tamẽ alij summis exercitibus non domuerãt. Qui autem ex eo numero sunt quos antiquitas Iouis filios appellauit: quique robore & corporis habitu excellentes habentur, neque tamen quicquam tãtarum virium expectatione dignum audent, hos verius Antronios asinos quàm homines appellamus.

In libram Critolai.

Nihil virtute melius, nihil præſtãtius.

Deſine Tartareis animum oblectare metallis,
Nec refer in trutinam quicquid Erytra parit,
Et prenſatorum ſtulti damnentur honores,
Et iaceat noſtris ambitus ipſe focis:
Sola ſit in pretio virtus, quæ pondere iuſto
Critolai in libra c atera ſola trahit.

F v

NARRATIO PHILOSOPHICA.

CRITOLAVS nobilis Peripateticæ ſectę philoſophus, cùm Ariſtotelis ſententiæ doctrinæque ſucceſsiſſet, quæ ex tribus bonis ſummam hominis felicitatem conſtare affirmabat, ſic tamē rem totam à Stoicorum opinionibus magnopere diſcrepantē temperauit, vt animi bonum ex vna libræ parte collocaret, reliqua autem corporis & fortunæ bona in aliam coniiceret. Cùm autem libram in altum ſuſtuliſſet, ea pars quæ virtutem, hoc eſt animi bonum contineret, tanto erat altera depreſsior, vt ſuo pondere facilè terras & maria ſubleuaret. Ex quo, opinione bene iudicantium conſenſus inter Stoicos & Peripateticos efficitur.
» Etſi enim Stoici, virtutem ipſam ſuis præſidiis ad
» bene beatæque viuendum contentam eſſe putauerint, nonnihil tamen corporis & fortunæ bonis, quæ præpoſita aut producta appellabant, tribuerunt. ea enim ſi homini adſint, virtutem ipſam efficiunt pleniorem. Nam neque fortitudinis laus ſine corporis bonis probè elucere poteſt, neque liberalitatis officia aptè retineri, niſi fortunæ bona ſuppeditent. Peripatetici verò quanquam tribus bonis felicitatem concluderent, virtuti tamen reliqua corporis & fortunæ bona proxima, ſed longo interuallo proxima ſtatuerunt: quòd in illis inſit aliquid, quod ſine virtutis comparatione ſpectare poſsis. Nam ea ſi ad honeſti præſtantiſsimas actiones referas, neque ſecundo, neque tertio lo-
» co conſiſtere videantur: Quòd ſi nihil dignū laude
» iudicari debet, niſi quod eſt perpetuum, non ſit

certe

certè vero consentaneum, ea in laudandis & valde appetendis ponere, quæ temporis diuturnitas, victa & caduca sit effectura. Et imperia quidē cedūt, & regna, & principatuum splendor obscuratur: » at illud vnum remanet, quod virtute & honestatis actionibus perfeceris. Quòd si tam virtus omnibus rebus præstat, vt non tantùm eos æternos » efffciat in quibus insit, sed & ipsa sit sempiterna, » quis non lubens dimicationem omnem pro illius ornamentis suscipere sit paratus, vt ei omnibus modis inseruiat, quæ non modo sibi viuonó eripietur, sed ne mortuo quidem?

In Herculem adhuc iuuenem.

Iuuentus virtuti initianda.

Dum vitã primũ ingreditur Tyrinthius heros,
Valde animi pendens constitit in triuio,
Hic via se partes coram findebat in ambas,
Quæ dubij excruciant fortia corda ducis:
Vna voluptatis longo latißima calle,
Altera virtutis margine clausa breui.
Sed pius Alcides nulli virtute secundus,
Arctum virtutis se dedit in gremium.
Scilicet hæc ista est ineuntis semita vitæ:
Nam virtus hominem sola beare potest.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

HERCVLEM cùm primùm pubeſceret, narrat Xenophon in ſolitudinē exiiſſe, atque ibi ſedentem ſecum diu multumq́ue dubitaſſe, cum duæ illi in oculis viæ verſarentur: vna virtutis, altera voluptatis, vtram ingredi ſibi magis expediret. Is vt erat ad omnia ſumma natus, nullis delitiarum & oblectamentorum illecebris ab illa malorum omnium eſca voluptate affici potuit: tamq́ue ille imperauit ſibi, vt in omni officio ducem virtutem ſequeretur: cuius adiumentis inſtructiſsimus, fortiter & maxima cum gloria etiam vſque ad plaudite actum illum vitæ confecit. Nam peſſimis monſtris quibus itinera tenebantur, terrarum orbem perpurgauit, tantumq́ue domeſticis victoriis gloriæ meruit, vt & ἀλεξίκακος diceretur, & in numerum deorum quos in cælum merita euocauerant, referretur. Poſteritas enim beneficiorum memor, iis qui rerum geſtarum ſplēdore fuiſſent clari, ſemper hoc iudicij & beneuolentiæ tribuit, vt illis definitum in cœlo locum eſſe exiſtimaret, vbi beati æterno æuo cū diis immortalibus fruerētur. Quod igitur Herculi adhuc puero Xenophō cōtigiſſe ſcribit, id etiā adoleſcētes omnes in ſe poſsūt experiri, vt ineūte ætate conſultò deliberent, quos ſe & quales in poſterum eſſe velint. Quæ deliberatio etſi pueris difficilis eſt, res tamen facilè explicabitur, ſi ſe potiſsimum ad id vitæ genus contulerint, in quo virtus maximè eluceſsit: quod iis opinor non arduum fuerii, quibus virtutis gloria à patribus in hæredi-

tatem relinqui ſolet. Natura enim accidit, vt in eo filij ſe maximè exerceant, quod patres impēsè adamarint. Quibus autem tantum beneficium fortuna non conceſsit, quia ex domo non habēt quorum facta & dicta cum laude ne meminiſſe quidem poſsint, externas familias in conſilium adhibeant, & eos ipſi ſequantur, qui cum præclara illa ciuitatum gubernatrice virtute, æternam ſibi gloriam pepererunt. Quis enim tā vulgi aut ſuo-
" rum opinionibus obruitur, cui non ſpecies illa
" honeſtatis qualibet voluptate magis eniteat? Et
" certè qui ita ſe gerunt, vt eos vel peccare delectet, etiam ſi nō ſit cauſa, facile tamen primas dignitati tribuunt, & ſuis ipſi iniuriis miſerrimè crucian-tur.

Ad Salamandram.

In milites.

Imbrifer autumnus vitales addidit auras,
Temperies fecit te Salamandra mori.
Captat opes miles tunc cum furialis Enio
Euocat emeritos ad fera bella duces:
Quòd si percussa iurentur fœdera porca,
Pauper in exigua deficit ille domo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

SALAMANDRAM inter cætera animãtia duæ potiſsimum res mirabilem reddiderunt: vna eaque omnibus ferè nota, quòd contra naturæ ordinem in igne aliquo tempore ſine iniuria degat, & in mediis flammis ſpirabilẽ animũ ducat. Altera quòd niſi ſumma tempeſtate & maximis imbribus in vitam ingrediatur: verni autẽ tẽporis ſerenitate deficiat. Cui appoſitè ſimiles videri poſſint ij, qui militiæ ſacramento obſtricti ſub aliquo imperatore ſtipendia faciunt. Nam ſimulatque aliquis nouus motus claſsicum canere cœpit, homines illi ſtudio pugnæ aut prædæ ex vmbraculis ſuis in clamorem, in ſolem, in caſtra erũpunt, atque in ſumma cæterorum calamitate & turbulentiſsimis reipublicæ temporibus, ſoli rem, ſoli quæſtum faciunt: & quaſi ex longa aliqua ægritudine ad aſpiciendam lucem euocati, priſtinam inediam ſolantur, vt propemodum ſolis illis in patriæ luctu & orbitate fortunatiſsimis eſſe liceat. Fortunas curialium ſuorum diripiunt, patrimonia egentium euertunt, ſibi viuunt, agros depopulant, vrbes incendio, ciues cæde, fundos laſciuia infeſtant: & quod longè miſerrimum eſt, maiore aliquando homines ſuos quàm hoſtes damno afficiunt. Quòd ſi confecto bello proſpera aliqua fortuna otium pacemque inuexerit, videas homines ſe ſibi propemodum immutatos in ſumma paupertate iacere, & quod cæteris vberrimos commodorum &

quiet

quietis fructus affert, id illis & perniciosum, & inimicũ est. Neque tamen velim eorum vtilitates imminuere, qui pericula & hostium offensiones à patrię ceruicibus depellũt, & corporibus suis aditum inimicis intercludunt, quosque maiorũ memoria ius ciuile tot beneficiis honorauit. Sed monendi sunt polemarchi, & ij quos leges præpositos vocant, vt cohortes suas rapinis & vi prohibeant, neque eas in amicorum & sociorum agros excurrere patiantur. Nam si tanta fuit apud veteres in re militari religio, vt cum hoste dimicare fas esse non putarent, nisi prius Paterpatratus bellum indixisset: cum his iustum bellum susceptum possit videri, qui & in fide sunt, quibusque nullũ bellũ indixeris? nisi frustra in bellis cautiones ęquitatis perscribuntur, quibus promulgatis, vt ait Ennius,

Tollitur è medio sapientia, vi geritur res.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MOSES & legum deſcriptione,& exercitus ſummi,quem à Domino acceperat moderatione omnium facilè princeps, infinitas propemodum de ſacrificiorum ritibus & ſacerdotum officio cautiones libro vno eſt complexus. Et quanquam eos quos ſacris obeundis præficiebat,omni virtutis & honeſti forma ex ſententia ſummi Dei excellere debere ſtatueret ,nullumtamen de cœlibatu eorum quos לויים & כהנים ſcriptura appellat, capitulum promulgauit. Iam & multis pòſt ſæculis IESVS, ex legis illius commentario ſe Meſsiam gerens,licet authoratos ſuos ad nouũ quoddam perfecti genus traduceret, partem tamen illam ne attigit quidem. Et Apoſtoli qui eũ in ſermonibus audierant, & cæteri etiam qui poſt eà vocatu Domini illorum diſciplinæ ſe adiunxerunt,quanquam omnem pro ornamentis legis dimicationem ſuſciperent, neque quicquam illis deeſſe videretur,quod cum virtutis actionibus coniunctum eſſet,nihil tamen in eo genere edixerunt. Qua in diſciplina & poſteri qui ſe ad eandem religionem contulerant, longo tempore vſque ad concilium Nicenum ſine controuerſia conſtiterunt. Quò cùm ex omnibus nationibus epiſcopi frequentes conueniſſent, viſum eſt & clericorum muneri maximè conſentaneum,& à dignitate concilij non abhorrens,ſi nouo exemplo de cælibatu ſacerdotum ad cõciliũ referretur. Cumque omnibus ferè ſententias rogatis,eò iã propendere couuentus videretur, vt cælibatũ in Eccleſiã indu

ceret, inuentus est Phanutius quidam, qui grauissima sententia dicta à concilio impetrauit, vt ea res singulorum voluntati donaretur. neque enim existimabat eorum pietatem, qui etiam si id statutum non sit, præstare essent parati, lege lata minuendam: illos autẽ quos ad id incitari posse diffidebat, cogi fas esse non arbitrabatur. Cuius sententiæ tantùm valuit authoritas, vt eo consilio in clerum nihil noui sit constitutum. Pòst verò sedente Calisto pontifice, cùm quodammodo à præstantia & ordine cleri alienum esse videretur, non aliqua perfecti significatione sacrificos homines prophanis prælucere, flagitante occidentali Ecclesia de cælibatu sacerdotum nouum decretum perscriptum est: quod etsi sacerdotibus Græcis non placuisset, tamen ad hæc vsque tempora nostri homines constans & perpetuum esse voluerunt. Cui licet præstantes viri & pontificiæ libertatis acerrimi vindices sint aduersati, optandum est tamen vt qui id vitæ genus arripuerunt, in eo piè & sanctè versentur, neque tantæ pietatis scitum, sordibus & illa imitatrice boni voluptate adulterent. Quid enim in sacerdotio tam splendidum aut tam præclarum esse potest, quod istis sordibus non obscuretur? Iam qui primi continẽtiæ legem in ecclesiam inuexerunt, eò potissimum spectabant, vt clericos suos rerum diuinarum imitatione Deo propiores facerent. Qui autem publicis stupris sacerdotia dehonestant sua, non video in quo concilij sententiam assequi possint. Quòd si matrimonij negotiis implicari, & ordini, &

ni & maieſtati clericorum conueniens non eſt, non erit opinor ferendum, tantam dignitatem in luce omnium nefario ſcelere deformatam iacere. ſunt enim homines qui in rebus contrariis parum ſibi conſtant, matrimonium ſeuerisſimè fugiant, in omnibus autem voluptatibus & ſtupris videātur molliores. Ac ſane non eſt conſentaneum aliquos eſſe, qui quæ in aliorum facultate ſunt poſita, ſibi licere nolint: quæ verò ſunt & flagitioſa & vetita ſibi omnino concedant. Itaque monendi ſunt ij quibus Eccleſiæ dignitas & ſalus periucunda eſſe debet, vt eos clericos qui de concubinatu & aliis ſceleribus rei peragentur, quia virtutis ſpecie in officio retinere nequeunt, legum ſeueritate à noxis reprimant, & pœna conciliorum coërceant. Abſurdum eſt enim, vt qui vulgo & leuiter doctis in exemplum ſunt poſiti, illis peccandi illecebram afferant. Quòd ſi olim quæ Veſtę ſacerdotes nominabantur, ſi qua illis violatæ pudicitiæ labes inuri poſſet, tantas pontifici maximo pœnas dabant, vt viuæ in terra ex lege defoderētur: quæ iis afferri poterit iniuſta nex qui Dei ſummi & æterni ſacerdotes dicti, contra Euangelica præcepta, maiorum inſtituta, & diſciplinam temporū ſacra ſua nomine impudicitiæ cóſcelerato labefactant?

Ad statuam Bacchi.

In πολυσάρκους iudices, pretio positos.

Bacche pater, iudex apiana insignis in vua,
Patritios inter dinumerate senes:
Disce coronatis modicè crateribus vti,
Non est in multo mens bene docta mero.

ALIVD.

Pampineis Lenaee pater redimite corollis,
Fascia cui longum cingit odora caput:
Cui philira intexta præcingunt tempora vitta,
Inficit & rubeas vua Falerna genas:
Cuique graui exundat pēdēs abdomine vēter,
Iureque lætitiæ diceris esse dator:
Quæ te adlegerunt nostris suffragia rostris?
Quæ tibi in orchestra fata dedere locum?
Quæ vota in nostrum te conscripsere senatum?
Vnde tibi latus clauus, & vnde toga?
Te iurata latent sancti consulta senatus,
Te legum & iuris pagina sacra fugit:
Quid distent nosti cellis Chia vina Falernis,
Ergo tibi vitæ sit status ille tuæ.
An te patritium regina pecunia fecit?
Illa magistratus vna creare potest:
Nostra quoque ignauis subsellia cōplet onagris,
Et queritur populus iura deesse sibi.
Ecce igitur stomachans rubricā tendit Apelles,
Ne sutor soleas egrediare tuas.

niſtratione diligenter colant, quæ ſi fuiſſent obſeruatæ, in magiſtratu illo nunquam eſſent deſignati? Neque verò in litibus finiendis ius conſiliariũ coguntur adhibere, in quo illi nihil operæ & laboris poſuerunt. Si enim antiquitus antequam vllæ populis leges eſſent deſcriptæ, qui ſententias ferebant, bene ad æquitatem, & ad litigantium leuationem appoſitè putantur iudicaſſe, cur non iſti homines principem illam naturæ legem ſequentes, optimè rem quæcunque in quæſtionem cadet poterunt explicare?

In rabulas & operarios linguæ celeri.

Parcè & ad clepsydram loquendum.

Oranti clepsydra modum præscribit, & hora
Declamatorem fixa tacere iubet:
Sedula ponatur celeri custodia linguæ,
Sæpe loqui nocuit, sed tacuisse iuuat.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PROCLAMATORES & rabulæ de foro quos λογοδαιδάλους, & artifices ſermonis Plato vocat, plurimum ſe facultatis ad iudicia afferre putant ſi eas cauſas quæ ab æquitatis rationibus longè ſunt poſitæ, verborum vel inanium ſtrepitu, & quodam quaſi ſono apud iudices tueantur. In quo non vident homines veteratores id natura partum eſſe, vt quò res aliqua à veritate & æquo & bono longiùs abſit, hoc dicendo & eloquendo magis ſordeat & inquinetur. Quis enim verborum impetus, quis ſplendor orationis tantus eſſe poteſt (niſi penitus apud homines inſipientiſsimos ſit dicendum) qui iniuſtitiam ad præſidium æquitatis deducere, aut impurum aliquod facinus adumbratione honeſtatis poſsit prætexere? Vnde & vetus mos ille fuit ad clepſydram declamandi, ne longius extra penſum munúſque ſuum oratores excurrerent. Quo in genere qui offendiſſent, pœna pro ſedentis arbitratu multabantur. Ex quo & illud profectum eſt, bos, ›› ſuper linguam. Iam verò, vt Cicero author eſt, ›› ætate ſua ampliſsimus ille ordo iudicum tantum apud exteras nationes, ob iudiciorum corruptelã inuidiæ contraxerat, vt ei qui eloquentiſsimum & fortem ad reſiſtendum oratorem, aut etiam pecuniæ ſubſidia maxima haberet, cauſa caderenó liceret. Itaque referente Pompeio lex lata eſt, vt is cui ad agendum poteſtas facta eſſet, ternis horis

horis caußam perora^ret. Nã ſi veritas vna in iudiciis dominari debet, amputanda eſt illa verborum luxuries, quæ ſe magis & magis profundit. Et profectò pręclariſsimũ fortitudinis & libertatis teſtimonium ab omnibus Græcis Vlyſsi redditum eſt, quòd Therſitem in concione liberius agentem, & quaſdam veluti verborum faces Agamemnoni admouentem dicendo repreſsiſſet, & hominis importuniſsimi loquacitatem præſenti iracundia retardaſſet,

μὴ δ' ἔτι, inquit ille apud Homerũ, τηλεμάχοιο πά- »
τηρ κεκλημένος εἴην
Ε'ι μὴ ἐγώ σε λαβὼν, ἐπὶ μὲν φίλα εἵματα δύσω »
Χλαινάντ' ἠδὲ χιτῶνα, τά τε αἰδῶ ἀμφικαλύπτει »
Α'υτὸν δὲ κλαίοντα θοὰς ἐπὶ νῆας αφίσω »
Πεπληγὼς ἀγορῆθεν ἀεικέσσι πληγῆσιν. »

Neque enm ferendi ſunt illi qui ex conuiciandi licentia, & flumine orationis in cauſis agendis gratiam & momẽta aucupantur, aut cum cauſæ ſuę iudices parum propitios ſenſerint, dicendo diem eximunt.

In simulachrum deæ Ageniore.

Silentium.

Qui nequis indomitæ præbere repagula linguæ
Et futilem multo scommate vincis anum,
Quique tui demens prodis consulta senatus,
Si sapis à nostra disce tacere dea.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

AGENIORAM silentij deam veteres summa obseruantia in templis suis coluerunt. illam enim rerum cælandarum gloriam tantæ dignationis esse sunt arbitrati, vt eam numinis alicuius præsidio & tutela consecrarent. Quo in genere tāta in Pythagora valuit religio, vt discipulos suos potius tacere quàm loqui doceret: neque quenquam pro discipulo agnosceret, nisi qui quinquennium tacuisset. Quis enim probè loqui potest nisi diu multumque siluerit? Vnde & extat
» vetus illud, semper esse tacendum nisi cum taci-
» turnitas nocet. Et Cneus Pompeius cum piratico bello à Gētio rege interceptus, secreta populi Romani proferre iuberetur, digito ardenti lucernæ
» admoto constantissimè renuit, inquiens, se potius
» eiusmodi cruciatu vitam, quam senatus secreta
» profusurum. Metellus quoque tam sanctè laudem illam coluit, vt se non dubitanter vestem incensurum affirmaret, si eam suorum consiliorum participem esse posset suspicari. Iam & Romani, iuuenes suffragio & senatus ingressu prohibuerunt, quòd ætas illa ad detegenda senatus acta inuitare videretur. Quo magis nōnullos miror qui apud nos consiliorum in republica socij amplissimas dignitates gerunt, iusiurandum illud quod magistratum suum primùm ineuntes præstiterunt, tam parui facere, vt ei parti cui officiosi esse volunt, collegarum sententias & senatus propensitatem renuntient. Quod etsi decretis principalibus satis prohibitum est, eo tamen est detestabilius quòd is

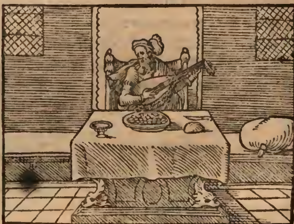
cuius res agitur de ſenatus voluntatē certior factus, id contendit, vt eos quos ſibi in eo ordine aduerſantes cognouerit, de ſententia deducat, & quacunque ratione cauſæ adiungat ſuæ: qui ſi nullum tot precibus & concurſationi ſuæ locum relictum eſſe videt, illos pecunia & gratia non deſinit oppugnare. In quo admonendi ſunt, ne priuatas neceſsitudines & amicitias ſenatus grauitati, dignitati ordinis & iudicandi religioni anteponāt: néve committant, vt eos quibus hoc officij præſtiterunt, aliquando facti ſui inſectatores habeāt.

Dorica musa.

In iudices δωροφάγυς, quibus plus placent libelli ferentarij quàm supplices.

Si cupis esse fabas, populo suffragia vendens,
Et si sola tibi Dorica musa placet:
Iam procul à nostro demens abscede senatu,
Non sunt naturæ commoda rostra tuæ.
Quî poterit recto sententia cedere talo,
Alter si dederit scrcula multa cliens?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVEMADMODVM ex fœminarum genere quaſdam prodidit vetuſtas manus habere oculatas, neque quicquam credere, niſi quod & videant & pertingant: ita certè quoddam eſt hominum genus, cui iuſtiùs natura oculos in manibus quàm in fronte locauiſſet. Iis tanta eſt in tactu ſagacitas, vt niſi eo ſenſu moueantur nunquam. Hos Homerus antiquiſsimus poeta δωροβόρυς vocat, quòd in ſummis magiſtratibus obeũdis & paſſim, & omnia, & ab omnibus acciperent, & facile quo ſe cunque verteret pecunia ſequerentur. Qui igitur ita ſe gerunt vt & religionem, fidemq́ue ſuã & quod in dignitatibus elucet maximè, cupiditate ſua abducant ad mercedem, cumulatius opinor rem feciſſent ſi ſe vel argentariæ, vel mercaturæ quò eorum natura propenſitate quadam ferebatur, dedidiſſent. Nam quid eum ex iis artibus quæ fructuoſæ eſſe ſolent, ſperare oportebat, qui ex re à lucro & commodis ſeparata vtilitatem & fructum capit? Sed tamen tãta eſt in nonnullis hominibus cupiditatis ſitis, tãnta in facienda pecunia incitatio, vt illos nulla res ſine lucro effugiat. In gerenda republica priuatis commodis inſeruiunt, ſacras illationes fœnerantur, pupilli opes & pecuniam ad domeſticam rationem & vſuram conferunt, Eccleſiaſtici patrimonij reliqua calendario ſuo aſcribunt, denique ita viuunt vt nullam vitam ſine lucro eſſe exiſtiment. Quibus muſa Dorica probatur ſolùm, ad cæterorum autem modorum concentum aures omnino illis obſurduerunt. Et

quemadmodum Vespasianus etiam ex lotio ve-
ctigal non recusauit, ita illi ex hominum facinori
bus & turpitudine dona accipiunt, neque quic-
quam sordidum esse putant, si modo vtilitatem
habeat. Bene igitur maiores, qui vt à publicis mu
neribus cupiditatem remouerent, contra eos ma
gistratus qui in minimam auaritiæ suspicionē ve
nissent, grauissimas quæstiones habuerunt: nefas
esse iudicantes, illos quorum descriptione popu-
lus & melior & locupletior fieri deberet, popula-
rium fortunis insidiari, & aliquo tenuioribus ho
minibus oneri aut damno esse. Neque enim fir-
mius rempublicam stare posse putauerunt, quàm
si infimi homines sine aliqua offensione & iniuria
inter principes ciues versarētur. Iam & magistra-
tus petituri, liberalitate & ludorum magnificen-
tia populum sibi adiungebant: nónullisque Ædili
tatis prætermissio, in Prætura & Consulatu repul
sam attulit. Tantum enim in bene morata ciuitate
ratio valuit, vt non tantùm qui populo præerant
ab eo nihil exigerent, sed etiam quibuscunque of
ficiis & congiariis in amicitia retinerēt. Ad quod
etiam & diuina monumenta nos ipsos exuscitant,
vt pupillos viduas & exteros obsequio aliquo de
mereamur, & illis ad omnem meritorum rationē
parati simus. Quibus Iustinianus Imperator tan-
tùm iudicij & beneuolentiæ detulit, vt illis se ve-
lut specialem iudicem daret, & eorum causas in au
ditorium suum induci à sua maiestate minime
alienum iudicaret. Qui autem nihil aliud agunt,
quàm

quàm vt ex popularium fortunis fiant ditiores, & qui in reis abſoluendis vel damnandis venalitiariam vitam faciunt, his certe ad ea munera in quibus degunt, nihil opis eſſe poteſt.

quemadmodum Vespasianus etiam ex lotio vectigal non recusauit, ita illi ex hominum facinoribus & turpitudine dona accipiunt, neque quicquam sordidum esse putant, si modo vtilitatem habeat. Bene igitur maiores, qui vt à publicis muneribus cupiditatem remouerent, contra eos magistratus qui in minimam auaritiæ suspicionē venissent, grauissimas quæstiones habuerunt: nefas esse iudicantes, illos quorum descriptione populus & melior & locupletior fieri deberet, popularium fortunis insidiari, & aliquo tenuioribus hominibus oneri aut damno esse. Neque enim firmius rempublicam stare posse putauerunt, quàm si infimi homines sine aliqua offensione & iniuria inter principes ciues versarētur. Iam & magistratus petituri, liberalitate & ludorum magnificentia populum sibi adiungebant: nōnullisque Ædilitatis prætermissio, in Prætura & Consulatu repulsam attulit. Tantum enim in bene morata ciuitate ratio valuit, vt non tantùm qui populo præerant ab eo nihil exigerent, sed etiam quibuscunque officiis & congiariis in amicitia retinerēt. Ad quod etiam & diuina monumenta nos ipsos exuscitant, vt pupillos viduas & exteros obsequio aliquo demereamur, & illis ad omnem meritorum rationē parati simus. Quibus Iustinianus Imperator tantùm iudicij & beneuolentiæ detulit, vt illis se velut specialem iudicem daret, & eorum causas in auditorium suum induci à sua maiestate minime alienum iudicaret. Qui autem nihil aliud agunt, quàm

quàm vt ex popularium fortunis fiant ditiores, & qui in reis absoluendis vel damnandis venalitiariam vitam faciunt, his certe ad ea munera in quibus degunt, nihil opis esse potest.

In friuolarium emptorem. Ex Diogene.

Homines oratio probat non vestis.

Explorat Samium tinnitibus emptor ahenum,
Et probat elicito friuola vasa sono.
Sed nos diuitijs homines vtcunque probamus,
Cùm vox ipsa paret certius indicium.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVI vasa figlina à friuolariis emũt, ne posteà contractis rebus cognitionem ab Ædilibus cogantur impetrare, ea tinnitu probãt, & explorãt atq; eo iudicio, vẽditoris more improbato in cælãdo rei vitio versantis calliditatẽ effugiunt. Quorum prudentiam vtinam imitarẽtur illi, qui quasi iurati de hominis dignitate iudiciũ ferunt. Quæ res si hodie in disceptationem cadat, non ad orationem, qua vna animantibus brutis præstamus, sed ad vestem & patrimonium omnis mediussidius oculorum coniectus esse solet. Quis enim eũ non egregium ciuem esse censet, quis ei non deuia decedit, si modo opibus antecellat? Quis non eum aditu, suffragio, congressu dignum esse putat, cui sunt amplæ facultates domi? Quis nõ illi locuples dignitatis testimonium reddit, si diuitiis & clientelis antecedat? In emendis igitur friuolis suis sonum & tinnitum negotiatores explorabunt: homines autem quibus sapientiæ & maximarũ rerum cognitionis partes à natura attributæ sunt, quantùm sapientia homo alteri in loquendo præstet, non videbunt? Cycnea certè illa, & planè regia Alexãdri ad Diogenem vox, nisi (inquit) Alexander „ essem, Diogenes esse vellem. Sed fortasse alter me- „ lius, qui sapientem nulli hominum concedere, „ vno autem Ioue minorem esse prædicauit. Nam „ sapientia ipsa tam radices agit & propagatur, vt etiam post aras, hominem consequatur. At ea quæ corporis & fortunæ bona appellantur celeriter decidunt, multosque in medio ætatis flexu

omnes autem post mortem æquabiliter deserunt.
» Et quemadmodum Cato dicere solèbat, magno-
» pere mirari se quomodo non rideret aruspex, aru-
» spicem cum vidisset. Sic fortasse non iniuria sit mirandum, cur qui opibus & fortunæ prosperitate mirabiliter excellit non rideat, cum homini iisdē rebus perquam abundanti occurrerit. Nam sicut qui in fabulis personam agunt, propter nouitatem vestis quæ subito sit deserenda, quibus in via processerint risum mouent: sic homines potentissimi fascibus & barbarorum custodia stipati, Heraclitis miserationem, Democritis fortasse risum moueant, quòd confecto isto vitæ actu nulla re iis qui è fece populi sunt superiores appareant.

In amicitiam simulatam.

Ex Diogene.

Implicitis dextrã digitis qui præbet amico,
Hũc fuge: nã nihil hic quod redametur habet
Non fronte aut vultu fidus cẽsetur amicus,
Verus enim à summo pectore manat amor.

Simile ex Plauto.

Qui dextra ostentat panẽ, lapidémque sinistra
Occulit, incertæ sponsor amicitiæ,
Et qui synceri vultum mentitur amici,
Cymmerias sese conferat in tenebras.

NARRATIO PHILOSOPHICA

HOMERVS infestißimos sibi & quasi ex furiarum genere statuebat eos, qui aliud in pectore gererent, aliud verò in promptu & haberent & loquerentur. Tales Plautus veteris comœdiæ
" author facetißimus dextra panem porrigere, sini
" stra autem lapidem occultare dixit: quòd eos quorum se cupidißimos & amantißimos esse testatò prædicarent, remotis arbitris incesserent. quæ res mea sententia tam ipsi amicitiæ pugnat, quàm quæ maximè. vereque illud dicitur, nullam in amicitia pestem esse maiorem simulatione & blanditiis: perniciosaque est hominum assentatio omnia ad voluntatem, nihil ad veritatem loquentium.
" Nam si amicitiam Pythagoras æqualitatem esse
" dixit, & cum vnus animus fieret ex pluribus, qua tandem ratione ius illa suum tuebitur, si alterius animus sit lubricus, varius & multiplex. Qui igitur blanditiis in aures nostras influunt, nulla autem re eorũ animus ad beneuolẽtiæ actiones adduci potest: taliũ amicitias nõ dissuẽdas, sed penitus discindẽdas esse arbitror. Neq; enim amicitiæ laudem ferre potest, qui præstantißimã illam de homine bene merẽdi rationem, qua nihil est naturæ hominis accommodatius, metitur cupiditate & commodis suis. benéq; Diogenes monebat, vt ab iis omnino caueremus, qui dextrã in pugnũ cõtractam amicis præbent, alteram autem manum sub pallio occultant. Neque enim ex gestu fides ipsa perspi

perſpicitur:ſed qui in eo ſunt,vt ſibi aliquem ami citia adiungendum putent,hoc in primis præceptum tenere debent, vt nulla re amicitiam inferiorem conſtituant,neque quicquam prætermittant, quod ad officium beneuolentiæ pertineat. Quo in genere beneficentię cautiones erunt adhibendæ,quæ iubent ei plus eſſe conferendum, qui nobis conſanguinitate eſt proximior. Quæ qui cum ratione faciet, non video in quo vxoris,aut filiorum accuſationem reformidare poſsit.Odioſum eſt enim cùm à filiis parentis largitoris honeſta liberalitas in inuidiam & crimen prodigentiæ vocatur.quaſi verò paternæ glorię hęreditas quolibet patrimonio filiis non ſit magis appetenda: neque enim tantum filiorum charitati tribuendum eſt,vt aliqua vitæ noſtræ pars officio vacet.

Exemplum leuitatis

In Leguleios qui doctores iuris cótenũt.

Scripta magistrorũ iuris qui negligis, & quem
Concisi textus lectio nuda iuuat:
Et calamistratæ quæris tectoria linguæ,
Verbáque rhetoricis vermiculata modis:
Et tantum scripto laudas in iure leporem:
Anne potest similis moribus esse tuis,
Qui vim sanandi medicatis spernit in herbis?
Quemque meri solum mulcet odoris amor?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVI ea quæ quondam à principibus illis iurisconsultis acceperant,& vberius & cumulatius libris tradiderunt, hoc forsitan nonnullis probantur minus,quòd ciuilem disciplinam quibusdam quasi verborum stellis illustratam, nullo ornatu,nullo orationis flore,& sæpisimè verbis putidis & nouatis posteritati mandauerunt. Quibus temporum illorum vitia,meo iudicio,ad veniam sunt suffragatura.Quid enim facultatis ad ius ciuile pertractandum sit allaturus, qui doctorum penuria eloquentiam ipsam attingere non potuit?His opinor si ætate nostra nasci contigisset,eos forsitan omni eloquentiæ laude superassent , qui illorum scriptionem totam tanquam horridam & hiulcam fastidiunt. Et si enim (vt Cicero author est) prodere quenquam literis cogitationes suas, nec eas disponere, & illustrare dicendo , nec delectatione aliqua permouere lectorem , hominis est intemperanter abutentis & otio & literis : eorum tamen institutum minime contempserim,qui neglectis verborũ ornamẽtis,totos se ad rerum pondera & momenta contulerunt.Neq; verò tã me aliquorũ quotidiana sine vsu loquacitas,aut de scholis cantilena mouet, vt illorũ furiosum dicẽdi genus nulla subiecta sentẽtia aut doctrina, aliorum monumentis anteponam, qui res magnas nulla adhibita orationis copia,scientisimè & ex arte tractauerunt.Quid enim tam stultum , aut infantiæ simile esse potest quàm impetu orationis ferri , & quasdam veluti

luti verborum faces admouere, nulla proposita re & quæstione. Verbi enim controuersia solùm eos in scholis torquet, contentionis cupidiores quàm veritatis: neque quicquam laudant, nisi quod se posse sperant imitari. Dicunt in gymnasiiis suis apud bonos quidem viros, sed in iure ciuili forsitã non satis exercitatos: faciunt clamores in scena, plausus in theatro, veteres illos magistros iuris ad certamen vocant. sed perfacile est vincere, & mortuos & non repugnantes. Eorum libros parũ ornatè conscriptos de gentilitate iuris omnino dimittendos esse censent: in quibus legendis nihil otij, nihil operæ posuerunt. Et quemamodum philosophiam & eloquentiam, cæterasque artes quæ libero homine dignæ sunt, sermonibus Socratis coniunctissimas, quorundam illius sequacium inertia separauit: ita & nonnulli hodie sunt, qui in humanioribus literis voluntate feriati, quia rerum tantarum quæ apud recentiores iurisconsultos recitantur, varietatem & copiam comprehendere se posse non confidunt, scientiam illam quidem, si non difficilem, at vastã & diffusam remouent, in solo autem Iurisconsulti nomine acquiescunt. Quòd si tantùm sibi sumunt, vt iuris scientiam veterum librorum cancellis circunscribant, neque quicquam in disceptationem cadere posse existiment, quod non veteribus illis legibus explicari queat: habebunt certè me & beneuolum & non aduersantẽ. neq; enim arbitror tantæ industriæ præcludenda via est. Sed alia ratio est palæstræ & olei, alia pulueris & fori. Qui enim de suggestu

gestu dicunt,illis iuris ciuilis termini latissimè videntur propagari, quòd de clausula scientiæ suæ nunquam discedant. Qui autem in ciuitate iurisconsulti nominantur, séque de quacunque proposita quæstione scientissimè responsuros profitentur,facilè cognorunt quantis in angustiis ciuilis versetur disciplina. Quòd si illos adducimus, vt hoc sibi persuadeant,habebunt certè & splendoris & commendationis plurimùm, si forenses controuersias quarum decisio à legibus peti nequit,propria animi vi cum ratione definiant. Plerunque autem accidunt forenses controuersiæ, quæ nulla societate & similitudine ad legem aliquam videantur pertinere:facilè tamen eadem illa lege hominẽ sponte sequentẽ in sententiã tuam adduxeris. Quo in genere recentiores iurisconsulti mea quidem sententia principes fuerunt, vt quod ex vna lege effici non posse iudicabant, id multis locis & inductionibus comprobarent. Etsi enim sua cuiusque est in respondendo existimatio,fatendum est tamen ad eam rem cum dignitate præstandam summa nobis ex eorum libris adiumenta data esse. Quòd si aliquem ex leguleis istis in consilium adhibuero, aut si me repugnantem offenderit, non sit vltra progressurus, aut si non difficilem, hoc sibi debebit persuadere, me rem totam non magis arti quàm illius authoritati permisisse.ex quo fit,vt quod in maioribus non comprobant,illud ipsum in iurisprudentiam conentur inducere.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PRAECLARISSIMVM fraternæ amicitiæ monimētū veteres in cœlo ſtatuerūt, vt homines qui terrā incolūt cœleſtia ipſa cōtēplati, aſtrorū cōuenientiā ordinemq́; imitarētur vitæ modo atque conſtantia. Nam Tyndaridæ fratres, quorum aſtra in cœlo videmus victoriis triumphisq́; terra & mari nobiles, tam ſanctè & piè ſocietatis & ſanguinis iura inter ſeſe coluerunt, vt poëtas tantæ pietatis teſtes ſempiternos relinquerent, tantumq́ue coniunctione illa ſibi gloriæ pararēt, vt ea totius orbis teſtimonio in poſterum comprobaretur. Igitur Caſtori iam defuncto, Pollux immortalitatem ſuam officioſè communicauit, & vt fratri nouo obſequio gratificaretur, alternis diebus mori non defugit. Itaque ex geminis ſemper occidente vno illucet alter, & vtriſque par penè viuēdi ratio eſt, & ſocietas. Quod exēplū ad retinendā inter fratres amicitiā & communitatē nō mediocriter valere debet. Nā quid ad familiæ dignitatem præſtantius, quid ad amplificationem patrimonij aptius, quid porrò eſt legi Chriſtianæ magis conſentaneum, quàm fratribus perpetuam in omnibus æqualitatē eſſe? Vt enim florētiſsima quondam imperia ciuilibus ſuis diſſenſionibus & inteſtinis bellis conciderunt: ita & cuiuſque familiæ ſplendor fratrum inimicitiis omnino obſcuratur: neque diutius ſtare domus poteſt, quæ diſcrepantibus hominum ſententiis tanquam procellis huc illuc impellitur & iactatur. Sunt autem quidam homines in domeſti-

cos

corum offensionibus per quam moderati, iidem ne minimam quidem patrimonij iacturam pro amicitia facere volunt: in quo si quod damnum acceperint, voluntarias inimicitias in suos nō dubitanter suscipiant. Tandiu enim sibi tuendos amicos volunt, quandiu sibi de patrimonio suo nihil decedat. Apud eos honorificè & cum magna consanguinitatis testificatione appellari, iudicatur fratris esse loco: prensare dexteras, seque mutuò & amicè cōplecti, & cœnam vltro citroque condicere, non vulgare pietatis & fraternæ amicitiæ putatur indicium: quòd si rationibus tuis afflictis ab eis tenuitatē tuā aliqua re credita leuari velis, in eo genere tibi adiumento esse, nō existimāt neq; ad sanguinis neq; ad amicitiæ rationē pertinere. Tales certe qui sunt nō modo nō cōsanguineos & amicos, sed ne homines quidē in tāta inhumanitate esse putē: Christianos minus, qui ne publicanis & ethnicis pietate & iustitia pares esse possint: quorū opibus & subsidiis (vt testatur Dominus) amici & proximi in infirmitate sustentantur. Itaq; his ne videatur subiratus,

Mane edictum (vt ait Persius) post prādia Callirhoē do.

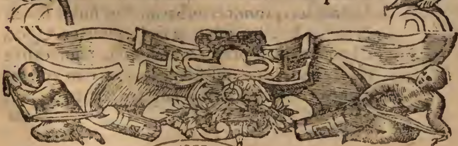
Cor ne edito. Ex symbolis Pythagoræ.

In nostros, quibus Christianos homines curis huius sæculi angi debere persuasum est.

Qui tua sollicitis versas præcordia curis,
Vltricique tenes anxia corda metu,
Pone animi curas, variósq; relinque dolores;
Regula sic nobis Pythagoræa iubet.

I

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VETVS illud Pythagoræ in symbolis decre-
» tum Cor ne edito, multis pòst sæculis Christus grauissima sententia comprobauit. Neque enim solum ij qui Philosophi sunt appellati, sapientem omni animi ęgrotatione vacuum esse debere putauerunt: verumetiam & Christus eos qui se præclarissimæ disciplinæ dedidissent, à curis & perturbationibus liberare conabatur: neque quenquam vitæ & doctrinæ suæ alumnum iudicabat, nisi rerum externarum molestias & concursationes longè à se depulisset. Nam neque tam parum excellens lex domini existimanda est, vt non illi qui eam penitus complectitur, satis esse posit ad bene & beatè viuendum. Qui autem ita est animo affectus, vt Christianam illam prestantiam fortuitis adiumentis & subsidiis putet indigere, & quasi suis eam præsidiis non contentam, curis & affectibus obruat, is quanquam in vulgus probetur, & ab omnibus solertiæ & sagacitatis laudem ferat, non tamen mihi in Euangelij statione esse vi-
» deatur. Vt enim testãte Deo, inter spinas & dumio
» rum asperitates frustrà semen tuũ sparseris, quòd
» nec ipsa seges paruulis subnixa fibris contra nitẽ-
» tium tribulorum maceriem superatura sit: ita pro-
» fectò verbum Domini quamuis summa animi vo
» luptate acceptum, perturbationibus huius sæculi
» & rerum humanarum cura facile aboletur. Quòd si homines illi se prædicent religiosos ieiuniorũm obseruatores esse, iustitiam & pietatem colere, multos etiam officiis suis largiter demereri, non tam

tamen mihi omnino videantur inculpati, si tanto studio, tantaque animi perturbatione, etiam sine cuiusquam iniuria in patrimonij amplificatione decumbant. talia enim, inquit Dominus, gentes » inquirunt. In quo etsi contra summã illam & pri- » mam naturæ legem, nihil offendant, non tamen Christiani nominari possunt: in quorum albo ne sapiens quidem esse posit, nisi popularem illam sapientiam hac vna perfecti & virtutis accessione firmauerit. Neque tamen is sum qui omnia ista amplificandi patrimonij studia nobis de manibus excutienda esse putem: sed in ea re Pauli Apostoli temperatio adhibenda erit, vt quasi aliud agen- » tes nihiloque à Domino & Euangelicis actioni- » bus voluntate abducti, pecuniã & lucrũ faciamus, » viuamus quasi non viuẽtes, ædificemus quasi non » ædificantes: eaque sit semper in prosperis aduersisq; rebus æquabilitas, vt nunquam tranquillitas illa vitæ, vel de statu deiici, vel labefactari queat: quæ vt in mari, sic in animis hominum facilè cernitur, cùm scilicet placatis perturbationum procellis & fluctibus verè nihil cupit animus, nihil desyderat.

In statuam Palladis.

Præclarissimum si aut reges philosophentur, aut philosophi imperent.

Ius sibi vibrandæ Tritonia vendicat hastæ,
Et iacit intrepida Norica tela manu:
Illa tamen solita est scriptis pallescere chartis,
Et pluteum innocuis cædere verberibus.
Huic bene conueniunt veterum monimenta sophorum,
Quem iussit lata sors ditione frui.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR fortaſſe aliquis res prope cōtrarias, naturaque diſcrepantes, eiuſdem numinis poteſtate conſecratas, & mutua velut amicitia à poëtis ſociatas eſſe. Quis enim vnquam otium caſtris, ſtylum gladio, vmbram ſoli, togam paludamento ſimilem eſſe iudicauit? quis legibus inter arma, cautionibus iuris inter acies, prætoriis ſacramentis inter claſsica, paci denique inter ſignorum collationes & prælia locum eſſe exiſtimauit? Quæ quanquam vſu & facultate ſeparata eſſe videantur, qui tamen ad ea diligentius animum conuerterit, facilè res tam repugnantes ad conſenſum naturæque conuenientiam ſit deducturus. Neque enim Alexander ille Magnus imperatoribus omnibus rerum geſtarum magnitudine ſuperior, alienum ab imperatoris maieſtate iudicauit, etiam inter explicatas acies de Homero cogitare & loqui, & quantum ſibi militarium rerum labor otij tribuebat, ad legendum potiſsimum cōferre. In eo rege tam flagrans in literas ſtudium fuit, vt ſæpiſsimè ad multam noctem vigilaret, & interdum in media contentione labore vigiliarū penè fractus ſomno premeretur. Ad quem cum captis Darij caſtris, & fuſo Perſarum exercitu, regis ſcrinium multo auro, multis gemmis eſſet allatum, nonnullique quærerent, quid in arcula illa tanti digna collocari vellet, Homeri libros includi iuſsit: optimū eſſe iudicans, ſi illa animi elatio quæ in imperatore elúceſcit maximè, literarū & doctrinæ temperatione regeretur. Laudatúrque

I iij

Fuluius,qui Ennio comite ſuperatis Ætolis, non dubitauit Martis manubias Muſis conſecrare. eſt enim aliqua & ea opinor non vulgaris Muſis cum Marte ſocietas: vt earũ adiumẽtis bellorũ inſtructus,multò & ornatior & cumulatior ſit futurus. Iam & multis antè ſæculis alter Alexander qui Neoptolemus dictus eſt, apud Ennium philoſophandum ſibi neceſſe ait, ſed paucis:nec enim ea ſunt præcepta philoſophiæ,vt illis etiam in bello non poſsit eſſe locus.Et quanquam rempublicam gerentibus, rei militaris ſtudia reliquis potiora eſſe debeãt,felicem tamen eam rempublicã Plato
» prædicauit,in qua aut philoſopharentur princi-
» pes,aut Philoſophi imperarẽt.neq; enim ſi pręſtãtibus& magnis viris in bello omnia ſunt,neq; ſi ea re ciuitatis moderatio maximè contineatur, minus tamen principibus viris enitẽdũ eſt,vt ſe phi-
» loſophicis legibus pares eſſe velint.Si enim reipu-
» blicæ gubernacula maxime in beneficio & pœna
» poſita ſunt,quis probè de ſupplicio inferẽdo aut beneficio dando poteſt decernere, niſi quod laudabile aut turpe eſt,ſcientiſsimè cognouerit?

Antigenidæ ad discipulum.

Non pendendum à iudicio imperitæ multitudinis.

Cùm tua non placeat tunicato musa popello,
Respuat & numeros publica turba tuos,
Téne insulsa mouent queruli fastidia vulgi?
Multum est & musis & placuisse mihi.
Iudicium indocti sapiens contemnere vulgi
Debet, & aduersa sedulus ire via.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

ANTIGENIDAS discipulum suum vereců dantem & prope desperatione fractũ, quòd minus eius modi in vulgus probarentur, neque sensibus populi illius accommodata esset lyra, bono animo iubebat esse. neque enim qui à multis laudatur, continuò in quoque genere excellit: sed in ea re peritorum iudicium adhibendũ est, quorum approbationem si arte aut natura permoueris, totam doctrinæ gloriam consecutus esse videare. Neque verò Antimachus, quòd semel de rebus magnis disputans ab imperita concione, vno Platone excepto, desertus esset, studia, restinxit sua. Abũde enim magnũ disputationũ suarum theatrum vnum Platonem iudicabat, qui solus omnium instar esset. Nam vt contra aliquem tarditatis opinio minime valitura est, quæ modò in hominum imperitorũ animis sit concepta: ita nihil est tam insigne, & ad commendationem laudis tam stabile, quàm aliqua in re ab vno laudari, qui illo genere magnopere præstet. Quibus enim in vita propositum est, vt res gerant magnas & arduas, quique ita sunt animo affecti, vt cogitent difficillima, faciant optima, & ferant quæcunque erunt, tam certè sunt ex se apti, vt in seipsis sua ponant omnia, neque à iudicio imperitæ multitudinis suspensas habeant rationes suas. At enim quid illi cum præstantibus & magnis viris esse potest, qui in omnibus sequitur non rationem dúcem, sed ad vitia consentientem populum? Iam verò eorum quæ cum virtute fiunt tanta est perman-

sio,vt apud omnes ætates sempiterna sit authoritas:difficile enim est factu singulis temporibus nó existere aliquem, in quo virtutis significatio eluceat.Quæ autẽ in vulgi opinatione &tutela iacet, eá non nisi lubrica & caduca esse possunt.Nam & memoria patrum res prope innumerabiles quasi diplomate veritatis sunt obsignatæ, quæ tamen à nostris hodie non probantur.Et in iis artibus quarum doctrina obseruatione maximè constat, multa à maioribus per manus sunt accepta, quæ tamẽ posteritatis vsu & silentio sunt abrogata. Tãta est „ enim hominum in dissentiendo propẽsitas, vt eos „ vel aduersari delectet,etiamsi non sit causa.Et quẽ „ admodum nefarius ille Herostratus nullis in patriam benefactis clarus,dum memoriam sui apud posteros intermorituram reputaret, eam celeberrimi Dianæ Ephesię templi incendio consecrauit: ita nonnulli aditum sibi nullum ad veram gloriã patere existimant,quàm si à maioribus accepta antiquarint, &, vt aiunt,cornicum oculos confixerint. Quia enim nulla spe posteritatis se consolantur, neq; obscuritatem suam aliquo præclaro gesto ab iniuria mortalitatis vindicare queũt, eos factis &scriptis appetunt,qui olim sibi æternam nominis sui famam pepererunt.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INTER eas res quæ hoc sæculo securitatem & otium afferre solent, nihil aut præstantius, aut melius homini à natura datum est pauperta-te. Vt enim tenuitatem colere & paruo con-„ tentum esse, non modo philosophicum, sed „ christianum est: ita nihil est magis constantiæ „ & magnitudini animi proprium, nihil ad sta-„ tus sui diuturnitatem æquè stabile, quàm ea „ ipsa rerum subsidia negligere, in quibus acqui-„ rendis vulgus hominum cura incredibili, in „ seruandis, maiore etiam metu cruciatur: Et „ quanquam olim magnis viris, qui sibi capessen dam rempublic. existimarunt, summè appeten-dum esse visum est, cum dignitate otium, ta-„ men illos sæpissimè mutabiles fortunæ casus fefellerunt. Nam & in republica Atheniensium, quæ & dominatione, & præstantissimis institutis floruit, nulli bono ciui potuit esse locus, qui non ab ingrata patria in discrimen fortunarum & capitis vocaretur. In his Miltiades & Themistocles fuerunt, qui cum turbulentissimis temporibus, maximis se patriæ fluctibus obiecissent, tamen illis in ciuitate toties à se seruata mori non licuit, Neque verò ex his qui rempublicam Romanam spoliis & triumphis decorarunt, vnum aut alterum reperias, qui non aliqua pœna à rerum gubernaculis discesserit. Non enim in republica versantibus (hoc est in mediis opinionũ & temporum procellis) potest esse aliquis tran-

» quillitati & quieti locus. Et quemadmodum gu-
» bernatores optimi sępe vim tempestatis, sic sapien
» tissimi & fortissimi viri fortunæ impetum supe-
» rare non possunt. Qui autem à publicis negotiis se remouēt, & amplissimas opes non arca, sed animò metiūtur, illis certè in tā pacata & otiosa vita fortunatissimis esse licet. Quod eò est facilius, quò minus multa in eorum vita patent, quæ vel fortuna, vel principatuū & temporū vicissitudo feriat. In quo deridenda est quorundam hominum stultitia, qui vel patrimonij magnitudine, vel principum amicitia & clientelis elati, se reliquis hominibus præstare putant: quasi nulla eos res de gradu dignitatis possit deiicere, aut quod in opinatione & principum voluntate iacet, omnibus sæculis possit esse constans & perpetuum. Itaque publicam dilapidēt pecuniam, ærarium exhauriant, terras & maria cupiditate sua absorbeant, donationes ciuitatum ex placito impetrent, laqueatas domos ædificent, & aurum coronarium de omni populo & prouincia accipiant, ne illa tamen mihi tantopere videntur esse suspicienda. Vna enim dies interrumpit omnia, & quæ tantam in populo mirationem faciunt, sæpe subito tempestatis turbine peruertuntur.

In Satyrum.

Contra ſedentarios & cerdones, qui paulũm vltra primas literas promoti, ſuo ſenſu in literis ſacris verſari volunt.

Qui miſer æthereæ cupiebas oſcula flammæ,
Ipſe vides poſitas in tua damna faces.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NVLLVM hominum genus vel importunius vel minus tolerabile dici potest iis, qui cum vltra primas literas leuiter processerint, tantùm tamen opinione sua assumunt sibi, vt quasi desultorij in curriculum quadrigarum audeant incurrere. Vt enim ignorantia inuitio vel noxa non est, ita incredibilis est amentiæ, si quis nullo vsu, nulla doctrina de re quacunque quæ scientia sit explicanda, iudicium ferat. Si igitur ex veterũ sententia, quam quisque arte nouit, in ea se exercere de- » bet, quantò certè cum ratione erit coniunctius, » rei controuersæ peritissimos quosque iudices adhiberi? Qui autem tam mirificè impudens est, vt in his quæ non attigit, sententiam se rogari velit, & eos qui omni disciplina habentur excellentes, non modo ad certamen prouocare, sed illorũ monimenta vna clausula antiquare, tales opinor ad artificium suum, quò eorum fert natura, dimittendi erunt. Vt enim nemo probè imperare potest, nisi aliquando paruerit: ita neque disputare aut docere, qui doctorem non audierit. Sed tamen ea est temporum disciplina, vt quibus opinionum vestigiis aliquis primùm institerit, in his ad extremam vsque senectutem consenescat: quæque statim animo arripuerit, ea sibi omnibus modis tuenda esse arbitretur. Quo in genere forsitan iis sit condonandum, qui præclarissimis artis & doctrinæ præsidiis instructi, peruestigandæ veritatis studium ad scientias afferunt. Quibus eò difficilius est de aliqua sententia deduci, quòd de ea

ſet,id publica authoritate & fide ab omnibus ſeruaret ur. Et certè tantùm apud quoſdam ex Apoſtolis circuncisionis valuerat antiquitas, vt ij qui ex gentibus ad cultum Christi conuolarent, minime extra circuncisionis necessitatem positi eſſe ex pl urimorum ſententia viderentur. Qua in opinion e cùm & ipſe Paulus eſſet, Titum circuncidit. Sed cùm de ea re ad concilium eſſet relatum, lege lata circuncidendi neceſsitas Chriſtianis permiſſa eſt. Nihil igitur in religione firmum habere, niſi „ quod tecum ipſe velis & intus ſentias, hominis eſt „ ſanè per quam deplorati: ſed in ea re illorum ſit „ exiſtimatio, qui & numero & doctrina antecedunt. Ex quibus nationes multæ iuſta reprehenſione minimè caruerunt, quòd cùm rebus in religione nouandis ſtuduiſſent, ita tamen ſe geſſerunt, vt nemo apud eas degat, qui nó à cæteris opinione & doctrina diſſentiat: & vt quiſque maximè eſt egregius, id efficit, vt in religione cuiuſquam niſi ſui ſimilis eſſe nolit.

K

Vulgatum de hirudine.

In pragmaticos ærufcatores.

Plus iusto fitiens vitalis hirudo cruoris
Pallentem mittit non nifi plena cutem.
Nouit pragmaticus caufas differre clientis,
Sanguineq́; humano non nifi paftus abit:
Sed fugit, in vacua fundum cum viderit arca,
Et cum pauperior cœperit effe cliens.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INVIDIOSVM genus hominum ærufcatores Pragmatici, quibus in pecunia omnia funt, quique fine lucro nihil laudabile, nihil oficij expectatione dignum gerũt. Et queadmodũ in naui locum effe oportet, per quem ea quæ neceffario profluentia aliquid tetri odoris effent habitura, procul à fenfibus queant amandari: ita reipublicæ gubernaculis accommodatum effe maiores putauerunt, fi in celeberrima ciuitate non deeffent, qui fordes & peccata populi abforberent, & perniciofa illa malorum omnium efca cupiditate, de hominum litigantium flagitiis & ciuilibus diffenfionibus multam repeterent, fructúfq; vberes in aliorum calamitate ferrent. Sed quia natura euenit, vt fummas corporũ varietates, totidem penè animorum difsimilitudines confequantur, magnopere opinor cum publica tranquillitate & quiete coniunctũ eft, effe aliquos qui in tãtis controuerfiarũ & diffenfionũ concurfationibus & ftudiis, publicè operã fuã locent: vt iis qui in forenfibus negotiis minus erunt exercitati, profpectum effe pofsit. Sed qui eas caufas, quas illuminatas & faciles à clientibus accipiunt, tenebrarum inuolucris obducunt, qui quod translatiuè & breui (quod aiunt) manu explicari potuiffet, tricis fuis, diffifionibus, vadimoniorum defertione, fcripturis opiftographis, denique ęternitate cõfignãt: qui periuriũ, qui falfum, qui mẽdaciũ, qui deceptiũculas, qui fruftrationẽ, qui vim & metũ, qui furtum, qui dolũ malum ad fubfellia afferũt, his pofsit ef-

ſe in præſtantiſsimo ſenatu locus? Et quemadmodum qui vineam inſtituunt ad illius propagationem diuinitus paſtinos inuenerunt, ſic homines iſti eam, quam primùm nudam & ſolam cauſam receperint, labore & diligentia ſua repaſtinant: ita fit, vt quæ vna fuerat, in varias & innumerabiles penè lites propagetur. Et nos certè quendam ex illo numero, qui publicis auſpiciis primùm in id munus erat allectus, audiuimus cum diceret, ſe nihil aut vberius, aut cumulatius in eo vitæ genere à Deo optimo maximo contendere, quàm duodecim lites ad ſe deferri: ſibi enim certò recipiebat fore, vt ex illis duodecim induſtria ſua infinitæ aliæ naſcerentur, ex quibus magnam pecuniam eſſet facturus. Et profectò contra naturam ſit putandum accidiſſe, ſi quis ex his qui illo in collegio ſunt inaugurati, pecuniam negligat, eaque mercede ſit contẽtus, quæ neque litigãti onerosa, neque labore ſit inferior,

Exemplum ſtultitiæ.
Cum pertinacibus non agendum.

Caucaſeum crebro lapidem qui verberat ictu,
Non iniuſte ambas perdidit ille manus.
Deſine cum duro contendere viribus Albi,
Indurata nequit mollior eſſe lues.

K iij

NARRATIO PHILOSOPHICA.

RIDENDVM arbitror videatur, si quis contentius pugno lapidem allidat: quod huius vindictæ genus non tantùm ad disciplinam non proficiat, sed etiam in caput ipsius, qui pœnam constituit, redundet. Sic & forsitan frustra illi cõtenderunt, quibus persuasum erat animos hominum, in quibus ab ipsa natura libertas quædam insita est, vi & armis noua religionis lege alligari posse. Qui enim ita sunt animo affecti, vt cedant nemini, neque aliorum sententias quicquam ponderis apud se habere velint, facilè illorum corpora cruciatu aut minis huc & illuc impellas, animi autem elationem quæ in præstantibus viris elucet maximè, nunquam ad æquitatem adduxeris. „ Quò enim quisque animi magnitudine & do„ctrina pręstat, hoc aliũ sibi devia & officio pręire „ patitur immoderatius. Quidã verò sunt nullo neq; vsu rerũ, neq; scientiarũ instructu præditi, quos tamen pertinacius in aliqua sententia hærentes, nũquam dimoueris. Quod vt omnibus in rebus, tum verò in religione magnopere periculosum est. Cũ his certe (quia neque decernendi neque decertandi ratio valet) consultius egerit, qui non reiecto tantũ, sed abiecto scuto contenderit.

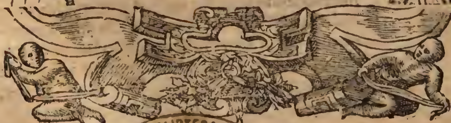

Mendici pera.

In auaro.

Mendici peram vix vnquam impleueris Iri,
Multa licet dones vberiora petet.
Sit vel Tartarei præsens opulentia ditis,
Vel loculus Crœsi, semper auarus eget.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

ETsi forsitan ab ea quæ hominem homini coniunxit natura, nō mediocriter abesse iudicari posſit, qui alterum in rebus afflictis non iuuerit: est tamen meo quidem iudicio de Euangelica illa pietate & officis philoſophicis nonnihil remittendum, cùm is beneuolentia & iudicio tuēdus est, cui benignitas nostra parum profutura esse videatur. Quo in genere accommodatè quiſpiam dixerit, religionem esse, si quis auarum hominem, & eum in quo tantopere cupiditatis deſedit ſitis, amicè & familiariter ad liberaliorē vitam tentet deducere. Nam præter id, quod amica illa & homine digna oratio nihil momenti apud illum habitura sit, non videtur aliorum obſequiis esse adiuuandus, qui ipse sibi in tanta calamitate non tantum deſit, ſed tam diuturni mali sibi non inuitus author esse velit. Itaque qui ſe totos ad lucrum & pecuniam faciendam accommodauerūt, in eo plerunque ſunt, vt neque cibum capiant, neque ea sibi parent, quæ ad vſum victumque ſunt necessaria: in maxima rerum omnium copia, voluntate egent: in ſummis diuitiis pauperes ſunt: in tranquillitate cui esset inſeruiendum, habendi deſyderio cruciātur. Ambulāt ſordidati & ſquallidi, domi fame & apud alios cruditate delectantur: ita viuunt denique, vt sibi eos bellum prope internecinum indixisse facilè existimes. Hæc vt in malis ponēda ſunt, ita continuò Christianū hominē, eūq; qui in aliorū miseriis cōmoueri ſolet, miſericordia impellant. Sed qui hominis auariſsimi ſordes,

ſordes, infamiam & vitæ indignitatem ſecum ipſe reputat, malit opinor illum in tanta calamitate æquum placatumque dimittere, vt is tandem ſceleri & cupiditati ſuæ expenſum ferat, quàm tantam infelicitatem homini ſpurciſsimo inuidere. Neque enim quicquam eſt, vel reipublicæ moderationi aptius, vel diſciplinæ temporum conuenientius, quàm eos ſibi diu noctuque pœnam infligere, quorum domeſtica vitæ ratio ad publicam vindictam legibus eſſet expetenda. Nam qui iudicum ſententiis pœna coercentur, hoc ipſo reipublicæ oneri ſunt, quòd ipſis ſupplicium expenſa ærarij irrogari ſolet. Qui autem ſeipſos torquent, ſeque inedia, labore, vigiliis & reliquis animi ægrotationibus conficiunt, dum ſibi vtiles eſſe volunt, ipſi quoque fiſco proſunt. Vnde fit vt neq; hæc eis calamitas, neque talis ſumptus leuatio ciuitati & publicis commodis inuidenda ſit.

In morem Elephantorum.

Non perdendum amicum ob bonum dictum.

Stulte relucenti redimitus corpora vitro,
Ah ne elephantorum florea rura pete?
Talia magnanimum lædunt insignia barrum,
Offendúntque oculos lucida signa suos.
Si te syncero fortuna adiunxit amico,
Non quæcunque putes verba licere tibi.
Sed fuge mordaces placato splene cachinnos,
Et quicquid veram lædit amicitiam.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

FERE euenit vt quo quis animi præſtãtia magis excellit, hoc in eo maior dicendi & ſermonis quotidiani libertas dominetur. Ex quo & Ennium dixiſſe ſolitum ferunt, facilius à sa" piente flammam ore inardente opprimi, quàm " bona dicta, hoc eſt, ea quæ ſalsè & facetè in aliquem proferuntur. Nonnullique ſunt in eo genere tam parum moderati, vt veteres amicitias malint diſſuere, quàm bonum dictum perdere. Quæ res eò certè magis fugienda eſt, quo nihil melius hominum communitati à natura datum eſt coniunctione & amicitia: in quam qui mediocriter offendit, ſocietatem hominum violat inter ipſos: iuſtéque multi illum diem periiſſe arbitrati ſunt, in quo aliquem ſibi amicitia non deuinxiſſent. At enim oportet eos qui amici & eſſe & nominari volunt, in familiari colloquio erga amicos continentes eſſe, neque in eos liberius dicere, quorum amicitia præſens fructum, auulſa dolorem afferre ſolet. Facilè enim quiuis in alios quæ vult profundit: ſed ea ſæpiſsimè æquo animo ferre cogitur, quæ magnò audire noluiſſet. Romani incredibili propè religione inter filios ſuos verſabãtur, ne eos quorum ſalus & gloria illis debebat eſſe periucunda, aliquo crimine imbuerẽt: tãtũque apud illos verecũdiæ valuerat opinio, vt nũquã patres ex gẽtis inſtituto cũ filiis puberibus lauarentur. Quòd ſi ea amicitia, quam vel morũ ſimilitudo bonorũ, vel ſtudiorũ ratio colligauit, nihilò na

turæ coniunctione inferior est, qua quæso ver e-cundia, religione, moderatione, volũtate erga nostri amantissimos esse debebimus? aut quomodo nomen & dignitatem amicitia retinere poterit, quæ verborum aut factorum licentia quasi de gradu deiicitur. Neque enim diu amicitia constare potest, quæ familiaritatem nimiam, aut potius contemptum habet. Qui verò maxima veneratione amicos suos tuentur & colunt, & faciliùs accedunt ad beneficium, & cùm accedunt, id se facere existimant Deo & hominibus approbantibus.

Appetitus subsit rationi, vt equus sessori.

Ex Platone.

Quā malè sessor equo tractādæ ignarus habenæ
Insidet, ah poterat tutior ire pedes.
Qui fræno nequit in proprijs affectibus vti,
Peccatóque amens mergitur ille suo:
Par est brutorum potius numeretur in albo,
Nam ratio in motus obtinet imperium.

argumentamur, refellimus & de occultißimis naturæ rebus iudicamus, cuius moderatione & imperio vniuersum hoc continetur & regitur, non erit consentaneum eam quasi baiulam animorum ægrotationibus inseruire, eiúsque splendorem à corporatis voluptatibus obscurari. Vt verò æternum esse Deum omnium mortalium semper consensus fuit, ita & ingeneratam rationem fatẽdum est, quæ vna apud cœlestem illam discretionem & præpotentem Deum semper valuit, semper dominata est: quæ cum ante istos sỳderum astrorũque cursus, & cœli conuersiones vigeret & micaret, tandem summo Dei immortalis beneficio etiam ad eos qui infimum istum globum tuerentur, venit: non certè vt ad vitia cõsentientem appetitum sequeretur, sed vt illa rerum omnium dux & magistra homines tam æquabili similitudine temperaret, vt non tantum aliquis sui, sed omnium omnes recta ratione & officiorum conuenientia similes esse possent: qua ex ęquabilitate elucet ea quæ sapientia nominatur.

In Aſpendium Cithariſtem.

Contra amicos noſtrates.

Dũ mouet ad citharã numeros Aſpẽdius, intus
Occinit, & reliquos non iuuat ipſa chelis:
Et ſua ſummiſſo demulcet pectora cantu,
Priuatíſque ſciens auribus ipſe ſtudet.
Sic propria ingratus cõpẽdia ſpectat amicus,
Dum cautè ſimulat commoda noſtra ſequi.

Narra

NARRATIO PHILOSOPHICA.

ASPENDIVM citharistem intus canere solitum fuisse historiæ prodiderunt: vel quòd eos qui adessent cantibus & neruis suis delectari æquo animo ferre non posset: vel quòd tali modorum genere quo non omnes valent, impensius caperetur. Cuius solertiam nescio an fidibus & modis, at certè moribus homines nostri proximè imitati sunt. Dum enim se concordiam & conuenientiam, sine qua inter homines amicitia nomen suum tueri nequit, omnibus modis coluisse uideri volunt, amicitiam totam vtilitatibus & commodis suis circunscribunt, neque eos quos sibi amicissimos gloriantur, beneficiis retinendos esse existimant. Sed quid in amicitia illustrè aut magnificum esse potest, si meum & tuum adiūxeris, æqualitatem remoueris, & mirificam illam in collocandis officiis pietatem funditus sustuleris. Ac mea „ sententia nihil in vniuersa hominum societate pręclarius nominatur, quàm ęqualitas, vt quod apud „ te fuerit, liberaliter & officiosè necessario tuo, si „ res postulet, impertias. In quo si fueris remissior, efficitur illa Christiano nomini lues infestissima, quæ Leonina societas appellatur.

In permutationem Diomedis & Glauci.

Pax auro redempta.

Dũ trepidè Glaucus Diomedem fertur in hostẽ,
Et dubiam in pugnam sæuus vterque ruit:
Re tandem infecta, positis concordia signis
Iurata est, dextris fœderis ergo datis:
Arma dat ex auro Glaucus, recipitque vicißim
Ferrea, quæ æterni pignoris instar erunt.
Pacem auro redimas, pretio compone duellum,
Nam patriæ confert ære parata quies.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

GLAVCO Amphilochi filio, qui Priamo diuturna obsidione presso, subsidio ad Troiam venit; iudicio posteritatis pro laude positum est, quòd Diomedem singulari certamine abs se prouocatum, magno pretio æquum placatumque dimiserit. Cui quanquam ea non deesset incitatio, quæ in maximis animis studio pugnæ impellitur, tamen & consentaneum dignitati suæ, & à disciplina militari non abhorrens iudicauit, si de pace quæ nihil insidiarum esset habitura, etiã iniquis conditionibus cum hoste consultaret. Itaque, vt ait Homerus,

Χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοια ἐννεαβοίων

„ cum Diomede non dubitanter permutauit, & pręclarissimo illo authoramento cum hoste in gratiam rediit. Nam præter id quod omnis belli exi-„ tus incertus esse solet, habet decertãdi ratio aliud „ incommodum, quòd etiam eos qui vicerint maximis plerunque cladibus afficit. Quid verò societati hominum inter ipsos tam discrepat, quid belluarum magis simile, quàm mentem, industriã omnem denique humanitatem ad alterius perniciem cõferre? vt eum quem fidei tuæ natura ipsa commendarat omnino deleas & opprimas. Iustè igitur monent illi qui ex duobus decertandĩ generibus, quorum vnum per disceptationem, alterum per vim explicatur, nũquã posterius sumẽdum esse putant, nisi quoties vti priore non licet. Neque enim bella vnquam suscipienda esse

maiores putauerunt, nisi vt paci & quieti posſit eſſe locus:pro qua omnis iuſta & legitima eſt viro magnanimo dimicatio. Vnde & fortitudinem veteres appellabant, virtutem quæ pro æquitate propugnaret. Sed cum probè omnia quæ in ciuitatum moderatione verſantur, animo luſtraueris, nihil eſt ad reipublicæ perpetuitatem æquè ſtabile, nihil naturæ hominis magis accommodatum, quàm pax & tranquillitas: cui ſi à nationibus iis, quæ aliquando imperio & principatu floruerunt ſummo ſtudio eſſet inſeruitum, illarum non tantum memoriam (quæ tamen planè è mentibus noſtris euulſa eſt) ſed etiam rempublicã haberemus. Ac ſanè tanta eſt in nonnullis hominibus principatus appetitio, vt potiùs extrema quęque patiantur, quàm vt finibus ſuis & ditione contineri poſſint. quod patrum memoria declarauit temeritas cuiuſdam apud Italos principis, qui cum ſibi vitam acerbam prædicaret, niſi aliquando Cæſar eſſet factus, tandem nihil factus eſt.

In mortem Craßi.
Mors vna beat & ditat.

Qui nequit effoßis animum complere metallis,
Continuóque lucro sedulus immoritur,
Sollicitúsque solo commissam cogitat ollam,
Hunc quis opinetur diuitis esse loco?
Dũ petit Euphratẽ, fatis lachrymãtibus, aurum
Quod sitijt Craßus, mortuus ille bibit.
Hac erit extremo, me iudice, gratia fato,
Quòd dat inexpletis mentibus esse modum.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVAE tantopere in animis hominum dum ad vtilitatis rationem omnia conferunt, cupiditatis inueterauit opinio, eadé ipsa vel omniũ concessu patrimonia & hæreditates expilare, calendaria conturbare, & rationes domesticas mirabiliter affligere vna consueuit: fereque euenit, vt quò maior in patrefamiliâs habendi & lucri faciendi cura dominatur, hòc illi minus ex animo fortuna respondeat. Nam Crœsum ditissimũ Lydorum regem vnius belli ad extremum procella peruertit: & quæ ei auaritia ad tantas opes credebatur esse suffragata, eadem illum in fortunarum & capitis discrimen coniecit. Neque mea sententia accommodatior ad inopiam & rerum omniũ desperationem aditus esse potest, quàm per diuitias, quibus si te impensius addixeris, minus opinor promoueas, quàm ij qui modico contẽti paupertatem omni studio coluerunt. His enim quoquo modo se res habeant, licet esse beatissimis. Quis enim aliqua re carere iudicetur, qui eam nõ desiderat? at qui non caret, habet certè, aut ab habente nihil discrepat. Qui verò vulgò diuites appellantur, & in pecunia facienda versantur impensius, si qua clades domesticam illorum rationem perculerit, ne illi quidem non ærumnosi esse possunt. Semper enim in isto genere contentionis illud valuit, vbi non sis qui fueris, non est cur velis "viuere. Itaque ipsa rerum copia quæ tranquillita-" "tem & quietem cupidis hominibus allatura esse" vide-

videbatur, sæpissimè ruinæ & calamitatis periculum struit. Quòd si vt de Polycrate Samiorum tyranno accepimus, alicui omnia cumulatè suppeterent, quæ homini à fortuna suppeditari possunt, non posit tamē is verè felix numerari. Quis enim eam felicitatem nominauit, quæ subito aliquo casu interpellari potest? quis summum bonū, quod non est perpetuum? Testes sunt multi & præstantes viri, quorum operosa concursatio aliquando in calce, sæpisimè in cursu, interdum etiam in carceribus impedita est: & qui dies illis à grauisimis contentionibus requiescendi esse debuisset, is omnium sæpe luctuosisimus apparuit.

A mortuo tributum.

Moderatio in vectigalibus.

Desine nocturnas tabulis incessere laruas,
Pendere vectigal mortuus anne potest?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

GLORIOSVM sanè est, planéque regium, eos qui rerum potiuntur idem sibi sumere suo iure posse, quod summus ille dux Hebræorũ Moses de se apud Dominum prædicauit, tanto studio se in singulorum vtilitates propendisse, vt ab illis neque asinum, neque equum corrasisset. Quo in genere multis post sæculis Samuelem ipsum vetera scripta laudibus extulerunt, quòd in procuratione populi Iudaici, rebúsque religionis bene & nauiter tuendis, animum, diligentiam, studia denique omnia ad priuatorum vtilitatem & leuationem cõtulisset. Iureq́ue Aratus Sicyonius laudatur, qui cum ciuitatem suam Sicyona tyrannorum dominatu annos quinquaginta oppressam liberasset, à Ptolomæo Ægypti rege, grandem pecuniam mutuò accepit, vt eas possessiones quæ vi à iustis dominis translatæ, longo spatio hæreditatibus, emptionibus, dotibus & aliquorum mancipio, coloratè tamen tenebantur, redimeret, & sine detẽtorum iniuria suum cuiq; transcriberet. Hac æquitate perfectum est, vt & ij quorũ bona atrocissimæ voci præconis subiecta fuerant, suum reciperent, & qui longo interuallo in possessione fuerant, rei dispendium pecunia sibi refecta solarentur. In quo verè principis animus intelligitur ita à iure discedere, vt nemini iniuriam facere videare. Hos vt pleno ore laudamus, ita profectò turpe & odiosum est, apud Homerum Agamemnoni regi ditissimo frequenti Græcorum concione, sordes & auaritiam ab Achille exprobrari, & eum

qui ſubditis cauere debeat δημοβόρον βασιλέα, & πάντων φιλοκτεανώτατον appellari. Vt enim nulla re magis ij qui reipublicæ præſunt, pietatem colere, & ciuium beneuolentiam conciliare ſibi poſſunt, quàm continentia & liberalitate: ita certe ij labefactant fundamenta ciuitatis, qui ex ſubditorum diſpendio & iniuſta collatione fortunas ſuas volunt ampliari. Nam neque bene imperare poteſt, qui non omnino commodorum ſuorum fuerit oblitus; qui ſi in fortuna ciuium liberaliore rem ſe ſuam facere exiſtimet, non arbitrabitur ea ad amplificationem patrimonij ſui pertinere, quæ publico reipublicæ luctu & damno de fortunis popularin ſunt deciſa. Sed in imperandis vectigalibus & ἐπικεφαλίοις ſeruabit eā mediocritatem, quæ inter nimium & parum ſita eſt, vt neque illi ad amplitudinem quicquam deſit, neque populo grauis eſſe videatur.

Contra veteres, nullam Fortunam esse.

Ex Augustino.

Aspice vt in nostris pendet Rhamnusia furcis
Et recipit sceleri debita pensa suo.
Quæque olim (si diis placeat) confecit vtranque
Paginam, apud Gallos vltima fata luit.
Quid tibi Fortunæ curæ est rota mobilis? illi
Quid tecum est? sapiēs solus apud te habita.

Narra

NARRATIO PHILOSOPHICA.

FORTVNAE deæ tantum veteres ethnici tribuerunt, vt illi ætatum omnium concessu in rebus prosperis & aduersis potestas, imperium, dominatus, omnia denique expensa & accepta referrentur. Si quid ex animo accidisset, laudabatur sola: in luctu autem & calamitate etiam eadem accusabatur, & vna vtranque paginam faciebat. Neque illius solùm in rebus domesticis & vrbanis apud gentes valuit authoritas, sed eius quoque dominationem & vim ad rem militarem perduxerunt: vt cuius exercitus dux victor euasisset, is tantum beneficium à fortuna consecutus esse videretur. Itaque illi publicè templa posita sunt, & diuinitatis delatus honos: quòd fortasse eo cultu in amicitia & benefaciendi consuetudine retineri posse crederetur. Quod vt suspiciosæ illi antiquitati vnusquisque nostrum facilè condonat: ita profectò Basilius Magnus diligenter cauendum esse censet, ne huiusmodi superstitione, aut etiam vocabulis Christianorum animi occupentur. Qui enim in rerum euentis memoria repetendis Fortunam nominat, id efficit vt mundus & vniuersum hoc quod conspicimus, quasi extra prouidentiam summi Dei esse iudicetur. In quo præclara sunt illa quæ à Stoicis contra Epicureos latissimè explicantur. Nam si fortuita sunt quæ quotidie hominibus accidunt, neque stare Nemesis Adrastia, hoc est, statum & æternum rerum omnium decretum potest: neque colligatio, qua Deus ab omnibus sæculis, ex Homeri

ſententia, ſucceſſus rerum humanarum æterno nexu & vinculo deuinxit. Neque enim ſi in aqua mortuus eſt Fabius, videatur illud aut non à Deo decretum eſſe, aut fortuitò obtigiſſe, quòd ille ad aquas poterat non venire. Sed ſi ab aquis abſtinuiſſet, & alio mortis genere è vita migraſſet, quod ſecus in illius fato eſſet factum, id quoque conſtans, æternum & ratum Dei conſilium poſſet appellari. Ac rerum futurarum ignoratio » in nobis fortunam parit, & quia variè in variis » hominibus euenta cadere perſpicimus, id à Deo in fatis poſitum non eſſe arbitramur: quod vt non eueniret, Deo longè antè certum erat & decretum. Quæ igitur fatis continentur, eadem nec mutari, nec perfringi queunt: quæ ſi aliter eueniant, iniuſtè in fatis recenſeri poſsint: cùm quod ſecus accidit, illud ex fati neceſsitate contigiſſe ſit putandum. accidat autem necne quamuis in opinatione videatur ſitum eſſe, quicquid tamen eueniet, id ex decreto contigiſſe putandum eſt. Itaque Auguſtinus in his libris quos contra Academicos conſcripſit, ſibi haud omnino placere ait, fortunam à ſe nominatam eſſe. neque enim eiuſmodi vocabulo eam deam quam variam & inconſtantem nobis fabulæ tradiderunt, ſignificare voluit, ſed fortuitam illam rerum humanarum rationem. Erit igitur in nobis fortuna & caſus; quòd certè ratio cogit fateri, ſi humanum iſtud & opinionem ſpectes: ſin autem ad æternam illam Dei ſummi proui-
dent

dentiam rapimur verſabitur profectò illa, quam εἱμαρμένην Græci vocant. Ea eſt ex omni æternitate fluens veritas ſempiterna, ſeries & perpetuus cauſarum ordo: non tamen vt Stoici voluerunt, cum ex ſtato ſyderum aſtrorúmque motu cauſa cauſæ nexa aliquid ex ſe gignit. Sed vt Dei prouidentia certa neceſſaria & æterna in factis hominum ſtatuatur. quod & Auguſtinus in libris de ciuitate Dei multis verbis contra Ciceronem comprobauit. Nō eſt igitur aliquid factum quod non eueniſſe oportuit, & quod inſtat, etiam & illud futurum eſt. Ex quibus tamen non id effici volumus quod Soſtratus apud Lucianũ à Minoë ſumma contentione petit: dum eorum quæ turpiter & flagitiosè egerit, non iure ſe ad pœnam expeti quiritatur: quòd ea facinora neceſsitate fati & propter antecedentes cauſas non ex animo geſſerit. quæ enim contra ius & leges facta ſunt, futura ſanè erant cum euenerint, ſed tamen à volente facta ſunt. Nam quæ turpia ſunt, non tamen minus Deo præuidentur: cui licet omnium mortalium voluntates longè ante ſint perſpectæ, non continuò tamen minus voluntates dicendæ ſunt. Erit ergo & bonorum & malorum lata differentia: neque iniuria iis qui rempublicam conſeruarint & auxerint honores & triumphi in ciuitate decernuntur. nam quæ præclarè geſſerint, etſi euentura erant, vt tamen euenirent ſingulari illorum virtute perfectum eſt. Sic & maxima

rat

ratione in ſceleratos leges animaduertũt: nam audeant maleficium necne, in illis poſitum eſt: hoc autem an illud faciant, quod conſequetur, id Deo Immortali longè antè fuerat ſcitum & perſpectum.

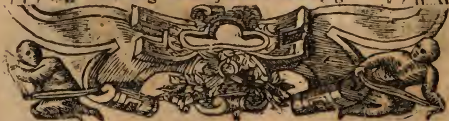

In Grillum.

Voluptatem immanisſimus quiſque ſequitur lubens.

Qui tibi Grille feri ſtomachum mouere parētes?
Quæ te ſors miſeris terruit oſcinibus,
Vt te immunda iuuent fœdi veſtigia porci,
Et renuas iterum munus obire viri?
Quem ſemel in turpi retinet ditione voluptas,
Huius vel gratis vtitur imperijs:
Et quo plus demens eget aſſertore patrono,
Hoc mage blanda ſui vindicis ora fugit.

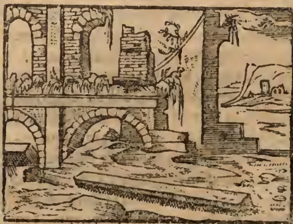

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVEMADMODVM (vt inquit Cicero) iis qui se è Leucade Epiri promontorio in cõuallem demiserunt, non omnino integrum est quo velint insistere: ita qui se voluptatibus & animi morbis permiserunt, neque si velint se in virtutis libertatem possint asserere, neque opinor si possint, velint. Tanta est enim apud nonnullos voluptatis opinio, tot in ea fruenda delitiæ & lenitates, vt contra illam imitatricem honestatis, sapientiæ momenta à perditis & contemeratis hominibus nequeant ponderari. Et plerunque accidit, vt ei qui se totum ad eam rem applicauerit, summæ molestiæ perferendæ sint: & tamen in calamitate & luctu turpitudo affert delectationem. Dionysium superiorem omni crudelitatis & flagitij genere impurum, audiuimus tanto metu & cruciatu inter suos versatum esse, vt reiecta hominũ custodia, quòd illis non satis confideret, corporis tutelam ad canes detulerit, & cultros metuens tonsorios, barbã sibi candente carbone adusserit. Hic igitur tantum ex sceleribus suis fructum capiebat, vt sordes & vitæ indignitatem lubens & clade & periculo capitis sui æstimaret: neque à malè agendo propinqui discriminis reputatione posset reuocari. Qui si virtutis formam oculis corporeis potuisset contueri, credendum est voluptatem vel illius suffragio facilè dignitati fuisse concessuram.

Ferrum.

In miseriam humanæ sortis.

Cladibus in multis hominum traducitur æuum:
Sed stat in accessu mortis inempta quies.
Hac duce uel miseris subitò licet esse beatis:
Quam qui obiit, credo ne superesse velit.

ALIVD

Vitam hominis, similem ferri posuere rigori,
Qui cernunt varia tela minásque deæ.
Si ferrum exerces tandem consumitur vsu,
Et patitur vitæ publica damna suæ:
Quòd si lethæo pateris residere veterno,
Et tabem ducit conteritúrque situ,
Et rubiginei sentit dispendia belli:
His potes humanum conciliare genus.
Si qua Cleanthęæ nos ducunt acta palæstræ,
Et retinent Samij dogmata sancta senis,
Incipimus vitæ medio tabescere cursu,
Et nimio incauti pondere deprimimur:
Verum si studio retinemur amabilis oci,
Hîc nos pituitæ peruius humor habet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VETVS fuit Salomonis ſapientiſsimi regis, atque adeo Sileni, & Ethnicorum ſententia
» Beatiſsimos eſſe eos qui nunquam in hanc vitam
» eſſent ingreſsi: proximè verò ad eandem felicitatem & illos pertinere, qui primum in lucem editi ſummo Dei immortalis beneficio his corporis vinculis eſſent liberati. Huius hominum calamitatis & talium miſeriarum magnum perdiu argumentum eſt, quòd qui primùm naſcuntur eiulatu & clamore futuris malis illachrymari ſolent, & dolorem quem aliquando ex concurſationibus huius ſæculi capturi ſunt, apud eos à quibus ad aſpiciendam lucem euocantur, velut teſtatione complecti. Vnusque Zoroaſtres dicitur hora natiuitatis riſiſſe, cum ante decimum & quartum diem nemo vnquam riſum ſuſtuliſſe memoretur. Et ſi autem aliquando euenit, vt incommoda quæ in hominum vita ſolent accidere, aliqua felicitate vel proſpera fortuna leniantur: ſæpe tamen in res tam ſecundas incurrit euentus triſtis, cuius acerbitas etiam trium Neſtoris ætatum proſperitate omni, nequeat compenſari, Quæ cùm Cleombroto & nonnullis aliis fortiſsimis viris in mentem veniſſent, contra Pythagoræ legem, beneficium naturæ defugerunt. Quod ſi immortalis illa animorum ſeries præſtantiſsimæ rationis cóiunctione & vinculo ad diuinam illam mentē pertinens, iuſſu Dei in corpora noſtra ſparſa eſt, vt ex iſto inferiore globo cælum vnde eſſet profecta, & cæleſtia ipſa tueretur, ſemper aliquid inquireret, diſceret, meditare

ditaretur, & perfectam illam Dei notitiam quam aliquando futura vita esset nactura, studio incredibili & diuinarum rerum cognitione anteuerteret, parum opinor feliciter cum his actum esse videbitur, qui turbulentissima ista vita ærumnis, calamitatibus, doloribus corporis & summis ægrotationibus à veritatis & rerum maximarum peruestigatione auocantur, vt illis nihil ferè cum animo, omnia autem cum corpore sint. Quanquam enim ea debet esse hominum in euentis ferēdis cōstantia, vt nulli neque dolori, neque perturbationi cedant: est tamen miserrimum esse aliquem tam effœto corpore & valetudine tam afflicta, vt in curationibus, pharmacis, & medicinis omnis illi ætas inanis & vacua elabatur, & nihil ei à tot negotiis otij tribui, quod ad legendum & intelligendum potissimum conferat. Nam ita viuere vt non sit viuendum, miserrimum est. Iam quo animo, " qua constantia & fortitudine Paulus Apostolus " in vitæ periculis versabatur? at vir tantus mortem expetebat: quæ vel eo nomine à nobis desyderanda est, quòd & nos his corporis ærumnis leuat, & secum immortalitatem affert, qua nihil homini desyderatius & melius potest euenire. Non enim quanquam nobis ex edicto Domini sit retinendus animus in custodia corporis, continuò desertor " militiæ appellari possit, cui viuere iactura est, & " mori lucrum: quique eò se citissimè velit sistere, " quò aliquando naturæ necessitate & præscripto " sit venturus. Ac ne semper incommoda & aduer- " sos fortunæ casus meditemur, quis inter tam va-

rias & discrepantes hominum de religione senten tias, non vitæ huius satietate impendio tenetur? quis tam à publicis commodis cogitationes deflexas habet, qui diuersa hominũ sensa in rebus grauissimis audiens non sibi vitam acerbam putet? quæ diuersitas non tantùm in homines leuiter eruditos, sed in præstantissimos & doctissimos quosque iandudum influxit: ex quorum numero qui præstat, & ab altero dissentit lubens, & ipse non satis sibi constat. Neque verò sine multorum offensione fieri potest, cum res eadem ab vno ad perniciem, ab alio ad salutem vocatur: eamque alij pro scelere nefario, alij pro vita & præsidio ponunt.

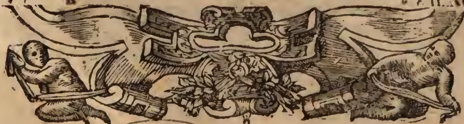

In Vulcanum.

Sæpiſsimè mundiores, ruſticis & cocis eſſe ἀναφροδιτοτέρους, hoc eſt vti Venere minus propitia.

Non ego Vulcanus cupiã, aut Cillenius eſſe,
Sed mage Vulcanus Mercuriúſque ſimul.
At ſi te fatum ſimilem vetet eſſe duorum,
Dic vtra mauis conditione frui?

ALIVD.

Hispidus ardenti regnans Vulcanus in Aetna,
Quem sibi vel generum pallidus Orcus emat:
Anne potest veneris tædas adiisse iugales?
Et χάριν æterno conciliasse thoro:
Quas nec Atlantei concors suadela nepotis
Ausa est Threicys sollicitare sonis.
Cui lacera impexo pendet lacinia mento,
Quémque suum, pingui iure, culina facit,
O quoties cultis palpum riualibus egit:
Et retulit Paphiæ caston & arma deæ:
Delusit quoties picta tectoria lingua,
Vicit & heroum lucida φίλτρα ducum.

PROBLEMA.

Quæris despectæ quæ tanta occasio formæ,
Et clarum ingenij tam iacuisse decus:
Vt referant Cypriæ præstantia munera diuæ
Queis nulla est patrio mista lepore venus?
Scilicet ista suas nostri docuere puellas,
Qui nisi non meritis prædia sacra ferunt.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR optimo iure quiſpiam præſtantiſsimas formas & omni corporis venuſtate deas, Venerem & χάριν in manu Vulcani fuligine & flamma ſquallidi conueniſſe: Mercurium autem qui ad aptam illam membrorum compoſitionem, etiam egregias eloquentiæ & doctrinæ laudes adiecit, nihil tale vnquam aſſequi potuiſſe. An quòd ita comparatum eſt, vt hominibus cultis & ſplendidis non ita ex animo & ſententia in amoribus fortuna reſpondeat, quàm iis qui ad omnia inepti & tardi nihil vnquam tale animo concupierunt? An quòd multa inſperantibus & minimè optantibus eueniũt, quę qui ad potiundũ & ſpe, & cupiditate incredibili capiuntur, non poſſunt adipiſci? An quòd hodie indignis & inſulſis omnia ſunt prompta & parata: iis verò qui præclarè ſe geſſerint & promeruerint, magiſtratus, honores, officia, beneficia, omnia deniq; clauſa & obſignata? An quia mulieres, ne cui in ſuſpicionem non ſeruatæ pudicitiæ veniant, eorũ potius deſyderiis inſeruiunt, qui ab amoribus iudicio multitudinis putantur eſſe alieni? An quòd illæ nocturnum ſibi obſequium deberi, in eos lege poſsint intendere, quos obſonatores, topiarios, mediaſtinos, & ad tales diurnas operas conductos habent? An quòd qui ſunt elegantiores, ad illud muliebris officij genus videantnr magis imbecilli? An quòd ea eſt erga nos naturæ benignitas, vt ſemper aliquod incommodum beneficio com-

penſet, vt quibus animi vim & ingenij ornamenta nõ præſtitit, eos fortiſsimis lateribus, validiſsimo robore & corporis præſidiis confirmet, vt mulierum cupiditatibus, & proli diligentem operam nauent: ex quo euenire poſsit, vt ea corporis immanitas illis apud mulieres ad gratiam ſuffragetur.

In Platonem.

Honor debitus viro docto.

Aſpice vt eximius niueis ad templa quadrigis,
Ante hac non ſolito pergat honore Plato.
Ecce Syracuſia princeps immanis in ora
Vittatam mittit (regia dona) ratem.
Heu quanta eſt lingua, quanta eſt præſtantia cordis,
Cogat vt infrænos ponere colla duces.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PRAESTANS homineque liberò digna rerum maximarum cognitio & doctrina, quæ hominem in solitudine, neque solum esse, & etiam procul à reipublicæ gubernaculis, sine dignitate
" viuere non concedit. Neque enim quicquam ho-
" minum industria ad animos colligendos peperit
" accommodatius otio literarum: quarum tanta inter vtrunque extremum temperatio est, vt qui in illis versetur, neque verè in otio, neque in negotio intelligi possit: & tamen iis qui in vtroque vitæ genere versantur instituti dignitate facilè antecedat. Itaque Pythagoras qui primus philosophiam in Italiam inuexit, & præstantissimis artibus institutisque exornauit eam Græciam, quæ Magna dicta est, interrogatus à Leone principe Phliasiorum, quinam essent philosophi, & quid inter eos & reliquos interesset, respondisse fertur
" vt Cicero author est, Similem sibi videri vitam
" hominum, & mercatum eum qui maximo Ludo-
" rum apparatu, totius Græciæ celebritate habere-
" tur. Nam vt illic quidam corporibus exercitatis
" gloriam & nobilitatē coronæ peterent, alij emen-
" di vendendique lucro & quæstu ducerentur: esset
" autem quoddam genus eorum, idque maximè in-
" genuum, qui nec plausum nec lucrum quærerent,
" sed visendi causa venirent, studioseque perspice-
" rent, quid ageretur, & quomodo. Ita nos quasi in
" mercatus quadam celebritate ex vrbe aliqua, sic in
" hanc vitam ex alia vita & natura profectos, alios
" gloriæ seruire, alios pecuniæ: raros esse qui cæte-

ris

ris omnibus pro nihilo habitis, rerum naturam »
ſtudioſè intuerentur, hos ſe appellare ſapientiæ »
ſtudioſos. Et vt illic liberaliſsimum eſſet ſpectare »
nihil ſibi acquirentem, ſic in vita longè omnibus »
ſtudiis contemplationem rerum cognitionemque »
præſtare, & eos qui ſe rerum maximarum perue-
ſtigationi dedidiſſent, facilè cæteris hominibus
anteire. quæ etſi non modo naturæ, ſed dignatio-
ni hominis accommodata eſſet, nonnullos tamen
ſua perculit maieſtate. Huius opinor offenſi ho-
mines noſtri, filios ſuos eoſque quos in clientela
& poteſtate retinent, non patiuntur in literis cõ-
quieſcere & verſari. hos ſi ita animo affectos eſſe
vident, vt in præſtantiſsima illa ſtudia toto pecto-
re incumbant, in ſuis domibus malè accipiunt. li-
terarum otio diſtineri non probant, niſi quatenus
ex eo ad rem familiarem amplificandam adiumen
ta petuntur. Antiquitatis & rerum humanarum
notitiam non putant ad virum ſapientem perti-
nere, quòd ea cognitio parum admodum ſit quæ-
ſtuoſa. præclari homines qui honeſti & virtutis
rationem vtilitate metiuntur: neque enim ſi quæ-
dam virtutes rei domeſticæ fructuoſæ non ſunt,
ideo minus videantur perhibendæ. Quanquam
non tam profligata & afflicta Philoſophia eſt: ne-
que qui in ea verſantur tam ærumnoſi & miſeri,
vt ſi eis ſit commodum pecuniam facere, nõ poſ-
ſint: quod declarauit Thaletis ſapientiſsimi viri
authoritas, qui cùm ex antecedentibus naturæ
cauſis facilè annorum ſequentium ſterilitatem in-
telligeret, vniuerſam oleam illius animi coëmit,
ex qua

ex qua vir philoſophus & contemplationi deditus ingentem pecuniam refecit. Non enim ſi paupertatem colere & paruo cõtentum eſſe philoſophicum aut Chriſtianum eſt, ideo qui ſapientes aut Chriſtiani ſunt, pecuniam facere non poterũt:
„ ſed tamen pietatis & perfecti cuiuſdam eſt, cùm
„ id poſsis nolle. Ac quia ſunt nonnulli, qui vſura gloriæ mirificè delectantur, illis certè ex eodem virtutis genere ad laudem & commendationem patefacta via eſt. Nam & Dionyſium Syracuſanum, cuius præter cæteros nobilitata eſt crudelitas, audiuimus tantum honoris & iudicij Platoni detuliſſe, vt illi nauem vittatam mitteret, eũque ſummis muneribus & incredibili liberalitate honoraret. Pompeius verò Magnus hoc honore Poſſidonium Stoicum philoſophum affecit, vt ad illum domum venturus, lictores demiſsis faſcibus adſtare imperaret. Et Ennio poetæ Africanorum familia hoc benignitatis largita eſt, vt illi mortuo ius familiaris ſepulchri conceſſerit. Tantumque Alexander Magnus Pindari ſtudiis & doctrinæ teſtimonium reddidit, vt in Thebarum obſidione familiæ illius pepercerit. Fertur quoque Seuerus Imperator Oppiano in ſingulos verſus au-
„ reum appendiſſe. Adeò regium eſt eos honori-
„ bus & beneficiis proſequi, per quos ſummo-
„ rum virorum res fortiter præclareque geſtæ
„ immortalitate & memoria ſempiterna conſi-
„ gnantur.

In Co

In Corycium.

Nihil eſt, quod labore non aſſequamur.

Aſpice vt aßiduo ſitientia culta labore,
Corycius ſubigit nocte dieq́; ſenex:
Et ducit ſulcos, & glæbas occat inertes,
Et ſterilem iniecto ſtercore nutrit humum.
Qui ſe igitur muſis ducit lachrymantibus ortũ,
Diffiditque ſui viribus ingenij:
Tranſigat inſomnes noctes, vigilíque labore
Naturæ ſuperet crimina nota ſuæ.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVEMADMODVM multa accidunt in hominum vita, quæ deliberanti & cogitanti facillima appareant, sed tamen nihil experienti minus: ita & nonnulla sunt quæ hominibus in spē cogitationemque defixis extra facultatem videātur esse sita, eadem si ad contentionem & actum reuocentur, industria laboreque vinci posśint. Vt
» enim dicitur, volenti nihil operosum aut diffici-
» le esse, ita ei qui neruos animi in aliquam rem cō-
» tenderit, minimo negotio etiam ardua superan-
» tur. Et quanquam Græcis Troiam obsidentibus nonus annus propè iam sine gloria esset confectus, tamen Nestori & Vlysśi sapientiśsimis viris deorum & hominum testimonio laudi datum est, quòd Græcos animo fractos labātesque, & iam de reditu consultantes cōfirmarint, & magnifica oratione reliqua belli ex Chalcantis vaticinio conficere incitarint. Etsi enim graue est multa contendentem nihil proficere, est tamen longè turpius, eum qui se tot laboribus diu confecerit, rē
,, infecta consilium deponere. Nam vt quidq; præ-
,, stantius est, hoc certè difficilius: & quò plus ope-
,, ræ in re aliqua posueris, hoc in ea fruenda maior voluptas consequetur: fereq; rebus omnibus quæ aliqua laude dignarentur, difficultatē natura attribuit, vt eorū qui animi magnitudine excellūt, virtus inter homines stupidos & remissos eluceret. Quòd si qui sunt qui tātę se à natura tarditatis teneri putent, vt à rerū cognitione & doctrina propemodum arceantur, est tamen opinor aliquid,

quod

quod labore & asiduitate cõsequi possunt. Nam quæ vnquã tellus, quis ager aut fundus tam sterilis esse potuit qui non labore excolatur? Quæ itẽ hominis mens, quod ingenium tam incultum & horridum, quod non opera & vigiliis splendescat, & quasi subigatur? Demostenes quidem vir & eloquentiæ & sententiæ in populo Atheniensi princeps, eo vitio à natura laborasse dicitur, vt eius artis cuius antistes esset, literam primam efferre non posset. At is vitium illud adhibito ori calculo emẽdauit: tantumque accuratione & diligentia perfecit, vt æquales suos, qui tum in eodem eloquentiæ genere versabantur, cũ cæteris omnibus rebus, tũ vocis suauitate decoroq; actionis, etiã aduersariorum testimonio superaret.

N

Dipsas.

In παρθενοπίπας, & sectatores meretricum.

Imbibit humorem lethali noxia morsu
Dipsas, & in venas frigida virus agit:
Paulatimque sitim miseros effundit in artus,
Et sicca indignis conficit ossa modis.
Insani meretrix censum expiscatur amantis,
Poscit & accensæ pignus amicitiæ.
Captáque propositis retinet præcordia philtris
Huius, & immemorem non sinit esse sui.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

OMNINO certè fœminarum institutis & legibus teneri, miserum & indecorum est: sed in isto genere nulla est aut turpior, aut infestior seruitus, quàm eorum qui se flagitiosè ad alicuius fœminæ amores contulerunt. Nam quid in hominum prouentibus tam sanctum esse potest, quod non ab eiusmodi scortis violari, quid tam sacrum aut religiosum, quod non pollui fœdarive queat? Quæ enim ærario sanctiori, hoc est patrimonio Christi referri debent, ab his ne mulieres quidem istæ manus abstinere possunt: quibus non satis est sacras oblationes exhaurire (vt de diis illis qui quondam tempore Danielis apud Babylonem colebantur, accepimus) nisi etiam & sportulas & si quæ sunt alia quę recuperatoribus honoris causa dantur, sibi deposcerent. Sed tamen quia vt quisque bonitate præstat, ita minus alios improbos suspicatur, Christiana est & plane laudanda eorum existimatio, quibus mulieres quæ magnorum hominum porticibus & foro vti solent, non continuò improbantur. Nam & Pontificum proprium est, & cum Euangelicis illis præceptis magnopere coniunctum, viduas obsequio meritisque retinere. Cui sententiæ canonistæ minimè aduersantur, apud quos ex æquitate quadam prætoria relatum est, clericum qui arctius mulierem fuerit complexus, non sceleris alicuius, sed benedicendi causa (sic enim loquuntur) ex benigna interpretatione, id

videri admisisse. nisi forsitan & illi in hoc quęstionis genere, teſtes parum idonei, & non omni exceptione maiores iudicari posſint, quòd illorum
» magnopere interſit. Sed tamen quia vt quiſque
» eſt optimus, ita ſe maximè virum bonum & eſſe
» & nominari vult, cauendum erit ei cuius vita in luce omnium poſita eſt, ne qua illum ex mulierum aditu infamiæ vel minima ſuſpicio attingat. Nam omnino negligere quid de nobis dicant ho-
» mines, diſſolutum eſt. Præterea vt Heſiodus dixit.
» Ὃς δὲ γυναικὶ πέποιθε, πέποιθ᾽ ὅγε φιλήτῃσι.
Qui fidit, inquit, mulieribus, & is furibus fidem habet. quod tamen de his dictum exiſtimamus, quarum vita ad omnem licentiam & libidinem parata eſt, à quibus qui Deo acceptus eſſe cupit, facilè ſe liberabit, vt inquit Salomon, qui verò ſceleratus eſt, capietur.

In tabulas Hipparchi.

Πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς καὶ πάντα νοήσας.

Lynceus in medijs castris Hipparchus oberrat
Et desertores conijcit in tabulam,
Omnia perlustrat, nihil ille relinquit multum,
Imperat & miseris stigmata digna reis.
Non potes æterni tabulas celare tonantis,
Omnia sunt oculis crimina nuda suis:
Quæque latent vigiles miseri sectoris ocellos,
Cernit ab Aethereo maximus ille polo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVI æternam Dei immortalis prouidentiã, sermonibus & diſputationibus ſuis conuellere conati ſunt, nulla re magis reliquos homines tam abſurdæ diſciplinæ adiungi poſſe putauerunt, quàm ſi ſcelerum omnium impunitatem ſumma contentione prædicarent, & vulgus imperitum velut propoſita vtilitate demulcerent. Nam ſi ad mortalium facinora & ſordes diuina illa virtus quaſi ſopita putatur conniuere, ſi nullis noſtris aut beneficiis, aut malefactis impellitur, ſi inferiora iſta non curat, quis tam à natura bene informatus eſt, qui in ſumma animi ægrotatione non lubens deſipiat, & non aliqua peccandi illecebra capiatur? Vt enim Pythagoras tum maximè pietatem cæteraſque virtutes in animis noſtris verſari ait, cùm rebus diuinis operam daremus: ita cuius ſtudium malè agendo non erectum retinetur, cùm ab actionibus noſtris Deum alienum eſſe ſuſpicamur? Itaq; ſapientiſsimus Thales hoc omnibus perſuaſum eſſe debere exiſtimauit,
„ deos omnia cernere, & deorum plena eſſe omnia. Ex quo neceſſario ſit euenturum, vt & meliores ſimus, & ad omnia pietatis virtutiſque officia paratiores. Quia verò magna vis eſt conſcientiæ (vt
„ ait ille) in vtranque partem, euenit certè vt hominibus probis rectè actæ vitæ recordatio ſit iucundiſsima: ſceleratis autem, quorum malè agendo vita diſtricta eſt, ſuæ perpetuò occurrant iniuriæ: vt ducere animam de cœlo, niſi in ſummo luctu & mœrore non queant. Neque quiſquam vnquam

tam flagitiosus est repertus, qui nihil sibi à diuino numinè metuendum esse iudicaret. Nam & is qui omnia Græciæ fana spoliarat Dionysius, ita suis delictis terrebatur, vt noctes & dies pœnam antè oculos versari existimaret. At is in tanta flagitiorum impuritate, summi Dei prouidentiam ne exclusit quidem: qui cùm templo Locris expilato secundisimè Syracusas nauigaret, videtisne (inquit) amici quam prospera nauigatiò sacrilegis, à diis immortalibus tribuatur. Etsi enim patientia & benignitate Dei abutebatur ad conuitium, quodammodo tamen concedebat versari quandam in humanis rebus illius numinis præscientiam curam, & pronœam, quæ omnia nostra ambitu suo & maiestate contineret. Neque enim si homines omni criminum macula contemerati felicisimè cursum tenent, continuò Deus optimus maximus tantam impietatē aut nō videre, aut nihil curare sit dicendus.

Aspis.

Amicitia post aras.

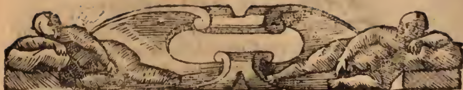
Non prius è fouea visu truculentior aspis
Exit, quàm comitem senserit esse sibi:
Vt si fortè hominis violentis occidat armis,
Vindicet hæc tandem tristia fata comes.
Vnusquisque sibi fidum conquirat Achatem,
Cuius post aras duret amicitia.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

EGREGIVM immortalitatis decus,& mea sententia castellanis omnibus triumphis anteponendum,tam sanctè piéque amicitiam alicuius coluisse, vt illi quibuscunque rebus,neque gratia,neque officio,neque voluntate defueris. Neque verò minus Thesei & Pirithoi,Orestis & Pyladis,Damonis & Pythiæ amicitia veterum scriptis & historiis celebratur, quàm eorum imperatorum virtus,qui patriam suam exterarum nationum spoliis,& triumphis ornauerunt. Quo in vinculo tantum ius & fides,tantum religio valet, vt ad duorũ mirificam coniunctionem ne tertius quidem possit accedere.Nam quamuis non vulgare esset Dionysij tyranni erga Damonem & Pythiam beneficium,qui vitam illis donauisset quam adimere potuerat,non tamen præstantissimo illo amicitiæ nexu obligari potuit: quòd summum beneuolentiæ ,, tuendæ ius ex tribus constare nequit.Huius in na ,, turis hominum tanta vis est & potestas,vt quiverè amet,dum amico suo officiosus esse cupit, neque se,neque suá velit meminisse: & coniunctionem illam non modo clientelis& fortunis,sed etiã vitæ anteponat. In quo verè Christianus animus ,, intelligitur, sic alteri prodesse vt etiam ex iactura ,, tua te fructum & commodum capere arbitrere. ,, Neque sunt audiẽdi illi(nollem homines nostros) qui tantum vtilitate sua amicos complectendos putabunt:quosque non ipsa honesti specie,nõ pietate,non generis cognatione, sed proposita vtilitate ad beneficentiam adduxeris. Nam et si ratio

bene merendi eam habet legem, vt ſemper reciprocetur, peſsimè tamen in amicitia res geritur, cum ſola commodorum expectatio ad officium exuſcitat. In eo enim ſimulationi amicitia præſtat, quòd ſua ipſius gloria & mercede contenta eſt: in qua & illud prçclarè dicitur, extinctos nos in amicis quodammodo ſupereſſe & extare, quorum ſtudio & diligentia in ſummo liberorum luctu & negotiis orbitas noſtra ſarciatur. Nam plerunqne amicitię & neceſsitudines quas hæreditarias à patribus accipimus quiddã ſecũ afferunt vberius, quàm locuples hæreditas. Et multa ſunt quæ pecunia & patrimonio parantur, at amicitia nequit.

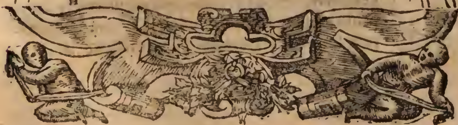

In helluones librorum.

Aliquando feriandum.

Protogenes nimium picturæ intentus inani,
Non norat dextram tollere de tabula.
Qui genium fraudas & iusti chœnicis vſum,
Vt poſsis ſtudijs inuigilare tuis:
Obductáſque ſitu tractas ſine puluere chartas,
Non metuis fati conſcius eſſe tui?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

CATONEM eum qui posteà Vticensis dictus est, Marcus Cicero librorum helluonem appellauit, quòd doctrinæ studia nũquam intermitteret, & quantum illi forensium negotiorum labor otij tribuebat, ad legendum conferret. In iisdem literarum studiis immori audiuimus C. Plinium, qui omne tempus sibi perire affirmabat, quod non rerum magnarum contemplationi impenderet. Qua in sententia principes illi philosophi fuerunt, qui cùm se à publicis negotiis remouissent, animum ad veritatis cognitionem accommodauerunt, & dies noctésque in contentione versabantur. Quod etsi laudandum & gloriosum est, erit tamen ei qui ita animo est affectus, omnino videndum, ne qua sua iactura & valetudinis offensione illud oneris sibi imponat. Sed forsitan hominibus discendi studio inflammatis difficile factu fuerit rationem sui habere, seque à mirifica illa dimicatione reuocare. In quorum vitam per media literarum studia velut quadrigis vehentem, si qua misera fortuna ægritudinis incurrerit, discunt certè suo incommodo, quantùm interposita remissio ad sanitatem fuisset profutura. Nam etsi contentioni quies incredibiliter aduersetur, accidit tamẽ vt illa maiorem in modum contentionem iuuet, eosque qui in negotio sunt, maiores postea adrem gerendam efficiat. Neque verò iis qui opere distinentur minus peruidendum erit, quomodo laborem suum mediocritate & remissione leniant,

quàm

quàm vt facilè quod volunt, assequantur. Habet e- „
nim sæpissimè nimis operosa côcursatio tar „
ditatem, & qui sine intermissione in a- „
liquam rem fertur, interdum à cal „
ce ad carceres re- „
uocatur. „

In ἀςέμος poëtarum prurientium.

Ex Polycleto.

Sic cœnum, artificis medios permanat ad vngues,
Hunc vitæ damnas ò Polyclete modum.
Effuge lasciui scalpentia scripta poetæ,
Adpingunt luteas vnguibus illa notas:
Talia natiuum lædunt monumenta pudorem,
Atque inculpatis moribus officiunt.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PLATO grauissimus veteris sapiētiæ antistes, è re ciuitatis, quam ille præclarissimis fundabat institutis, esse existimauit, poëtas & reliquos voluptatū artifices procul à republica amandare. Qui enim dum magnam doctrinæ & virtutis speciem præ se ferunt, imprudentes fallunt, iis mea sententia non debet esse in ciuitate locus. Honorem quoque huic hominum generi antiquitus nō fuisse, M. Catonis declarat oratio, in qua ille pro scelere Nobiliori ponit, quòd consul Ennium duxisset in prouinciam. Sed ista opinor nimiùm stoica & seuera: Erat enim poëta ille, vt accepimus, » haud magna in re, sed fide i plenus. Nam si ad pœ- » nam constituendam aut decreta ferenda irati non debemus accedere, æqui certè & placati in illos esse debebimus, quorū opera non modo ad res magnorum virorum memoriæ mandandas, sed ad hominum nefariorum flagitia verbis coërcenda, vtilis reipublicæ esse potest. Neque verò mihi omnino persuasum est, Platoni in eo albo poëtas præstantissimos fuisse, quorum scriptis legentium animus, non modo ad turpissimi facinoris cogitationem non deducitur, sed incitatione quadam ad virtutem efficitur propensior. Itaque Alexander Macedo, cum in Sigeo ad Achillis tumulum astitisset, felicem eum prædicauit, cui Homerus tantus rerum à se fortiter gestarum præco contigisset. Is enim summi viri historias tanta cum gloria est persecutus, vt difficile factu sit iudicare, vtri

plus laudis ex illo ſcriptorum genere ſit allatum. Nam vt facere laudanda magnopere glorioſum eſt,ita certè & illa prodere literis ad eandē fermè commendationem accedit. Vnde & apud Græcos mos valuerat,vt in conuiuiis poëtę adhiberentur, qui magnorum virorum laudes poëtica illa facultate recitarent. Et Simonides parum gratiæ à Scopa dicitur iniiſſe,quòd in eo carmine,quod pecunia ſe in honorem Scopæ factūrum receperat,nónulla de Tyndaridis honorificè prædicaſſet. Sed poſtquàm in perhibendis præclarè geſtis, poetarū ſtudia ſunt neglecta, homines quoque (vt ait Plinius)facere laudanda deſierunt. Non enim à præſtantibus & magnis viris poſteritatis cōſolatio repudianda eſt,neque omnino gloria negligenda, ſi modo ex benefactis & virtutis actionibus quæritur.Erunt igitur modis omnibus in republica tuēdi,per quos plerunq; accidit, vt homines ſtudio gloriæ inflammati, facere ſcribēda non recuſarēt. Sed qui ita ſcribunt, vt legentibus illecebram peccādi afferant,qui hominibus ſatis à natura in libidinem propēſis voluptatū ſtimulos admouēt, qui deteſtanda quæque flagitia,quæ ne prohibere quidem propter verecundiam veteres legislatores voluerūt,ob oculos proponūt,qui naturæ & virtutis omnis ſeminaria in nobis reſtingūnt, quid, quæſo illis cū optimis ciuibus cōmune eſſe poſsit?Odioſum verò eſt,quod à nonnullis dicitur, non poſſe poemata niſi pruriant,placere: quaſi ipſa virtutis forma nō ſit omni corporis voluptate aut amabilior,aut magis expetenda:

In vete-

In perfunctoriè iudicantes.

Μηδὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς.

Diceret Aemathius populis dũ iura Philippus,
Maximus inuasit torpida membra sopor.
Tandem experrectus sortes coniecit in vrnam,
Et causa ignota iudicat ille reum.
Dum sudant rauci tenebrosa in lite patroni,
Saepe Senatorum corpora somnus habet.
Quî potes obscurae momenta expendere causae,
Si lite in media membra sopore ruunt?

O

NARRATIO PHILOSOPHICA.

EGREGIA illa & præstantissimo senatore digna sententia, qua apud Homerum Somnus Deus Agamemnonem regem in quiete his verbis affatur,

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

» Non decet, inquit, totam noctem dormire consiliarium virum. Neque enim ad reipublicæ temperationem, aut iuris reddendi authoritatem satis affert instrumenti ea quæ in re familiari gubernanda recepta est accuratio: sed quiddam cumulatius & plenius postulat ciuitatis tuendæ status, ad cuius moderationem qui accedit, etiam rebus pacatis nunquam sine cura & sollicitudine esse debet. Nam cum erit publicis negotiis & opere vacuus, tum demum oportunissimum erit tempus de negotio cogitandi, vt de Aphricano Panætium dicere audiuimus: Semper aliquid inquiret & discet. semper futura prouidebit, diesque & noctes in arctissima cogitatione ponet, vt his malis aliqua ratione mederi possit, quæ celerius opinione hominum solent obrepere, vt ad vtranque fortunam egregiè sit armatus. Vnde in pace & florentissimis ciuitatis rebus, de bello cogitabit. sicque nihil omnino poterit accidere, quod non longè antè sit meditatum & præuisum. Itaque homini senatori & publicis magnisque rebus distento, tantò turpius est antelucana opera à fabris vinci, quantò ille sedentariis & artificibus dignitate præstat. Alexander quidem cùm pomeridiano tempore dormiisset, quòd putaret opinor imperatori

sum

ſummo naturæ neceſsitatibus parcè inſeruiendum eſſe, dixit ſe tutò & ſine culpa dormiiſſe, quòd vi- » gilaſſet Antipater. Quo minus erit ignoſcendum » iis qui de maximis rebus iudices accepti, in ipſa iudicij contentione, reliquo ordine omni & populo inſpectante dormiunt, & momentis cauſæ vixdum libatis ſententiam ferunt. Felix certè & immortalitate dignum ingenium, de his rebus hominem ſomno oppreſſum iudicare poſſe, ad quas audiendas qui ſe attentius accommodauerint, ne illi quidem ſatis ad iudicandum parati eſſe poſſint. Neque verò ſperandum eſt vt illi publica negotia domi curæ ſint, qui inter ipſa ſubſellia & iudicio iam conſtituto in ſomnũ conuertitur.

Vetus nuptiarum ritus.

In licentiam virginum.

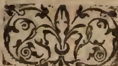

Mos fuit vt iustis nuper socianda hymenæis
Multoties liquida perlueretur aqua.
Ecquid ita? vt castæ virgo sacrata Dianæ
Prodeat in sanctum non violata thorum.
Credita virgineæ cui sunt arcana iuuentæ?
Ecquis scire dolos paruáque furta potest?
O quoties facili mentita puella marito est
Falsa colorata signa pudicitiæ:

NARRATIO PHILOSOPHICA.

TANTVM ſemper apud veteres illos matrimonij valuit religio, vt nemo niſi diis approbantibus,& aliquo ſacrificio placatis, ſe nuptiis alligaret. Iam verò ea quæ in manum viri conueniebat, ad ipſam aram aqua conſpergebatur, vt illius pudicitia & anteactæ vitæ integritas non in tenebris latere, ſed teſtata omnibus & in oculis totius ciuitatis poſita eſſe videretur:& ad colendam etiam in matrimonio caſtitatem quaſi inſtructior accederet. Fit enim quodammodo vt quiddam cumulatũ de illius caſtitate futuro matrimonio nobis promittamus, quę in iuuẽtute longa officiorũ omniũ conſtantia & fide, ſibi continentiæ nomen peperit ſempiternum. Ac in vetere illa lege, cuius deſcriptio à Domino Moſi data eſt, tanti eſt habitum vxorem virginem,& nulla impudicitię macula contemeratam in mariti domum perduci, vt viro de mulieris ſuæ exiſtimatione laboranti, & ante matrimonium violatam ab illa pudicitiam ſuſpicãti, poteſtas à lege facta ſit de ea re apud Cõſilium querelam perferendi, & primam vxoris pueritiam ad iudicium famæ depoſcendi. Habet enim muliebris ille animus virtutis ſignificationem, quæ tamen ſæpiſsimè, & tempore,& multis poſtea euentis collabaſcit, neq; locum ſuum apud homines tueri poteſt. Nam quantis ſimulationum inuolucris tegi,& quaſi quibuſdam velis obtendi earum naturam exiſtimamus, quibus plus ſtudij & operæ in externis illis blanditiis, quàm in vero amicitiæ cultu eſſe ſolet. Neque verò ea quæ ſem-

per priuatim & domi vixit, ſubitò continens appellanda eſt. Nam ſicut in comitiis & prenſandis magiſtratibus dici ſolet, nox vna interpoſita perturbat omnia, & ſæpe vno temporis momento labefactatur, quod diuturna probitatis apparitione, ab illa ſit perfectum. Vt enim non tantum poëtis elaborandum eſt, vt aliqua parte placeant, ſed id etiam efficiendum erit, vt perpetua fabula & vſque ad extremum delectent: ita nunquam aliqua caſtitatis & continentiæ laudem feret, niſi extremum vitæ actum perpetuæ integritatis conſtantia confecerit. Sed vt animorum omnium, ita certè muliebrium maximè iudicium difficilè eſt: neque de ea longa probitatis opinio eſſe poteſt, cui omnia in veſtis compoſitione, ſaltationibus cœtu & rerum fortuitarum appetitione poſita ſunt.

Ad Trapezitam.

In Aulicos.

Dum tu intentus inis rationem, calculus vnus
Hac vice mille valet, qui modo tressis erat.
Turgidus aurata regum qui degit in aula,
Et cui magnanimi principis aura fauet,
Sæpe peregrinis inglorius exulat auris,
Fortunásque eius flebilis hasta quatit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

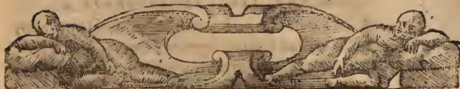
DECLARAVIT iamdudum διονύσιος ὁ ἐν κορίνθῳ quàm parum tuta eſſet illorum nauigatio, qui multitudinis iudicio & populari aura iactati, nunquam cupiditatum ſuarum portum inuenire potuerunt. Tantò enim eorum conditio miſerior exiſtimanda eſt, quantò turpius habetur aliorum nutu & euentis rationem vitæ noſtræ circunſcriptam teneri. Vt enim hic fortis, hic ſapiēs, hic moderatus eſt, hic denique viuendi rationem bene comparatam habet, qui ſiue in aduerſa, ſiue in propitia fortuna, perpetua quadā animi æquabilitate & conſtantia paret & obedit præcepto
» illi veteri, vt lætetur aut mœreat nunquam, ſed in
» ſeipſo omnem ſpem reponat ſui: ita hic ſtultus & amens eſt, qui tam ex aliorum iudicio & voluntate pendet, vt eodem die quacunque mutatione irrepente & fortunatus & miſer dici poſsit. Clito amico & neceſſario ſuo Alexander valde familiariter vtebatur: at is à tam intimo, victus credo iracundia, ne manus quidem abſtinere potuit. Sed in hominis boni & ſapientis iactura dolendum omnibus, atque ipſi Alexandro fuit. Adeo non eſt tutum apud principes in amicitia & clientela eſſe. Nos verò quàm mirifica voluptate impellimur, cum noui in republica motus impotentes iſtos & rerum ſecundarum proſperitate elatos, aliquo caſu perculerint. Qui enim neque ex philoſophiæ præceptis, aut ſi placet ex Euangelica diſciplina, neque ex aliorum ſucceſsibus memoria repetendis meliores fiunt, quorum animus ad virtutem

& mo

& moderationem omnem obfirmatus eſt, qui in populi damno & iactura non mouentur, ferè accidit vt antequam è vita migrent periculo ſuo rerum humanarum & honorum inconſtantiam ediſcant. Quod non in eo eſt, vt hoc illis in pœna malè actæ vitæ ponam, & quaſi iudicium Dei optimi maximi anticipem, qui ſæpe fortiſsimos ciues eiuſmodi calamitate pepulit: ſed non poſſum non lætitia affici, quoties alicuius caſus acerbitas id ſecum boni affert, vt inſolentes homines iuuenili audacia & inani quadam potentia exultantes, primùm coërcere, deinde etiam ad æquitatem animi poſsit deducere. Pulchrum eſt certè regum clientelas iactare poſſe, glorioſum eſt maximos apud principes magiſtratus gerere: vtile reipublicæ eſt ſeſe iis qui pręſunt ad conſulendum accõmodare, neq; viro bono recuſanda eſt rerũ gerendarum cura: ſed iis qui in eo genere ſe exercebunt erit diligenter videndum, vt præclarè in officio ſint, & neminem eorum lædant, quorum vtilitatibus procurandis quaſi tutores lege principali dati ſunt. Nam ſi ita ratio & natura poſtulat, vt qui belluis & feris ſunt præfecti, earum commodis diligenter ſeruiant, quid eos facere oportebit, quibus æqualium ſuorũ temperatio attributa decreto eſt? Sed quorundam hominum appetitus in eo quod populo calamitoſum eſt, ſæpe triumphat & exultat, neque ſibi vnquam ſatisfacit, niſi multorum ciuium caput & fortunas offenderit. Quorum mores quia ad tantam cupiditatem incubuerunt, vt totam reipublicæ moderationem vtilitatibus ſuis

metiantur:ferendum est æquo animo, si nonnulla in eorum vitam incurrant, quæ rebus prosperis fracti posse euenire nunquam erant suspicati. Fundum ærarij & inopiam auribus multitudinis inculcant, sed moderationis est & temperantiæ, proscriptos magistratus & vænales pati in fiscum deferri, & ex eis publicè pecuniam refici. Qui autem illos à principibus impetrãt, & posteà populo addicunt, vt pecuniam quam negotiationis nomine ab emptoribus abstulerint, in rationes suas referant, habent profectò quod de se querantur. Non est enim consentaneum, eum qui in exhauriendo ærario valde occupatus est, alij afflicta & profligata vectigalia reponere.

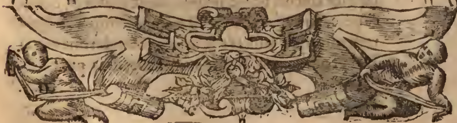

In nodum Gordium.

Virtuti fata plerunque obstant.

Aspice vt implicitos, ad tēpla immania nodos,
Nec queat Aemathius soluere vincla puer.
Gordius est nodus, quem si dissoluere possit,
Ex Asia solus regia sceptra feret,
Sed cui nodorum primordia cognita non sunt,
Tentatum toties qui reserabit opus?
Non quiuis superare potest ingentia regna,
Sed vnus aut populus cui dare fata volet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

LYSANDRVM Lacedæmonium ferunt, cùm Sardis ad Çyrum legatus à suis venisset, ab eodem rege in consептum quendam agrum deductum esse: vbi cum proceritates arborum & mirificas descriptiones valde esset admiratus, intellexit eos ordines ab ipso Cyro esse digestos. Tum intuentem ornatum Persicum & purpuram regis dixisse, Bene certè te beatum aiunt ò Cyre, quòd virtuti tuæ fortuna coniũcta est: quibus verbis apud Xenophontem Socrates quiddam egregiè felix & fortunatum videtur designare. Nam victorem esse & imperandi gloria præstare, ex Peripatetica disciplina sunt in bonis: quibus si æterna societate virtus sese adiũxerit, efficitur etiam Stoicis placatis admiranda quædam in rerum natura felicitas. Sed tamen ita à natura facti sumus, vt nobis ad virtutem facilis sit & via & doctrina: nec aliud est peccare quàm contra naturam facere: cui, qui malè agunt quasi bellum videntur indicere. Hanc verò qui ducem sequuntur, nuuquam à recto, nunquam ab honesto deduci possunt. Sed præesse & principatum in cæteros habere, non omnibus certè à sempiterna illa mente datum est. Nam iis qui auri copia & maximis exercitibus abundant, qui latè rerum potiuntur, qui barbarorum auxilia in promptu habent, qui regum & nationnm clientelas gloriantur, non continuò licet vincere, castra capere, aut vrbes in potestatem fidemque redigere: frustraque multi vi & armis cõtenderunt quod Dei prouidentia & fatorum necessitas prohibebant.

bant. Perſas innumerabili propè militum manu in Græciam venientes, ſuperatos audiuimus in Marathone agro à Miltiade Athenienſium duce. Idē paulò pòſt & Themiſtocli contigit, vt eos profligaret, quibus aciem inſtruentibus non ſolum terræ, ſed ne maria quidem ſtare poſſe viderentur. Iā quantis cladibus noſtri Turcas affecerūt, licet numero militum, reliquoque omni caſtrorū inſtructu illis concederent. Ac ſi quis tempus illud, quo ad Octauium puerum res Romanæ deuenerunt, memoria complectitur, poſsit adduci vt tam præcipitem & celerem florentiſsimæ ciuitatis commutationem, non fabulæ ſimilem exiſtimet? Quis puerum, quis iuuenem, vix dum aliqua perfunctū dignitate, ad rerum tantarum faſtigium vocari potuiſſe ante cogitarat? Sed hæc extra hominis cóiecturam verſantur, & omnino ab æterna illa diſcretione pendent: cui qui in ampliſsimo dignitatum gradu locati ſunt, tantum ſplendorem acceptum referre debent: qui verò aliis ſubſunt, non ita animum demittere, vt ſuæ ſe fortunæ pœniteat: ſed tam bono & forti animo erunt, vt etiam in abiecta fortuna verè liberi & regum reges appellari poſsint.

In Anaxarchum.

Dolor non est malum.

Fortis Anaxarchus Cyprij tormenta tyranni
Negligit, & subitas non timet exequias:
Tunde, inquit, magis atque magis quod conte-
ris, inquit,
Arca mea est: in me nil tua pœna potest,

NARRATIO PHILOSOPHICA.

SI VT multorum philosophorum longa fuit consensio, malum omne opinionis est non naturæ, viro sapienti summopere erit contendendum, vt dolorem si quando acciderit, summa cōstantia & æquabilitate ferat. Neque opinor patie tur in se valere, quod Dionysio Heracleoti leuissimo philosopho contigit: quem cum Zeno Stoicus & sapere & aduersus malum omne paratum esse docuisset, ferunt morbo quodam incurrentē tam fracto & demisso animo fuisse, vt falsa esse in ipso eiulatu clamitaret, quæ antea de dolore senserat. At nō oportuit hominem philosophum ex renibus laborantem de gradu prudentiæ discedere. Habebit verò semper in ore Epaminundam illum, qui graui vulnere accepto morti appropinquans non prius sibi telum auelli, aut sui rationem haberi passus est, quàm de victoria suo capite ciuibus suis parta nuncium accepisset. Admirabilis illa animi elatio, vitæ suæ dispendium & iacturam reipublicæ commodis solari posse. Iam verò si tales nos natura effecisset, vt non ex fortitudine animi & recte factis fructus gloriæ esset capiendus, dolorem tamen vel hoc ipso placatè ferre debere mus, quòd pusillum & planè muliebre iudicatur in dolore siue malo exclamare. At si lumen aliquod virtutis aspicimus, si præstantiam naturæ hominis, si honesti formam contuemur, posſit aliquis tam abiectus

iectus & humilis videri, vt in doloris pressu vlulantem se sine verecundia audire posit? Multi enim pudore attolluntur, qui nulla alia ratione vinci possunt, qui modus in præstantibus & magnis viris ad æquitatem deducendis non mediocriter valet. Calanus verò homo Indus & Barbarus quā ta alacritate in rogum procesit? cuius tanta fuit in morte, quam sibi priuato consilio sumpserat, grauitas & constantia, quanta nulla alia in philoso phō fuisse memoratur: quasi opinor in æternam il lam domum esset venturus, in qua mortalis ista & plena periculorum vita, cum immortalitate sit commutanda. Ad quam cogitationem qui se accommodant, habent certè aliquid, quod in summis periculis non admodum pertimescendum pu tent: qui verò nihil tale animo cōcipiunt, se tamen sæpisimè à dolore inuictos præstant, vel vt gloriam sibi parēt, vel vt ciuibus aut patriæ suæ quie tem relinquant. Itaque fortisimè Lacedæmo-
„ nij Philipo minitanti responderunt, essetne is
„ prohibiturus quominus morerentur: quasi
„ nihil homini accidere in vita posit,
„ quod sit horribile, si cul-
„ pam & scelus su
stuleris.

Noctua.

Cum Turcis bellandum.

Oppida collatis inuadite Turcica signis
Reges: vos etenim summa trophæa manent.
Cernite sperati præsagia certa triumphi,
Vobis à dextra Noctua venit auis.

P

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR non iniuftè aliquis, quòd cùm maiores noftri perpetua quadamconftantia in opprimendis Othomanorum viribus occupati fuerint, & per illos tot calamitates & clades à communi Turcarum pefte depulfæ fint, tandem eas ipfas in caput pofterorum recidiffe. Nam ne externa femper meditemur, quot victoriis Galli principes eam gentem in Afia & Africa dicuntur profligaffe? Teftes funt illi, qui dominatu Turcico liberata Syria, multos annos in oriente imperium tenuerunt, atque eos à quibus ipfa virtus & Chriftianæ religionis ornamenta quondam ad nos profecta fuerant, Chriftianis inftitutis iterum viuere, & intermortuam fidem, & barbarorum tyrannide oppreffam recipere coëgerunt. Quorum victoria & magnitudo animi fi tam parum profecit nobis, vt non tantùm quæ illorum virtute parta fuerant, tenere non potuimus, fed ea ipfi amifimus, quorum iufta hæreditas ad nos pertinebat, quid eft quæfo quod homini Chriftiano magis efficiendum eft, quàm vt eam cogitationem toto pectore complectatur, quæ in repetendis rebus per Afiaticos Turcas ablatis pofita eft. Nam fi qui funt tam pacis & otij amantes, vt gentes eas Chriftianorum fpoliis & fanguine refertifsimas non exiftiment bello prouocari oportere, non video fanè tempus vllum quo iuftum bellum indici pofsit. Neque verò in eo noftra verfatur oratio, licitáne fint in-

ter Christianos vltro citroq; bella:scio enim multos in ea sententia fuisse,vt aliquo casu iustum bellum indici posse iudicarent. sed hæc fortasse nihil ad hoc pensum. Qui autem quominus cum Turcis & barbaris prælio decertemus,religione impediri nos existimant,neque vllum relinquunt Christianis locum res ablatas auferendi,videntur, mea sententia,non solùm in retinendis Christianorum principatibus eam gentem præsidiis firmare, sed ad reliquias quoque opprimendas reddere instructiorem. Iam verò quæ iniustitia est,aut quæ potius improbitas, per quos armis fueris lacessitus, eos bello appetere non licere: qui delubra, qui fana & templa, qui aras & focos, qui sepulchra familiaria in luce omnium expilârunt & violauerunt, horum impunitas Christianorum authoritate & sententiis possit esse consignata. Ac si quis est qui Christianam fidem vi & armis in vulgus proseminandam esse non putet,habet certè me opinionis suæ laudatorem & sequacē.Malè enim se res habet,cùm quod cōsilio si,&Dei optimi maximi beneuolentia geri debet, id tentatur vi & armis. Nam cùm in omnibus actionibus quæ ad animum pertinent, tum certè in religione plurimùm priuata incitatio valet.Sed non est ferendum, vetus illud & iustum Christianæ fidei patrimonium, nobisque à maioribus hæreditarium, hominum nefa- ,, riorum audacia violari,& diripi:quibus non tan- ,, tum cum religione nostra(hanc enim vel ipsa natura oderūt)sed cum reliquis virtutibus omni-

bus perpetua ſemper dimicatio fuit: qui veterem illam Græciam ſapientiæ & humanitatis omnis theatrũ:qui florentiſsimas Aſiæ ciuitates, in quibus primùm clara voce & incredibili conſtantia de religione Chriſti decreta perſcripta ſunt,tanto ſtudio &admirabili cõſenſione bonorum omniũ, qui Chriſtianorum conuentus frequentes oriente toto,funditus deleuerũt,hi tandiu noſtrorum hominum patientia abuti poſsint, horum ſcelus & impietas in oculis,in auribus, in lateribus regum & principum verſari permittatur. Sed vt ait longe optimus poëta, κακῶν οὐκ ἔσσεται ἀλκή. In quibus forſan fruſtra naturæ neceſsitas accuſanda ſit, cùm in calamitatibus & miſeriis accerſendis ſimus perquam diligentes.

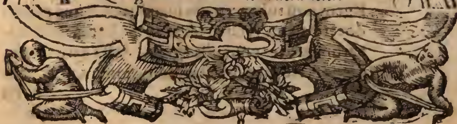

In Stesichorum

De mulieribus, neque bene neque malè loquendum esse.

Stesichore, offensi quæ tandem numinis iræ
Imprudenti oculos eripuere tibi?
An quòd Ledeæ decus immortale puellæ
Ausus es insanis lędere carminibus?
Mitte leuis peragat Milesia vellera virgo,
Et neat obscuro culta puella foco.
Non est digna tuæ quæ sentiat arma Camœnę,
Quæq; Licambæis concidat acta notis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

STESICHORVM poëtam, cùm in eius ætatẽ iam ingrauescentem misera cæcitatis fortuna incurrisset, merito illo supplicio à diis immortalibus affectum fabulæ crediderunt, quòd parum honorificè de Helenæ pulchritudine & elegantia cecinisset. Quod etsi naturæ potius aut senectutis vitio quàm aliqua deorum offensione illi acci disse credendum est: non est tamẽ opinor extra noxam, qui muliebria illa ad otium stylúmque suum voluerit pertinere. Nã Thucidides nõ solùm doctrinæ gloria, sed genere quoque princeps ciuitatis suæ, existimauit, de mulieribus neque benè neque malè loquendum esse: & quemadmodum natura, ea quæ in hominum corporibus deformem aspectum habent, longè amandauit ab oculis: ita earum animantium memoriam, quæ cogitationẽ angusti & infirmi animi legentibus esset allatura, in tenebris latere homo prudẽtissimus voluit. Neque enim ea exempla ad memoriæ diuturnitatem valent, quorum imitatio periculosa esse potest. Ac vt magnorum virorum res gestæ monumẽtis proditæ, multis sæpissimè ad eandem gloriam stimulos addiderunt: ita certè fatendum est, nonnullos ex flagitij aut rei turpiter gestæ historia ad omnẽ sceleris indignitatem incitatiores esse factos. Vnde & sapientissimus legislator Solon de parricidis legem non tulit, ne antea inauditum crimẽ potius docere quàm vetare videretur. Sed quia in fœminarum genere nonnulla egregiè facta extiterunt, digna certè quæ & testimonio hominum & lite-

ris

ris nostris illustrentur, non existimârunt Romani alienum à dignitate ciuitatis suæ, si honestissimæ matronæ postquam ex vita migrauissent, laudarentur: Marcoque Antonio summo oratori laudi datum est, quòd Popiliam matrem fœminam primariam nouo exemplo apud populũ laudauisset. Habet enim commendationem, cùm in animo muliebri plane virilis fortitudo & virtus elucescit.

In certamen equi & tauri.

Libertatem vẽdit qui beneficium accipit.

Cũm timet infræni truculentia cornua tauri,
Nec cõferre pedem mollior audet equus:
Implorauit opes hominis, frænoque recepto
Hostem perfacili proterit ille manu:
Verum vbi signa domũ retulit victricia, frustra
Aeternum queritur colla subire iugum.
Sic caueat meritis aliorum qui volet vti,
Ne libertatem venditet ille suam.

In quendam, qui cùm meam fidem leuissimo beneficio sibi obstrictam haberet, in me factus erat licentior.

Me dudum ab misero retinet Longinus in are,
Et pensum ingrati quaritat officij:
Nec pudet hunc fatuis me compellare querelis,
Dum stultus merito non putat esse parem.
Quo superi redimam malè faustas munere grates?
Ne gleba Sardum me putet esse sibi

ALIVD

Iam neque me Siculi terrent prasagia tauri,
Nec durum addicta conditionis opus,
Aut aliena olim miseris signata calendis
Aera, Saguntina deteriora fame.
Dum ne, qui euentis partes metitur honesti,
Me scriptum ex tabulis vendicet ille suis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NE tu quæso istas ineptias homo tuo quidem iudicio valde sapiens. Pergisne iterum tanquam ex syngrapha agere nobiscum? In quo valde miror, tibi mea sententia non indocto in mentem venisse, religionem, fidem, pietatem, officium, libertatem (quæ mihi vita ipsa charior est) animum denique meum apud te obsignatum teneri posse, pusillo credito voluntatis tuæ. At beneficium gratiæ & beneuolentiæ nō mutuum pecuniæ fuit, in quo parum laboro: sed caue existimes me vllis rebus adduci potuisse, vt iudiciū animi mei postponerem clientelis tuis. Tu nos vitæ ratione tam malè comparata, tamque parum ex nobis aptos fuisse: tu de toto genere institutorum meorum tam fractè & demissè iudicasti! tu hominem, & quod in hominum animis æternum & ingeneratum est, vno merito obstringi existimasti! tu præclarissimum libertatis patrimonium, pro quo etiam vim parenti afferri debere veteres sapientes iudicauerunt, vno obsequio profligari & affligi! Tu leges, tu ius gentium, tu vinculum religionis, quibus authoribus nemo vnquam à se sui principatum abdicauit, obstringi mancipio voluntatis tuæ: Tibi denique persuasum esse potuit, eos quorum vtilitatibus & terrarum orbis, &

Hoc sublime candens quem vocant Aethera

sese accomodat: quorum causa vrbes ædificatæ, vineæ institutæ, arborum descriptiones & ordines digesti, fluminum fontiumque perenitates inuentæ, quorum commodis & leuationi solis

lis & Lunæ circuitus, reliquorumq́ue ſyderum anniuerſarij ſtatiq́ue motus inſeruiunt, eos minutiſsimis officiis & leuidenſa tua quaſi nexu alligari. Sed quemadmodum apud Homerum præſtantiſsimus ille rex regum Agamemnon, Achilli præſenti iracundia inflammato, & verborum audacia exultanti, cùm in maledicendo modum non teneret, fertur reſpondiſſe,

» Παρ' ἐμοίγε καὶ ἄλλοι
» Οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς.

Apud me, inquit ille, & ij qui me colent, maximè »
verò conſiliarius Iuppiter. Ita & apud te poſſum »
prædicare, me iudicio beneuolentiæ tuæ mirificè delectatum (etſi certè id in nos & perexiguum & vulgare fuit) ſed non patiar etiamſi multoties ſit mors oppetenda, vel minimam ſeruitutis »
labeculam aſpergi libertati noſtræ: neque enim »
exiſtimo Deum tam eſſe auerſum à cuiuſquam »
ſalute, vt in vnius homunculi beneficio dignita- »
tis & ſplendoris omnis iactura ſit ponenda. Itaque iis libenter debebimus quibus volemus, volemus autem apud eos qui noſtri rationem habebunt, ſed in omnibus conſiliarius Deus. Quod ſi tuũ in nos ſemel officium conſtitit, agnoſco ſanè beneuolentiam & liberalitatem tuam: ſed moleſtè fero tanti te hoc bene merendi genus æſtimaſſe, vt tibi nos eo nomine mirabiliter deuinctos iudicaris: & liberius quàm vel pudor tuus, vel etiam dignitas, aut ſi malis libertas noſtra pati poſſet, mecum expoſtularis. Miſerrima mediusfidius eo- »
rum in quos aliquid ſit collatum cõditio, ſi ex ac- »
cepta

» cepta benignitate & gratia velut capite minuan-
» tur, vt iam illis, vel ſuis vel liberis eſſe non liceat.
Quòd ſi à me tibi beneficium repræſentari refi-
cique poſtulas, rationem habet: ſed permitte me
meo more & arbitratu viuere, neque ſtomachere,
ſi id meo iure ſumam, quod poſt homines na-
tos ne crudeliſsimi tyranni ſubditis ſuis vnquam
„ inuiderunt. Itaque ſi omnis beneficij comme-
„ moratio homini pudenti verecunda eſt, quòd
quaſi gratiæ exprobationem habeat, vide ne pa-
rum honeſtus iudicere, qui non meriti memo-
riam renoues, hoc enim certè nobis minimè
tibi ſubiratis ferendum fuiſſet, ſed mecum tan-
quam ex tabulis agis, quaſi mihi accepto à te be-
neficio non ſit integrum, non me velle quod tute
apud te domi cóceperis. Quid igitur tãtopere tibi
nó probatur ratio volũtatis meæ. An me tã parum
ſubducta vitæ ratione eſſe putas, vt in eo quod
priuato conſilio ſumpſerim, eſſe mihi per te non
liceat? An quòd tale eſt iudicium animi tui, vt ni-
hil laudes niſi quod geſſeris? An quòd eos qui à
te diſſentiunt, plurimùm à veritate abeſſe putas?
An quòd homini bene à natura informato nefas
eſſe exiſtimas, id minimè aſſentiri quod ab amico
rogetur? ſed id opinor longè turpius eſt in amicis
& neceſſariis rogandis cupiditates ſuas illorum
dignitati anteponere. Nam vt de ſe etiam Pericles
dicebat; δεῖ με συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι θεῶν.
Quòd ſi in tantis anguſtiis mens verſatur tua, ſi
tã ex aliorũ arbitrio tibi vita ſuſpenſa eſt, ſi deni-
que tam puſillus es & abiectus, vt libertatem vno

beneficio proſcribas, vt aſſenſionem tuam, iudicium, mentem, addo etiam rationem vno merito quaſi numo addicas, quæſo ne me in ſocietatem ſordium tantarum voces: & patere eum eſſe ita vt vult, qui iandudum à rebus tam deploratis & abiectis tanquam à ſeueriſsimo tyranno profugit. Potius igitur me viuo terra miſceatur ignibus, aut mihi Deus non ita ſit propitius, quàm vt tua in nos beneficia, quæ tamen niſi modica eſſe non poſſunt, me naturæ immutent meæ. Quæ ſi tanta extitiſſent, vt ea nec remunerando illuſtrare, nec ferendo animus meus capere vnquam potuiſſet: debebas tamen pro tua ſapientia iudicare, nullam eſſe gratiam tantam, pro qua ſe homo liberalis & ingenuus, qualem me & eſſe & nominari volo, in ſeruitutem abduci patiatur. At collocan- „ tem beneficia amicum non piſcatorē oportet eſſe, „ ne non tam bene mereri, quàm fœnus ad menſam „ exercere videatur. Ac ne forte exiſtimes nos aliqua „ ægritudine aut dolore animi, his de rebus tecum agere, ſic ſtatuo, non tam de nobis ipſis, quàm de viri boni officio & decoro diſputaſſe. Quid enim magis viro forti & ſapienti contendendum eſt, quàm vt in omnibus vitæ actionibus in ſeipſo omnem ſpem reponat ſui, & ea gerat, quæ ſi non multitudinis approbatione, at certè honeſtatis præſidio ſeſe ipſa tueantur. Nam ſi in ſuſcipiendis actionibus à virtute ad alium ſcopum acies oculorum reflectenda eſt, ſi honeſti forma non ſatiſfacit, ſi alius finis præter dignitatem quæritur, tamen

men

» men & illud reliquum eſt, Præſtantibus & ma-
» gnis viris contra populi opinationem ſemper
» nitendum eſſe. Quod enim præclarum eſt, ex ſe
» certè præclarum eſt, etiamſi in vulgus non probe-
» tur. Quòd ſi quis eſt tam mirificè egregius &
ſapiens, vt ea præſtare poſsit, non valde opinor
» laborabit num conſilio & voluntate ſua homi-
» num cupidorum ſtudiis ſit defuturus. Hactenus
» enim amicis & neceſſariis obſequendum eſſe
» puto, quoad eius fieri per dignitatem & officium
» poteſt, in cæteris amicitiam & beneuolentiam
colas. Neque verò vir is, quem ſapientem nominamus, ad cuiuſquã de ſe bene meriti ſenſum applicabit voluntatem ſuam, neque in his officium ſuum deſiderari grauatè patietur, quæ ſine damno exiſtimationis ſuæ non queunt explicari. Quid enim per Dei immortalis fidem, in homine, bene informata voluntate præſtantius? quid libertate animi melius? quid hominis excellentiæ accommodatius? Non igitur aurum habere, non diuitiis & clientelis præſtare, non in purpura gemmiſque conſpici glorioſum eſt: ſed habet mirationẽ in mediocri fortuna, tã elato & magno animo eſſe, vt non tantũ aurũ & diuitias aſpernemur, ſed iis qui ea poſsident dignitate, nomine, libertate, vita denique videamur anteire. In quo igitur M. Cicero Publio Craſſo inferior. An quòd ab eo longè pecunia ſuperaretur. O animos noſtros nunquã fortunatos, ſi ex eo quod quiſque poſsidet dignitas hominis æſtimetur. Tibi ergo cum ſit exploratũ, nihil vel diuinius, vel excellentius

tius à Deo immortali hominibus datum esse ipso animo, qui viget, qui sentit, qui discernit, qui antecessiones replicat, qui consequentia prouidet, qui deniq; res præsentes admirabili cõsilio moderatur, ipse cõmittes vt nihil inter hominẽ & quadrupedẽ interesse videatur? Egone homini quòd diues est de via decedam? Ego illum propter opes amplissimas valere iubeam? ego me ei ad placendum accommodabo? sic me denique ipse componam, vt illius fortuna & res domestica plus apud me authoritatis & ponderis, quàm eius ratio & mens habitura sit? Nam si mediocri homini qui virtute & reliquis animi bonis cum diuite comparandus est, id ego iudicij non sim delaturus, at hoc diuiti tribuã, videor sanè id honoris & studij non illius animo (qui tamen in homine princeps est) sed fortunæ & purpuræ præstitisse: eoq; genere pluris opes & tecta laqueata, quàm hominem qui ea tenet æstimare. Sed nesciunt homines in eo illudi præstantiam animi sui. Ego verò quæcunque res euentura est, non adducar, vt ea vel probem vel admirer. Nam in quo elaborauerunt curæ & cogitationes meæ, quid ego vsu rerum & cognitione mihi ipse attuli, vt id expetendũ iudicarẽ, quod non esset perpetuum. Quæ sunt igitur illa quę appellas bona? clientelę, amici, opes, dignitates: at illa nõ improbo: sed non tã me abiiciã & prosternã, vt illi me postponam, qui nos hac vna re antecedat. In quo ego prudentiam tuã desyderare soleo, qui præstantissimum illud dignitatis & animi elati decus quasi cum conuitio

nobis

nobis inuidisti. Quòd si me virum bonum, si ciuē, si liberum existimas, desine ista auribus nostris inculcare, quæ nemo sapiens vnquam comprobauit: neque in eo mihi sis molestus, quod vt cuique saluum esset & integrum, Dei optimi maximi cōsilio & decreto perfectum est. Quòd autem ad nomen illud tuum, habebis debitorē nihil morātem, & si voles etiam cū vsura: quod cùm dissoluero, alios tibi quæres qui & mores tuos & tā insolentē licentiā animo moderatiore sint laturi.

In statuam deæ Viriplacæ.

Concordiam in matrimonio colendam.

Quæ dea, quæ nostris etiã nunc visitur aris?
Quanta in corde fides, quãtus in ore decor?
Hæc inimicitias, genialisq; intima lecti
Iurgia, coniugibus ponere diua iubet.
Tu cui gratus hymen, cui vincla iugalia curæ,
Hanc cole, connubium sola beare potest.

Q

NARRATIO PHILOSOPHICA.

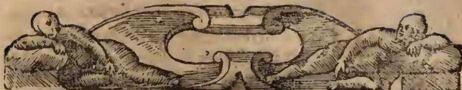
VIRIPLACAE deæ (quòd coniugibus inter sese conciliandis preesse crederetur) statuam Romani posuerunt: cuius tantùm apud illos valuit religio, vt quoties aliqua domi inter maritũ & vxorem odia intercesßissent, die ex conuentiotione dicta vterque ad illius statuam se velut exvadimonio sisteret, & ciuilis dissensionis causas recitaret: quibus peroratis, simultate vltro citroque deposita, quasi per Patrempatratum nouum fœdus inibatur. Ac profectò coniuges in matrimonio concordia potius, quam subsidiis pecuniarum septos oportet esse, quæ si pie & sancte ab eis colitur, diuinum quiddam adfert inter ipsos. Quò Romanos spectasse non absurdum fuerit iudicare, qui ad retinendam in matrimonio beneuolentiam, conciliandasque nuptias authores deos citauerunt. Quam rem etiam ad Iunonis prouidentiam pertinere existimauerunt, vt non prius in matrimonium conuenirent, quàm illi diuinos honores peregissent. Extipices vero quibus cum immolatorum fisßis omnis versabatur cura, de victima fel extrahebant, vt ea notatione omnibus perspectum esset, coniugium ipsum felis, & iracundiæ expers esse debere. Nam si à natura hominibus tributum est, vt se vitam corpusquetueantur: eadem opinor tutela idemque studium coniugibus inter seipsos præscribitur, quos tanto vinculo colligauit Deus, vt vnum idemque corpus efficerent. Quòd si quis malè vxori suæ euenire cupit, tam

certè

certè naturæ ipsi pugnasse sit existimandus, quàm si ipse sibi bellum indixerit. Et quamuis temporibus Mosis, cui à Domino legis perscriptio data est, temporum & populorum cupiditatibus sit permissum, vt coniuges à seipsis diuerterent, & res sibi suas haberent: tantum tamen licentiæ genus velut dignitati Christianorum minimè consentaneũ Christus antiquauit, hancque cautionem lege est cõplexus, vt nisi ex causa fornicationis diuortium celebraret nemo. Propius est enim, vt quæ scelere suo ius illud sacrosanctũ hospitij & societatis violauit, tantæ cõmunitatis beneficio priuetur. Artemisia quidem apud Cares Mausolũ coniugẽ eo affectu & obseruantia coluit, vt ad incredibilem illum amorem nihil adiungi posse facile omnes iudicarent. Quo deinde mortuo, tantũ ad illã volũtatem accessit, vt antea dilexisse solum, tunc verò amare videretur. Nam cum moderatè desyderium mortui ferre non posset, hac vna leuatione se dolorem, si non abstergere, at certe lenire posse credidit, si mariti cineres absorberet, & illi in corpore suo monumentum extrueret. Præclara certè illa erga coniugem significatio amicitiæ, quæ etiam post aras viuit. Et Cn. Pompeij vxor, cum mariti vestẽ sanguine conspersam è foro domũ relatã vidisset de salute illius vehemẽter cõmota repente exanimata est: quo in casu certissima beneuolentiæ muliebris signa apparuerunt: Tanta est enim plerunq; inter coniuges suauitas, vt si forsitan vinculum illud, naturæ necessitas dissoluerit, vnusque ex illis vita sit perfunctus,

qui superstes est, non nisi inuitus amœnissimam hanc lucem possit aspicere, & æqualium consuetudinem, congressumque hominum, vitam denique sibi acerbam putet. Quæ si vniuersi in vita sibi tuenda esse proponerent, nō tātæ mediusfidius sordes, non veneficia, non adulteria in laribus & focis versarentur. Quia verò in collocandis filiabus Themistoclis sententia minime probatur nobis, longéque antiquius esse iudicamus, pecuniam sine viro habere, quàm virum sine pecunia: videatur certè quodammodo de lucro accidisse, si quod matrimonium apud nos ira vacet. Nam vt æqualitas plurimum ad beneuolentiam momenti habet, ita certe nihil est ad maleuolentiam accommodatius quàm animorum fortunarumque dissimilitudo. Quærit adolescens mulierem cui amplæ sint facultates domi, neque ei omnino curæ est, si forte illa multùm ætate processerit: vnde efficitur vt qui ætate & opibus inter se sunt dissimillimi, etiam vita & opinionibus plurimum discrepent. Iubet Aristoteles Hesiodum secutus, vt virgines ducamus, quòd facilè ad voluntatem nostram deduci possint. Nam vt canē vetulum ægrè ad lora condocefeceris: ita iam natu grandes mulieres, maximè si in aliorum manum aliquando conuenerint, quocunque duces difficilius sequentur. Bene igitur ,, Thales Milesius pares paribus connubio iungi de,, bere existimauit, vt ea concordia, qua ferme vna matrimonium constat, morum similitudine retineri posset.

In her-

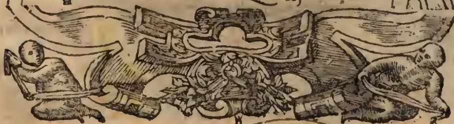

In herbam Moly, ex Homero.

Magnę res sine magnis periculis nõ fiunt.

En tibi Mæonij vatis suauissima Moly,
Ostendit vitæ fata, decúsque tuæ.
Lacteus est illi floris color, atráque radix,
Exoritúrque nigro palmite lactis honos.
Quid speras magnis rerum successibus vti,
Qui reuocas oculos longe ab agone tuos?
An tibi Idumææ cedent sine puluere palmæ?
Proxima quærendus damna triũphus habet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MOLY herbammagnis rebus efficiendis nobilem mirabiliter Homerus versibus suis honorauit. Nam illius inuentum diis immortalibus attribuens eam à Mercurio ex terra euulsam Vlyssique traditam esse ait, vt is inter Circes veneficia securus versaretur,

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος.

Radice, inquit, nigra est, sed lacti flos simillimus. Quare vniuersæ hominum vitæ concursationes & studia scientissimè complexus est. Nam in rebus aggrediendis ita natura adfert, vt radices nigræ sint & obscuræ, principiaque ipsa molestiarum plena: multiq; homines inuenti sunt, qui difficultate deterriti in cursu restiterunt. Cùm verò paulùm vltra radicem res ipsa processerit, mirabiles gloriæ fructus consequuntur. Iam res magnas & memorabiles gerere gloriosum est, sed tamen nō sine magno fortunarum & vitæ discrimine res tantæ perfici possunt. Darius quidem eo prælio quo apud Issum ab Alexandro Magno superatus est, in concione apud milites suos dixisse fertur, RES MAGNAS sine magnis periculis non geri. Nam & multi exercitus eo profecti esse prædicantur, vnde se nunquam redituros confiderent. Tanta est enim in maximis animis incitatio, tantúmque pugnandi studium, vt victoriæ laudem facile omnibus periculis anteponant;

veri

Veritas in puteum demersa.

Ex Democrito.

Qui toties putei fundo versaris in imo,
Vt verum ignotis prodeat è latebris,
Desine, frustrati sunt hæc monumenta laboris:
Quidnam illi & nobis fœderis esse potest?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR ſanè aliquis,cur cum in perueſti gatione veritatis tot tantorúmque hominũ ætates ſint confectæ, hodiéque reperiantur prope innumerabiles, qui in ea ſe verſari dicant impé ſius:Democritus autem eam ab hominibus ſeceſſionem feciſſe,& in intimis putei cuiuſdam latere opinetur, neque illi nobiſcum aliquod eſſe commercium. An quòd ſimul atque in lucem ſuſcepti ſumus,in tanto vulgi errore verſamur, vt ea veritatis & virtutis præſidia, quæ omni ſtudio tuenda nobis natura ipſa commendarat, opinionum prauitate deleantur? An quòd iis opinionum fluctibus obruimur,vt in nobis naturæ lumen obſcuretur,vanitatíque veritas, & confirmatæ opinioni virtus concedat? An quòd animus ipſe in homine princeps,à corporatis voluptatibus tanquam à barbaris captus, laribus ſepulchriſque auitis non inuitus caret, neque ad præclaram illam virtutis ciuitatem poſtliminio redire cupit? An quòd in præſtantibus & ſummis animis fere vſu-venit, vt inter ſeſe diſſentiendi ſtudio ſummopere teneantur:magiſque in ſcientiis pertractandis domeſtica gloria,quàm ipſa luce veritatis capiantur,eaq; ſola probent, quæ ipſi ſecum domi fuerint meditati?An quòd eam quamprimum animo expreſſerimus opinionem,nunquam deponimus, diutiſſiméq; nos noſter delectat error?An quòd nihil homini melius,nihil præſtantius imperiis & populari gloria iudicamus, & adumbratæ laudis imagine ſpeciem illam honeſti contegimus: vt plerunque

que

que in optimis actionibus potius magiſtrum populum & ad vitia conſentientem multitudinem, quàm ſapientiam ſequamur? qua tamen nihil homini à Deo optimo maximo excellentius tributũ eſt. An quòd tanta habendi cupiditate cõficimur, vt ſine pecunia nullam vitam eſſe exiſtimemus, & præſtantiſsima illa animi bona tantum expetenda iudicemus, quantum amplificatio patrimonij, & rerum ſubſidia pati poſſunt? Socrates quidem, qui primus à rebus occultis, in quibus omnibus philoſophi ante eum occupati fuerant, philoſophiam auocauit, ea re ſe ab Apolline omnium ſapientiſsimum dictum eſſe iudicabat, quòd ſe nihil omnino ſcire palam profiteretur, eamque ſe " putare ſummam ſapientiam, non arbitrari ſe ſcire, " quod neſcias. Quæ ſententia cùm altius animis " eorum inſediſſet qui illius fuerunt diſcipuli, prodierunt Academici noui, qui nihil certo ſciri cõſtanter affirmarent, veriq́ue rationes velut ab aſſenſione cohiberent. Qui quanquam (vt ex eorum ſermonibus & vita conſtare poteſt) magis veritatis perquirendæ deſyderio, quàm aliqua animi ægritudine de rebus omnibus diſputarent: hoc tamen potiſsimum diſciplinæ ſuæ caput effecerunt, vt ab omnibus rebus velut incognitis iudicium ſuſpenderent. Nobis verò quorum variè perturbantur animi, quid efficiendum erit cumulatius, quàm vt nunquam incerta pro certis habeamus: eaq́ue ſit noſtra in omnibus ſermonibus moderatio, vt niſi conſultò de re aliqua nunquam iudicemus. Ac quocunque te animo & cogitatione con-

uerteris, quid nisi lubricum aut sui parum simile in hominibus nostris reperias? Nam vt ius ciuile cæterasque artes, quæ maximè opinionibus continentur, omittamus, quot quæso inter nos degũt dispares dissentientium hominum familiæ, quæ de religione aliter atque aliter sentiunt? Neque temerè aliquis quicquam probat, nisi quod sibi cum cæteris non est commune. Quòd si nos similitudine sententiarum Deus colligasset, & ea quæ variè in animis hominum proseminata sunt, ad idẽ vinculũ, cõsensumque reuocasset (quod omnino nõ despero) facilè ex Democriti puteo emergẽs veritas, quæ nonnullis obscurior videtur esse, in
» luce omnium versaretur. Et quanquam ita res sint
» affectæ, vt plus vno verum esse non posit, nullum tamen ex illis qui à seipsis dissentiunt reperias, qui non opinationem suam in veritate sitam esse arbitretur. Vnde fit vt quemadmodum in omnibus rebus, tum certè maximè in religione periculosæ sint dissimilitudines animorum: quas qui tolerat, perniciosum quiddam inducit in Ecclesiam, confusionem videlicet & varietatem. In quo minus forsan sit ignoscendum iis, qui incredibilẽ apud omnes Reip. cõstituendæ spẽ sustinẽt: quorũ tamen negligentia totius religionis seminaria planè occiderũt.

In resupinos.

Ex Africano.

Si sonipes celebri forsan qui vicit Olympo,
Ducitur insueta credulitate sui,
Nec patitur dulces proprij sessoris habenas,
Sed fræna indomito discutit apta iugo.
Hunc exultantem domitori trade magistro,
Vt discat solitis currere carceribus.
Qui tollis cristas, rebúsque elate secundis,
Cerne inconstantis tela parata deæ,
Et te ad solius virtutis confer habenas,
In qua vera animi dicitur esse quies.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

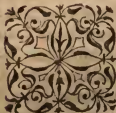
P. Africanum dicere ſolitum refert Panætius, qui illius ęqualis erat, equos triumphorum & » victoriarum opinione plus æquo ferocientes, do- » mitoribus tradi debere, vt illis facilioribus ſeſſo- » res vti poſsint: ita homines rebus ſecundis & ex- » ternarum rerum ſubſidiis nimium ſibi præfiden- » tes, ad gyrum rationis & conſilij deducendos eſſe, » vt aliquando fortunæ inconſtantiam & humanæ » naturæ imbecillitatem poſsint perſpicere. Quibus » enim fortuna paulo liberalior in votis eſt, iis certe euentorum ratio non niſi obſcura eſſe poteſt. Quorum autem variis procellis & fluctibus vita iactata eſt, iis facilis eſt omnis euentus. Seianum' conſularem hominem memoriæ proditum eſt, tanta apud Tiberium Cæſarem gratia valuiſſe, vt vniuerſa penè reſpublica in eius temperatione ſita eſſet. Is in rebus tam proſperis nihil ſibi deeſſe poſſe exiſtimabat, quod ad bene & feliciter viuēdum faceret. Sed tamen quia plerunque euenit, vt qui florentiſsimis ſuis rebus lubentes deſipiūt, ſi quid aduerſi contigerit ſeipſos facile recolligant, ſubita quadam tempeſtate omnes eius ſpes & expectationes conciderunt. Nam & de repetundis reus actus pœnas ambitionis dedit, & omnium ordinum ſententiis damnatus eſt. Iam verò eiuſcemodi hominum plena eſt ætas noſtra, quorum tam ambitionis labore vita diſtricta eſt, vt in fortuna ſola ſuſpenſas habeant rationes ſuas: neque quicquam aut expetant aut admirentur, niſi quòd imperitæ multitudinis approbationem moueat. His

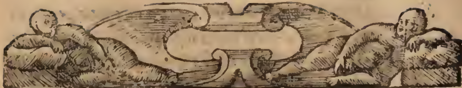
idem

idem propositum est quod Cyrenaicis, vt in eo vitæ genere felicitatem statuerent, quod in dignitatibus obeundis, & tenendo concionibus populo maximè accommodatum esset. Qui si ad eos magistratus, quos assidua concursatione prensabant, sint euecti, videas homines tam parū ex sese aptos esse, vt illa honorum accessione se sibi immutatos putent, nefasque esse existiment, eos in amicitia & fide retinere, quibuscum ante processum dignitatis coniunctissimè vixerant. Miserrima certè hominum conditio solùm ea probantium, quæ nemo sapiens vnquam expetuit. Tanti verò faciunt ex plebe ad patritios transiisse, vt ea omnia, in quibus antea & multi & prolixi fuerant, infra se posita, & dignitati nouæ minimè consentanea esse putent. Si forsitan iis assurgere & quasi de via decedere, à quibus eodem honore prouocabantur, humanum esse iudicauerant, nunc quasi in deorū immortalium album cooptati, salutantibus eundem honorem impertiri, & graue, & à sua dignitate alienum esse arbitrantur. Viam ingressi integrum sibi persuadebant hac & illac oculos deflectere, nunc quasi aliquid supra mortalitatem omnem adepti tam se insolenter gerūt, vt in aliquem oculos cum amoris testificatione cōiicere habeāt peccati loco. Vno se digito scalpunt, vt illa nota à reliquo vulgo separentur. Non enim decet eos qui in populo principatum habent, aliqua morum & sententiarum similitudine ad populum pertinere. Inepti sanè homines, à quibus quod in animis nostris elucescit maximè adumbratæ gloriæ forma

penit

penitus obſcuratur. Neque verò ij ſunt, qui qui ſint, neſciamus, quíque non pluris ornamenta præclariſsimæ virtutis, quàm illorũ Appianitatẽ aut Lẽtulitatem vllam æſtimemus. Poteſt verò aliquis eſſe tã omnis diſciplinæ rudis, qui iſtas ineptias aliquid ad hominis ſplendorem & gloriam adiungere ſibi perſuadeat? Quæ ſi nõnullis probentur, ſic tamẽ ſtatuo, ea ex doctis probaturum neminẽ.

In immortalitatem litium.

Ex Hieroglyphicis Ægyptiorum.

Voluitur in sese, rursúsque reuertitur ad se
Serpens, nec finis flexibus esse potest.
Hac species expressa fori est, hac forma senatus,
Dum nequit heus minimis litibus esse modus.
Quúmque putas finem tantis instare querelis,
Auditur tibi lis, quæ fuit vna, duplex.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VIDEATVR forsitan à pietate quavnusquisque nostrum erga antiquitatem affectus esse debet, alienum, ea quæ nobis hieroglyphicis suis veteres Ægyptij prodiderunt, ab institutis patriæ ad consuetudinem moremque nostrum traducere. In quo etsi illi nobis magnopere laudentur, qui ista præclara primùm pepererunt, non erunt tamen opinor improbandi, qui res absconditas & arcanas ad naturam & sensus retulerint. Nam Ægyptij & qui ad idem littus pertinent Phœnices, omnium mortalium primi res occultissimas ad studium & puluerem perduxerunt. quos cùm in rebus tantis pertractandis ea literarum instrumẽta deficerent, quæ posteà temporum beneficio hominibus donata, & multarum gentium inuentis consecrata ad posteros peruenerũt, ij notas quasdam, & simulachra dicuntur inuenisse, quibus ea quæ diuturna rerum notatione effecerant, memoriæ sempiternæ commendarent. Quia autem de anno & eius partibus apud eos mentio incidebat frequẽs, bellissimè annũ designari posse iudicarũt, si serpens mordicus caudã tenens oculis subiiceretur. Vt enim serpens hoc modo expressus tam se in orbem componit, vt in ea figura neque principium neque finem reperias: ita cum sol trecentis sexaginta quinque diebus & sex horis cursum suum confecerit, tanta celeritate ad alterius anni spatia & anfractus reuertitur, vt neque prioris exitum, neque nascentis initia facilè possis agnoscere. Quin & ea figura, vt ex Ori Apollinis Hierogly

roglyphicis apparet, mundum & vniuersum hoc designat, & nonnulla alia, quæ idem author libro suo persecutus est. Quæ minus forsan nobis sunt necessaria, apud quos multarum linguarum characteres in consuetudinem, & familiaritatem venerunt. Propius igitur ad temporum disciplinam videtur esse, vetus illud Ægyptiorum simulachrũ ad subsellia forensesque controuersias deducere, eoque genere iudiciorum infinitũ & litiũ æternitates adumbrare. Si enim ita tuæ rationes ferunt, vt cum aliquo actione vel sacramento contendas, aut certè serò reum tuum iudicatũ facies: aut si qua te fortuna ad id beneficij genus adduxerit, rei primùm iudicatæ & decisæ, nouæ aliæ lites velut posthumæ agnascentur. In causa hæc sunt: iudicum remissio & negligentia: dum non nisi translatiuè & perfunctoriè munus suum exequuntur: & auaritiæ lues, quæ homines nostros in præstantissimis honoribus cum dignitate versari non cõcedit. Quid igitur nos de illis sperare oportebit, quibus cùm longo vsu temporum abundè sit perspectum, tot imminentium causarum fluctibus facilè se non posse satis, nolunt tamẽ æquo animo pati, alios in eundem ordinem adlegi, qui in eodẽ equo inclusi, & publicis malis medeantur, & causas quascunque anno vno vel altero possint concludere. Ac profectò qui sua non populi causa ad magistratus accedunt, dum à se dies tanquam à Chaldæis peti, & totius ciuitatis commoda domũ inferri volunt, quamuis soli res tantas & tam immensas sustinere nequeant, parum tamen mode-

ratè ferunt in idem munus alios conſcribi, quorum ſocietate omnia negotia maturrimè explicentur. Mihi certè ij grauiſsimè offendunt, qui cùm certò intelligant niſi ſex aut decẽ annis clientes iudicatos ſententiis ſuis dimitti poſſe, non tamen ſibi conuentum alium dari poſtulant. Parum » enim Chriſtianum eſt, iuſtitiam quam iura omnia » liberaliter & in procinctu reddi voluerunt, his » apud nos in anguſtiis eſſe vt neque gratis, neque » pecunia, neque labore tibi eam parare poſ- » ſis. Sed tamẽ & hoc in illis hominibus ferendum eſt, qui in dignitatibus renuntiati, magis ſua, quàm ciuium cauſa laborant.

In morem Lacedæmoniorum.

Contra mulierum licentiam.

Qui Lacedæmonias cernis ſine veſte puellas,
Certa illibatæ ſigna pudicitiæ:
Tectáque matronæ diffuſis ora tiaris,
An potes his tenebris Cinthius eſſe mihi?
Si qua ſuo mulier iam deſponſata marito eſt,
Tunc ſola incipiat tectior eſſe domi.
Sed virgo optatis nondum coniuncta Hymenæis,
Qu'inque nimis ſeri coniugis vrit amor:
Prodeat in vulgus, vultu ſpecioſa nitenti,
Vt properet Subigo reddere vota Deo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

APVD Lacedæmonios moris fuit, vt puellæ quæ nondum in manum viri conuenissent, aperto capite & minimè velata facie in publicum prodirent: quæ autem viris nuptum essent traditę, nunquam prius nisi fasciis aduerso vultu contectæ dę domo procederent. Quod forsitan in prudentissima ciuitate non alia de causa receptum esse iudicare possumus, quàm vt vtrunque fœminarum genus diligentius eas partes tueretur, quas sibi vel voluntas vel fortuna tribuisset. Neque enim ab institutis felicissimæ reipublicæ alienum esse putem, puellas in luce ciuitatis versari, & ab iis ipsis prospici, qui ex gestu & venustate corporis etiã animi periculum facientes, ad honestas nuptias sæpissimè faciliores esse possunt. Etsi enim non omnes Zopiri sunt, tamen in humano vultu nescio quid natura indidit, ex cuius longa notatione de moribus iudicium esse possit. Et plerunque nonnulla sunt in virgine corporis vitia, quæ ne ipso quidem nuptiarum die maritis animaduersa sunt: quo in genere non fortasse illos euentus fefellisset, si puella ex vmbraculis suis aliquando in solem prodiisset. Præterea quia ætas illa vel ipsa natura à labore ad solatia & otium est procliuis, benignè in eam constituendum est, neque omnino vitio vertendum, si ei permittatur aliqua sodalitatum & colloquiorum vsura perfrui, & eiusmodi leuatione diuturnum futuri mariti desyderiũ sarcire. Et si enim nulla maior homini pestis impendet quàm ab homine, nihil tamen magis ad morũ probi

probitatem & honesti actiones valet, quàm hominum consuetudo bonorum: quæ opinor puellis non sit prohibenda, si modo ea sicut somno & cæteris quietibus, cùm scilicet rebus necessariis satis fecerint, vtantur. Vnde fit vt vsu eorum quibuscum vixerint instructissimæ, sint maritis suis & ad animi voluptatem chariores, & ad res gerendas aptiores. Quæ si omnino se maritis elocauerint, non sit illis condonandum, si tantum sibi in matrimonio licere velint, quantum anteà optimo iure sumpserant. Quid enim ei quæ se ad viri nuptias & voluntatem contulit aliud in posterum contendendum est, quàm vt eius moribus inseruiat, cui se Deo optimo maximo authore, & hominibus laudantibus æterno vinculo colligauit? Quid denique tantum voluptatis & iucunditatis ei quæ virum duxit externa afferre possunt, quæ non domesticis oblectamentis, & priuato otio facillimè compensentur? Itaque non sine causa laudatur ille, qui non alio nomine vxori libellum repudij dedit, quàm quòd ea minimè velata in publicum prodiisset. quod etsi paulò seuerius nonnullis videatur, admonendæ sunt tamen mulieres, vt nunquam à domo & maritis suis oculos deiiciãt: & omnino persuasum habeant, se maritis non tãtùm noctes, sed etiam dies debere. Et sanè quàm bellissimè Cæsar Dictator: qui vxorẽ suã non tan- „
tum crimine, sed & omni criminis suspicione va- „
care voluit. Nam licet ex veterum sententia cum „
bonis bene agere oportet, & hominis sapientis est non leuiter in sceleris suspicionem venire: fit ta-

men nescio quo pacto, vt ea quæ conuentus hominum & consortia tantopere appetit, etiam à viris bonis in discrimen famæ subitò deposcatur. Quid enim tantum mulieri coniugatæ cum Prælatis, iisque qui rem possident, negotij est, cuius non maritus, iustus arbiter & disceptator locuples esse possit? Quòd si id illi à marito concedatur, desino: quidam enim tam à natura viri boni facti sunt, vt nihil habere velint, quod non illis cũ cæteris commune sit. plusquam Pythagorei opinor, qui nó tantùm amicis omnia debere velint, sed etiam iis libenter de suo largiantur, quibuscum nulla amicitia & pietate deuincti sunt: liberalisq; animi est & sibi & vxori amicissimos pari officiorũ ratione demereri.

Ad ſtatuam Arimaſpi.

In ſordidè & per gratiam iudicantes.

Riphæos linquens, charißima limina, montes,
Tractat Hyperboreus Gallica iura ſenex:
Et ſedet in roſtris, oculúmque in fronte locatum
Litibus in noſtris iudicat eſſe ſatis.
Quos habet attonitos vnius gratia partis,
Alterius cælant dum benefacta rei,
Et totos vni ſe deuouere clienti,
Hos perhibent vno dicere ius oculo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR non iniustè quispiam tã res alias populum agere, vt apud nos Arimaspis possit esse in subselliis, & iudicando locus. Quod etsi à cultu & humanitate prouincię videatur alienum, magis tamen sit mirandum, eorum temperatione vniuersum Reipu. corpus cõtineri. Quid enim tã contra temporum omniũ disciplinã esse potest, quàm eos ex decreto cæteris duces dari, à quibus & itinerum notitia, & oculorum acie lõgo interuallo superentur? Nam neque cum ratione fit, illos qui ea infirmitate sunt, vt aliis præeuntibus subsequi debeant, eum locum in procedendo tenere, qui & princeps & primus est. Neque verò tanta nobis cum natura dimicatio est, vt ea quæ velut cum lacte nutricis expresserimus, improbemus. Sed tamen dolendum est in eo nonnullos tam studiosè occupari, vt se maximum fructum capere existiment, si ad eas calamitates quas hominibus natura afferre solet, alias adiunxerint. Nam neque cum corporibus omnino decertamus: at in illis hominibus non sit ferendum, qui animum suum immortalitate & tantarum rerum notitia præstantem, altero oculo priuauerint. Et sapienter apud omnes opinor populos statutum est, vt non prius iudices de causa constituerent, quàm die dicta, litigantibus pro se agendi potestas facta esset. Cuius æquitatis tanta est in iure ciuili religio, vt ea (ex Iurisconsultorum sententia) etiam principali authoritate non possit antiquari. Qui autem vnam in partem decumbunt

bunt,& ab alia se voluntate auocant, perinde certè mihi videntur agere,atque si ea parte cuius vtilitates & iura deserunt,minime ad iudicium euocata in causa perorarent.Hos nō eluscatos vt aliâs non oculis vt sæpe, sed mēte captos saluis legibus appellemus.Quibus enim æquitatis,iustitiæ,fortitudinis & constantiæ partes ex Senatusconsulto vel principum placitis attributæ sunt,ij omnibus bonis desipere videantur,si iustitiā in iustitiæ,animi magnitudinem auaritiæ & sordibus commutarint.Væ(inquit Esaias)vobis,qui statuitis lucem tenebras,& tenebras lucem.Quò proximè eos pertinere non iniuria aliquis existimare posit,qui in controuersiis decidendis æquitatem ad sordes,iustitiæ momenta ad beneuolentiam aut odium solent traducere.Iam non est consentaneum , vt qui in publica administratione degunt, priuatas amicitias curent . Quid enim singulorum cognationi & affinitati cum republica commune est ? An verò existimant se in tantum ordinem lectos esse,vt familiæ suæ negotia procurent? An tanta pecunia sibi aditum ad dignitates illas parauerunt,vt amicos quorum res commodissimè priuati peragebant,opibus suis & gratia sustentent? An se maximis honoribus beneficio principum ornatos esse putant, vt domestica incrementa quieti popularium & communibus studiis anteponant?An vt ea sacerdotia de quibus iam à litigantibus aditi sunt,tacitis concursationibus filiis suis stipulentur ? An vt gratiosorum authoritate & diuitum pecunia religionem suam expugnari patiantur,

eosque quibuſcum nulla officiorum aut ſanguinis ratione coniuncti ſunt, ſententiarũ laqueis irretiant? Tales certè qui ſunt, magnam ſui rationẽ habuiſſe dicerentur, ſi priuati procul à rerum gubernaculis domi quieſcerent, neque omnino rempublicam attingerent, quam domus ſuæ clientelis & affinitatibus non deſinunt perturbare. Qui enim tã ſunt in amicos & neceſſarios à natura officioſi, vt omnia pro illis non dubitanter ſuſcipiant, errant nõ mediocriter, mea quidem ſententia, ſi ſe magiſtratus & ea dignitate homines eſſe velint, apud quos nõ poteſt eſſe aliquis cognationi & amicitiæ locus.

Vulgatum de Opilione.

Moderatio in subditos.

Cui dedit vpilio simas tondere capellas:
Ah cruciat miseris terga cruenta modis.
Quem tenet Herculei mœstum præstatio voti,
Inq; vno duplex iugere munus obit:
Paruo multa querens instare tributa nouali,
Sæpe graue immenso deserit ære solum.

qui accuſatoribus pecunioſis quæſitores ad iudicijcorruptelã vendunt,qui pro vno vel altero cliẽte litem ſuam faciunt,qui iudiciorum aditum iis à quibus nihil acceperint,intercludunt,qui ab oppidanis ſuis maiorum fundos & familiaria ſepulchra violenta pactione emunt, qui denique nihil agunt aliud quàm vt rem ſuam efficiant pleniorem:hos profecto nemo in officio ſuo eſſe exiſtimauerit.Et quemadmodum multa ſunt vitia quæ virtutem ipſam proximè imitentur:ita & nonnulli ſunt,qui cum ſe bene & fortiter in magiſtratu gerere videantur, tum demum grauius peccent. Horum plena eſt ętas noſtra, qui ſimulatione probitatis aliquos in vitæ diſcrimen & accuſationem vocant.dumq́ue foris acerrimi publicorum commodorum propugnatores videri volunt,intus tamen ita ſe res habet,vt omnibus facilè conſtet eos non cum hominis ſalute, ſed cum fortunis & pecunia bellum ſuſcepiſſe.Sed tamen in tanta oppreſſæ virtutis & innocentiæ calamitate, nihil eſt cur non eos potius qui iſta agunt, quàm qui hæc patiuntur,miſeros eſſe putem.Nam qui falſo nomine apud iudices rei deferuntur,habent certè & hoc cum Chriſto & Apoſtolis commune: qui autem publicè ad innocentium cladem,& bonorum perniciem operas ſuas locant,quiq́ue quos collatis ſignis,&(vt aiũt)aperto Marte opprimere nequeũt ſententiis ſuis intercipiendos eſſe cenſent,tantum conſcientia perturbantur ſua, vt ſemper pœnam ante oculos verſari putent:& dies noctéſque crucientur.Nam & Dionyſius Syracuſanus rebus ſuis

floren

florentiſsimis & tanta imperij gloria, ne quidem ſe fortunatum prædicabat: quòd illi vt furiæ, ſic ſua occurrerent malefacta, quæ illum etiam in tãtis opibus tutò reſpirare non ſinerent. Si autem in turpiſsimis illis flagitiis hac vna re ſe ſuſtentant, quòd bene curati in vulgo apparent, multo auro, multis gemmis, non habent illa, mea quidem ſententia, tantum apud Chriſtum & ſequaces ſuos authoritatis, vt non baiulos & ex vltima fece plebis homines, adde etiam ex Chriſti ſententia meretrices, hiſce leuiculis & impotentibus præſtare iudicemus.

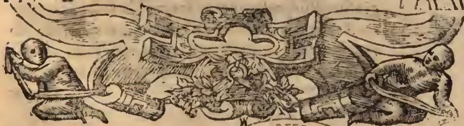

Appij infamia.

In constuprata iudicia.

Virginiæ parat insidias & retia tendit
Appius, & veneri ponitur vrna suæ.
Sit manibus truncus iudex, sit lumine captus,
Qui volet in nostro dicere iura foro.
Qui potes æquali causas tractare lapillo,
Actoris coniux si sit amica tibi?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NONNVLLI ſunt qui errore ſuo & peccandi licentia tam impensè delectantur, vt eorũ animus in præclariſsimis dignitatibus obeundis nõ tantùm cupiditate & auaritia nõ expleri poſsit, ſed etiam gradũ illum ſuũ ſtupri & libidinis acceſſione audeant funeſtare. Et quemadmodum Appius decemuir, quam priuatis pollicitationibus, & occulta largitione expugnare non potuit, eam ſententiæ ſuæ & iuris conſtituti vinculis irretire conatus eſt: ita homines impuri à qua in amoribus bene ſunt accepti, vel ſi hoc ſibi præſtitum iri non deſperant, facilè in ſententia ferenda ad illius nutum & beneuolentiam ſe conuertunt. Quorũ eò deteſtabilior eſt improbitas, quòd ſanctiſsimo æquitatis & iuris iuſtrumento, cuius moderatione reipublicæ ſalus & tutela continetur, abutuntur ad ſordes & impuritates ſuas. Itaque bene Pericles ad Sophoclem, qui conſpecto eleganti forma puero, exclamauerat, Decet, inquit, Prætorem non tantum manus, ſed etiam oculos habere continentes. Qui autem ita perturbationibus ſuis cruciantur, vt ſe non ſibi ſolis à natura creatos putẽt, ſed partem auaritiæ & ſordibus tribuant, partem libidini, partem gratiæ aut iracundiæ, quæ in defungendo magiſtratu hominibus illis peſtis capitalior eſſe poteſt? quod portentum ciuitati perniciosius? Phrynem meretricem Theſpienſem narrat Athenæus libro decimotertio Δειπνοσοφιστῶν, ab Anaximene quodam apud Athenienſes de crimine delatam eſſe: ſed cum illa pectus nudaſſet, totius or

tius ordinis sententiis absoluta est. Hoc certè qui fecisset in symposio, cũ fortasse deposito pignore ad cõtrouersiã vẽtũ est, excusationem haberet: sed qui in loco maiorum, extra quem salua imperij dignitate, saluis auspiciis & legibus iudicari non potest, tam infame iudicium constituerit, is opinor sit dignus qui non in senatum, sed pistrinum dedatur. Iam verò non impudentis tantum, sed hominis prorsus dissoluti est, in ea causa iudicare velle, cuius alteram partem vel omnium testimonio sibi amore nefario deuinxerit. Sicut enim voluptate titillari & impelli humanum est, ita facinus est, mea quidẽ sentẽtia, omniũ scelestissimũ, in subselliis & iudiciis libidinẽ ducẽ & magistrã sequi. Sed qui ex sceleribus suis fructum capiũt, illis forsitã sit cõdonãdũ, si ea omnibus nota, & etiã publici iuris authoritate cõfirmata esse velint. Marcus quidẽ Cato Q. Flaminiũ cõsularẽ hominẽ Cẽsor senatu mouit, quòd is in Gallia Proconsul vt gratũ scorto faceret, hominẽ nocentẽ quẽ in vinculis habebat, pœna affecisset. Turpe enim & notãdũ esse grauissimus Censor existimauit, petente meretrice etiã sontẽ iusto supplicio condemnari. Qui enim in republica magistratus gerunt, refrenent cupiditates, libidines coerceãt, affectibus imperẽt, & seipsos non tantũ in testimoniũ, sed in iudiciũ vocent, vt eodẽ iure, quod in alios cõstituerint, & vtantur ipsi. Is enim bene populo imperabit, qui sibi ipsi prius nouerit imperare: estque perquam inuidiosum, eum cui à publico legis propugnatio decreta est, leges offendere.

Ad imaginem Neurorum.
Contra agentes in rebus.

Prisca tibi memorant homines miracula Neuros.
Queis subitò Antæi sit data forma lupi.
Quis putet humani rutilantia signa decoris
Tam facilè in turpem degenerare feram?
An quia pascendi quorum est custodia ouilis,
Et quibus in populo sors dedit esse duces,
In mediis faciles linquunt incursibus agnos,
Et miserum offendunt improbitate gregem?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NEVROS populos in Scythia ad Boristhenē fluuium habitantes, memorant historiæ certis temporum interuallis, tanquam aliquo Circæo poculo ex hominibus lupos fieri, & humanitate velut pro derelicto habita, in consuetudinem feritatis venire. Quòd si ægrè aliquis nostrum in mentē induxerit, valebit tamē opinor apud nōnullos itineris longitudo, & fortè perficiet, vt quod à patribus traditū re ipsa experiri nequeūt, id doctorum hominum authoritati nō grauatè velint concedere. Quos tamē si nō adducimus, vt hoc miraculi genus sibi persuadeāt, poterunt tamen illos ni fallor domestica exempla ad eam rē satis inuitare. Quis enim eos lupos nō appellet qui in gubernaculis & moderatione populi degentes, fortunas ciuiū euertunt, hæreditates expilāt, & prestātissimū egenorū patrimoniū rationibus suis referūt. Quis illos ab hominū tribu ad lupos trāsisse nō iudicet, qui quasi ciuibus bonorū omniū tutores ex legis cōmētario dati, neq; à capite rationē reddūt, neq; se pupillis suis in eā summā debitores scribūt, qua nō solū eos naturæ vis, sed etiā lex Dei nexu obligauit? Nā si poëtarū preclarissimus Homerus, agētes in rebus ποιμένας τῶν λαῶν appellauit: appositè certè eos lupos nominemus, qui nō modò à grege suo oculos deiiciūt, sed in eius dignitate minuēda, fortunisque omnibus expilādis occupātur, & ea ad se mācipio & fructu pertinere volūt, in quorū parte vel minima non satis ex æquo & bono se à tot sæculis tutari potuerunt. Quòd si primùm ineun-

te Ecclesia ei qui omnibus bonis liberaliter datis mediocre quiddam sibi recipiebat, pro nefario scelere datum est, & pœna auaritiæ constituta, quid faciet qui non tantùm sua sibi habet, sed hæreditatem Dei & pauperum fortunas diripit, & dimensum Domini ad amplificationẽ familiæ suæ conatur traducere. Nam vt nouissima cõferamus primis, cui tandem ex nostris iudicatum non est, principes illos viros qui quondam Christianam rempublicam legibus & institutis fundauerunt, ita animo affectos fuisse, vt à propriis commodis oculos remouerent: seque propemodum & sua à se longè posuisse, vt reliquos eiusdem fidei societate Domino adiungerent. Qui cum omnem pro præstantissima religione concertationem susciperent, rebus suis non parcerent, & finem apud populum agendi non facerent, inter eos tamen inuentus est nemo, qui tot officiis piè & sanctè seruatis non se officio suo defuisse certissimè iudicaret. Horum res gestas pleno ore laudant omnes: illorum vitam imaginibus, trophæis & immortalitate consecrant: quam etiam si facilè possint, nolint tamen imitando consequi. Prædicatur à nostris, & mea sententia optimè D. Martinus, quòd hominem paupertate & vi hyemis planè confectum parte vestis liberaliter concessa recrearit. Hoc tam peæclarum facinus si quis ex nostris in populi corona faceret, ab omnibus opinor rideatur. Talium virorum exempla quotidie in tectis nostris versantur. quàm benignè, quamque hospitaliter erga suos se gesserint, domestica monumen

men

menta nos ignorare non sinunt. Sed tamen in ea opinatione sumus vt non tantùm ad res tam præclaras accedere,& iisdem beneficiis de nostro homines demereri non velimus, sed sit nobis molestißimum parem illis rationem ascribere,quorum opes non Christus tantum, sed etiam Ecclesia recens fidei nostræ commendauit. Itaque maiorem in dies ex libertate cuiusdam mendici voluptatis fructum capio, qui cum præsente me sordidatus & supplex ab Ecclesiastico homine diuite precibus cõtenderet,vt illius opibus in summa sua paupertate tegeretur:is vbi primùm se nihil proficere perspexit,iam non vt reus aut pullatus, sed quasi quidam magister morum diuitem illum seuerissimè increpauit:nihil se quod non suum esset petere asseurans, Tibi, inquiens, saluis legibus purpura & vestibus oloberis indui, diffluere deliciis, & Christi patrimonio ad lasciuiam abuti posit licere:nos autem pauperes,quorum salus & Domino iucunda est, & vobis etiam commendata,fame & vulneribus oppressos, iacere: ex vobis autem reperiri neminem, qui diuitiis suis rationes tam afflictas & tantam calamitatẽ solari velit.

In Hesiodum.

Dij laboribus omnia vendunt.

Dic Ascraæ senex, quæ lentæ insomnia noctis
Tam citò Pieriam te docuere chelym?
Sicne repentinum te Castalis vnde poëtam
Fecit, & Aonij ferre trophæa chori?
Sicne licet nobis spatiantibus esse peritis?
An cuius pauo Pythagoræus adest?
Dij solis almas vendunt sudoribus artes:
Non alio eloquium Palladis asse licet.

ALIVD.

Qui sibi Cecropiæ quærit monimenta Sophiæ.
Et clara Aetherei sydera nosse poli:
Temporáque, & causas fugientis cernere lunæ
Et tota Ausoniæ discere iura togæ:
Non Crœsi ingentes loculi, non Persica gaza
Castalias potis est sollicitare deas:
Sola labor gratæ confert compendia palmæ,
Sedat & immodicæ pocula larga sitis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

HESIODVM vetustißimum poëtam accepimus cófectis apud Heliconé aliquot spatiis, poëtá repétè euasisse. Et Enni⁹ ipse Homeri animá per quieté in corpus suú infusam esse prædicabat. Vetus enim fuit, & iá ab antiquis ducta téporibus opinio, animas postquá his ereptæ vinculis in cęlú euolauerát, iterú deorú immortaliú iussu in corpora migrare. Cuius sentétiæ Pytagoras summus philosophus princeps fuit. Verú quem tandem existimamus tatùm gratia & authoritate apud Dominú valuisse, vt nullis vigiliis suis, nullo studio & táquá aliud agés, artibus iis quæ cognitione percipi possunt, omnibus instructißimus euaserit. Salomoné quidé referút historię rerú diuinarú & humanarú notitia à Domino auctú esse: tátaq; fuit in homine illo rerú varietas, vt de omnibus quę in disceptationé cadere possunt & natura rerú cótinétur, sciétißimè disputaret. Sed hoc Salomói, cui⁹ gloria Deo gratißima erat, licuit: nobis forsitá, quib⁹ pau

pertatis & rerum externarum despicientiæ partes à Christo attributæ sunt, non licebit. Itaque qui ita animo est affectus, vt nihil sit quòd malit quàm se quam doctissimum esse, vix temerè ad rerum magnarum cognitionem productus esse poterit, nisi omni studio, opera, contentione in eam partem incũbat. Nam si eos meminisse lubet, à quibus præclara illa literarum monumenta ad nos deuenerunt, quis illorum non impiger, quis non diligentia planè incredibili in libris animum suum defigebat? Plinium, eum qui libros naturalis hi-
„ storiæ conscripsit dixisse accepimus, omne tem-
„ pus perire, quod non studiis impenderetur. Et philosophi, cùm sibi persuaderent rerum magnarum scientiam sine summis laboribus percipi non posse, doctrinæ studia nunquam intermiserunt, & ad extremam senectutem in gymnasiis suis garrierunt. Nam & Isocrates eum librum qui Panathenaicus dicitur, quarto & nonagesimo ætatis anno scripsisse fertur. Neque Gorgiam Leontinum, qui centum & septem compleuit annos, ætatis progressus à studiorum dimicatione reuocauit. In quibus, si Græcus & ea conditione vir, vt de omni re quæcunque proponeretur se ornatissimè dicturum prædicaret, tantum operæ posuit: quis tandem per noctis insomnium doctrina excellens esse poterit? Sed tamen homines quidam tanta celeritate quæ discuntur arripiunt, vt non tam primum scire, quàm reminisci videantur. Qui autem ea sunt animi tarditate, vt nisi serò, & inuita quòd aiunt, Minerua aliquid in studiis pro-
moueant,

moueant, contentius in opere sunt, sed edificũt tamen: neque enim quicquam est quod labore non simus assecuti, & si intenderis ingenium valet. Et multos audiuimus imperatores, qui in rebus planè exulceratis tanta fiducia sunt elati, vt ea oppida, quæ vel opere ipso, vel loci natura expugnari non poterāt, labore & diuturnitate obsidionis capere se posse nō desperarent: quorũ tantùm valebat audacia, vt sæpissimè cōtra opinionē hominũ preclarissimas victorias domũ referrent.

S y

Simulachrum trium Gratiarum, Aglaiæ, Euphrosines & Thaliæ.

In amicitiam hodiernam, hoc eſt, vſque ad pecuniam excluſiuè.

Quiſquis amas Chariũ præſtantia dona ſororũ
Subſidióque tuos expetis eſſe tibi.
Ciuibus obſequere, & ſtudijs te dede tuorum.
In meritis laus eſt non tenuiſſe malum.

ALIVD.

Túne verecunda pingis Polyclete tabella
Artifici Charitum corpora nuda manu?
Cur non Assyrio spectatur Aglaia cocco?
Et comites cur non byssina palla tegit?
Hæc sunt synceræ fulgentia stemmata mentis,
Quæ sua dum confe t omnia, nuda manet,
Anteit vna, duæ retrò vestigia figunt:
Sic debet meritum gratia bina sequi.
O quantum antiquo iam nunc decessit honesto?
Quis nequeat nostra de pietate queri?
Nam ne socer genero siclum vix mutuat vnum,
Ni traiectitium sentiat ille lucrum.

TRES gratias, præclarissimum post homines natos retinendæ nos inter nos societatis monimentũ, nobis poëtæ in fabulis reliquerunt: quorum solertiam pictores imitati, aditum hominibus ad ea officia diligenter colenda aperuerunt, quibus humanæ vitæ splendor & honestas cerni solet. Nam in tabulis semper nudæ exprimuntur, & ea forma, vt vna aduerso vultu procedere, aliæ autem auersæ subsequi videantur. Quæ res non tantum ad referendam gratiam, & ad bene merendum de eo à quo primùm beneficio aucti sumus, animos nostros incitare debet, sed ad omne pietatis & obsequij genus reddere paratiores. Quanquam enim ad φιλαυτίαν & amorem quẽ primùm in nobis natura peperit, consentaneum minime videatur, tantùm de tuo largiri vt postea alieno indigeas: est tamen & Charitum naturæ & Euangelicis nostris præceptis perquam accommodatum de dimenso tuo detrahere, vt alterius infirmitatem opibus tuis leues. Si enim non pauperum tantùm, sed æqualium nostrorum fortuna tantopere nobis à lege commendatur, vt præter officium facere videatur, qui magis se quàm proximum beneuolentia fuerit complexus: grauiter opinor sit arguendus, qui proximum in aduersis rebus non adiuuerit. Nam angustè rebus tuis vti, vt aliorum tenuitati sis officiosior, liberale & Christianum est: eæque solæ res extra fortunam esse à poëta memorantur, quas amicis lubens contuleris: neque vnquã pecunia apud nos magis in numerato & præsens est dicenda, quàm cum beneuolè necessariis & egenti

egẽtibus ſuppeditatur. Cũ enim aduenerit moriẽdi tẽpus, & vitæ & fortunis cedendum eſt: ea autẽ » ſola tua ſunt benefacta quæ in alios collocaris. Ne » que enim quicquam eſt principi illi Deo infeſtius quàm res eas quas ſumma ſua beneuolentia & benignitate nobis conceſsit, tam clauſas & obſignatas tenere, vt neque domini qui eas tenet, neq; cæterorum vtilitatibus inſeruiant. Sed quam à Deo acceperimus, eadem illi referenda gratia eſt: maximéque erit enitendum vt pauperibus rem gratam faciamus: quibus ſi quid præſtitum eſt, tanquam ſibi collatum Deus rationibus ſuis infert. Quia autem nullum eſt officium referenda gratia magis neceſſarium, in eo genere primũ pictorum in pingendis gratiis ſagacitatẽ ſequemur, deinde & Heſiodũ authorẽ adhibebimus, qui iubet aut eadem » menſura referendum eſſe beneficium, aut etiã ma- » iore ſi modo facultates noſtræ largiantur. Sed » quia homini pudenti & bene informato moleſtũ eſt ab illo aliquid contendere, cui aliquando fuerit officioſus, ei qui primùm beneficio prouocatus eſt, erit videndum, qua in re, ab amico beneficiũ ſuũ deſyderari poſsit: neque enim in eo quod vltro facere debet interpellatio expectanda eſt: illudque amicitiæ & petentis verecundiæ erit tribuendum, ne non tam is rogare obſequium, quàm vetus debitum exigere videri poſsit.

Contr

Contrarium priori.

Ερμώνιο` χάρις.

Quid tibi nobiscũ est furioso Hermonia vultu,
Cui dextram semper trita lacerna tegit?
Cuique rapax leuæ medios supereminet vngue
Polipus, ingrati signa supercilij.
Hinc effer scelerata pedem, teq́; abde tenebris,
Nec tibi sit tota dictus in vrbe locus.
Num satis est mentis generosa insignia Gallæ
Tam subito calabris contemerasse notis?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

HERMONIAM gratiam iis quas superius memorauimus veteres ex-aduerso posuerunt:ex cuius opinor officina capitalis illa vox est profecta,quæ seipsum omni officio & studio complecti,eam demum summam & bene constitutam charitatem esse censet. Illi nihil vnquam probari potuit,nisi quòd cum priuata vtilitate rationē coniunctā habet: & ei cum præstantissimis virtutibus,quæ homines ad mutua benefacta exuscitāt æterna prope est dissociatio. Quia enim regalis illa Iesu Christi sentētia,Hoc vnū tibi superest, vende omnia quæ habes,& sequere me, vel ab iis qui christianæ disciplinæ principatum tenent, repudiata est,placuit vt de saluberrimi decreti abrogatione ad senatum referretur,tandemque populare senatusconsultum factum est, ex quo qui commodis suis immorerentur,neq; de pecuniis cogitandi tempus vllum intermitterent,diligentiæ & etiā charitatisvirtutisq; omnis laudē ferrent. Et quemadmodum apud Aristophanem quidam dij,quia parum vtiles è ciuitate eiiciūtur: ita nostri eas virtutes quæ sine aliqua patrimonij iactura explicari nequeūt,reliquarū ordine mouēt, & quasi stipē diis expungūt. Quorum cupiditati eò minus iudicio optimorum mos sit gerendus, quòd non tantùm in eo genere offendunt, sed facinus suum honestatis patrimonio conātur prætexere. Quem enim ex illo hominū numero reperias,qui nō eos potius inuidos,qui ista damnant, quàm cæteros qui approbāt stultos & demētes arbitretur.

Apud neceſſarios ſuos in creditum ire pro ſcelere habent, quaſi ea re filiorum cauſa fiat deterior in quo non vident homines inepti, nullum patrimonium præſtantius à patribus filiis relinqui poſſe, amicitia & neceſsitudine, ex qua ſæpiſsimè filii maiores quàm ex paternis bonis fructus capiunt. Se & Chriſtianos & viros bonos appellari volũt, Chriſtianas autem actiones ne attingũt quidem. In beneficiis collocandis fortunã ipſam, non mores aut genus ſequuntur: quod eum qui aut bene moratus, aut conſanguineus eſt, ſatis inſita illa bonitate aut coniunctionis vinculo ad illorum compendia incitatus ſit futurus. Apud eos glorioſum eſt citò rem facere, & ipſo momento ex paupere diuitẽ apparere: quod tamẽ ex eis qui inter Ethnicos ſapientes habiti ſunt, laudabile duxit nemo: qui autem pauco contenti viuunt, quia illis forſitan ad rem ſuam locupletandam de foro adiumenta deſunt, & ſtolidi & ignari nominantur.

Ad Tenediam securim.

Tribunal boni iudicis.

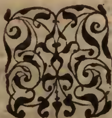
Prodigiosa vides Tenedæ tormenta securis,
Quam vigil aduerso Rege viator habet:
Illa patronorum mendacia stulta coercet,
Et captis resecat crimina pignoribus:
Imperat & positis rabiosa silentia multis,
Inceptísque iubet litibus esse modum:
Condignásque frequẽs affert ad iurgia pœnas,
Sic omnis sensim causa sopita manet.

T

NARRATIO PHILOSOPHICA.

IN Tenedo Hellesponti insula longè celeberrima, nunquam reges forum egisse memorantur, nisi adesset lictor cũ securi, qui iudicantis maiestate in apud eos qui se vadimonio stitissent, tueretur. Nam & si Agesilaus qui apud Spartam magna cum laude imperauit, principem beneuolentia magis inter suos septum esse debere, quàm armis existimauerit: tamen cùm nihil sit tam sanctũ quod non hominum violet audacia: est mea quidem sententia iudiciorum dignitati summè consentaneum, eos metu supplicij petulantia summoueri, qui loci religione & sedentis dignitate in officio nequeunt retineri. Itaque sapienter veteres lege lata minoribus magistratibus modicam coërcitionem detulerunt, quasi sine ea iurisdicẽdi munus diutius stare non posset. Iam verò is est nostrarum rerum status, vt quem locum maiore & obseruantia & cultu honorandum esse maiores statuerunt, is certè turbulentissimis & importunitatis plenissimus appareat. Qua enim fronte, qua verecundia, quo vultu in agendis causis versantur illi qui procuratores nominantur? Nam, vt omittam fidem (qua tamen vna iudiciorum authoritas maximè continetur) quid illis hominibus in dicenda causa petulantius, quid magis importunum & loquax? ita verò dicunt vt non precario, sed vi & armis in præclaram illam sedem venisse videantur: in mala causa ita plerunque quiritant, vt nõ æquitatis comparatione, sed strepitu & clamore disceptari quæstio videatur. Eas lites quas vel ipso nomine

mine ex inuidia laborare animaduertunt, ita transigunt, vt nihil nisi per contumaciam & eremodicium cum aduersario gerant. In quo tantum calliditate & astutia valent, vt etiam eos qui præsentes liti adsunt, quasi defuerint condemnatos faciant. Quorum eò capitalior est improbitas, quòd is locus quem maiores sacrum, & qui ei præessent sacrosanctos magistratus appellauerunt, istis dolis omnino deformatus iacet · cuius tanta fuit apud Romanos religio, vt eum qui altius in curia sternutasset, multa dicta in carcerem coniicerent. Neque enim rabulis & proclamatoribus de foro debet dari ad dicendum locus: quique magis firmitate vocis & laterum contentione, quàm momento rationis ad causam instructus venit, ei opinor plurimum iudex sit concessurus, si consilium dimiserit.

In veterem morem.

Contra parentes qui filios sine iudicio in monasteria coniiciunt.

Filius ex alto grandæuum ponte parentem,
In rapidas quondam præcipitabat aquas.
Sed nunc in miseros reiecta est alea natos,
Et patrias norunt in sua fata manus:
Anne quod inuitos in claustra immania natos
Sub rigida impellunt religione patres?
Súbque feris cogunt traducere legibus æuum,
Et quasi pistrini voluere pondus iners?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NEc verò illud omittendum puto, quod & præsentis Christianorum luctus indiciū est, & præteritæ calamitatis significatio, ad eum statum res nostras consiitisse, vt deliberatius multò ad stipulationem rerumque contractarum nego-tia, quàm ad vota religionis nuncupanda accedamus. Nam qui res mancipij emunt, aut pecuniam ad fœnus collocant, non prius negotium transigunt, quàm rei quæ in contractum venit cōditionem, & debitoris qualitatem accuratè perspexerint: at in monasteriis capessendis, tantus plerunque est nostrorum hominum impetus, tanta voluntatis incitatio, vt re sæpe non quæsita eò se cōpingant, vnde aliquando sese vellent explicari. Ac profectò diu est deliberandum quod sit semel statuendum, neque longa voluntatis permansio in eo esse potest, quod temere & sine iudicio sis aggressus. Sed tamen temeritatis suæ pensum ferant, & de se ipsi querantur tantùm qui se scienter necessitate voti alligarunt. Qui autem ea sunt ætate vt de bonis aut fugiendis iudicium ipsi ferre nō possint, & in honesti & turpis delectu omnino cæcutiant, non videantur in culpa esse, si iussu & seueritate parentum adducti ei se vitæ generi addixerint. Incredibile profectò immanitatis exemplum, tam parum filio patrem prospectum velle, vt id ab eo exigat, quod ipse sibi in vita præstare non potuit. Neque verò mea sententia quicquā sceleratius in vniuersa Christianorum communitate dici potest, quàm quòd inter nos vulgo audi-

tur,ab aliquo parente, filium vnum aut plures in monaſterium elocatos eſſe.Indigna certe Chriſtiana religione ſententia:non enim aptè neque ad decorum àccommodatè dicitur , Pater filium ſuum monaſterio deuouit:ſed & melius & ad voti naturaiu ornatius,filius ex politica ad monaſticam vitam diſceſsionem fecit.Nã ſi in his quæ facti ſunt ex Iuriſconſultorum ſententia patria poteſtas nõ cernitur,ſi qui monaſterio ſeobligãt,põtificali autoritate ab imperio patris abſoluuntur, quid eſt quod in religioſa vita attingenda plus momenti & ponderis paternis iuſsis quàm liberorum volũtati tribuatur.Non enim ex patris aut cuiuſquam alterius vindicis aurhoritate ingreſſus ille metiendus eſt,ſed eius qui in illa vita ſibi ſeneſcendum eſſe putauerit,voluntas erit ponderanda, qui ſi ſe totis animis tali ſolitudinivelit applicare,verendum opinor nõ erit,ne non Deo propitio & laudatore id feciſſe iudicetur. Non eſt verò conſentaneum quoſdam aliorum cauſæ tam parum æquos eſſe, vt vitæ ſuæ felicitatem in viola & roſa ponant, in cæteris autem vitam beatam etiã in taurum Phalaridis putent deſcenſuram. Et quæ tanta eſt iniuſtitia, vt qui ægrè in matrimonio pudicitiæ leges ſeruauerit,alios in cœlibatuvelit eſſe continentes. Quæ non eò à nobis dicuntur,vt eos qui ſe à negotiis popularibus ad illud vitę otiũ contulerunt,de ſententia decucam. Belliſsimè enim cũ eo videtur agi,qui ex Pauli conſilio animũ ſuum abhac forensi vita, tãquam ab aliquo libidinis ſcopulo,ad cœlibatum appulerit: ſed patribus venia danda non

eſt

est,qui vel imprudentes vel etiam inuitos liberos suos eo nexu deinciūt: quasi verò Deum optimū maximum in consiliū adbibuerint,qui solus quos voluerit beneficio continentiæ augere potest. Ac sanè finem nunquam inueniet cupiditas,cuius nota si qua nobis impacta est, facilè omnes pietatis & iustitiæ leges ex animis nostris delet & dispungit. Ex qua & illa labes nomini Christiano inusta est,vt qui patrimonium suum cumulatius facere volunt,& nonnullis filiabus conditionem ampliorem quærere, cæteras in monasteria coniiciant. In quo turpe & flagitiosum est tantùm quæstu & lucro retineri,vt filiorum salus futura vita negligatur. Sed hæc fortasse frustra apud eos,qui comparatione pecuniæ non habent quod laudare possint.

In Lisymachum.

In eos qui diuitiarũ dulcedine deliniti ad Ecclesiæ gubernacula accedũt.

Empta placet multis funesta clade voluptas.
Et magnò interdum pœnituisse licet.
Disce ergo, & tristes veterũ reminiscere casus,
Quos latuit verus posteritatis honos.

ALIVD.

Lisymachus sitiens sæuo se dedidit hosti,
Posset vt irriguo fonte leuare sitim:
Qui postquam expleuit largo præcordia potu,
Dicitur his lachrimãs v rba dedisse modis:
O decies, breuitate sui miseranda vòluptas,
Cuius in exortu tam citò finis adest.
Tē ne amens tam torquet opum vesana libido,
Quas nec aquis pretio dixeris esse pares,
Vt cleri in numeros venias, & muneris impar,
Des consanguineo nomina pontifici:
Dum tu diuini speras insignia fundi,
Et patrui sacras iam morientis opes:
Queis sine sæua ferox in prælia principis isses,
Aut vxor votis esset amica tuis:
Quamuis hoc etiam nobiscum pignore certes,
Vt iam tota tuo manzere terra fluat.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

SAPIENTER maximus ille eloquendi magiſter Appollonius Molo,qui quanquam mercede doceret , non patiebatur tamen diſcipulos apud ſe operam perdere,ſed vnumquenque ad id quo naturæ ductu ferebatur,dimittebat:fruſtra enim animi neruos intenderis ſi natura & ingenij vis non ſuffragatur. Sed quemadmodum terra non ad omnem ſeminis rationem ſeſe accommodat:ita nec hominum animi ad omnes artes capeſſendas parati ſunt. In ſemine igitur ſpargendo agricolæ, & in ſcientiis edocendis magiſtri naturam & mores explorabunt : homines autem in opere Eccleſiaſtico & ſacris faciendis occupati, propenſitatem naturæ ductumque ſuum non videbunt? quorum humeris nititur communis ſalus,quorum deſcriptione leges, æqui & boni ſtudia,ciuium æqualitas,religio,virtus omnis , denique & totius reipublicæ nerui continẽtur.in quorum tutela pacis ornamenta iacet,& quibus quaſi ducibus inimicorum iniurias à capite noſtro propulſamus. Qui Dei optimi maximi auſpiciis & renuntiatione,orbis teræ prouinciam cum imperio ſunt ſortiti, vt de pietate & iuſtitia inter homines ſoli ſtatuerent, his honeſtum eſſe poſsit in petendis eccleſiæ magiſtratibus, & vitæ genere deligendo cupiditatem & ambitionem potius, quàm naturam ſequi. Quòd ſi ex Pauli ſententia,nemo dignitatem in eccleſia prenſare debet, niſi

nisi vocatu summi Dei, vt de præstantissimo illo „ sacerdote Aaron vetera scripta testantur: quæ tanta in hominibus nostris honorum appetitio est, vt auaritia cæterisque animi ægrotationibus perturbati, se in ea munera vitæ compingant, quæ nisi à summis & laudatis viris non possunt explicari. Quòd si tantùm ex auaritia & cupiditate laborant, vt inter maximas opum lenitates salutem suam (qua nihil homini commendatius esse debet) aspernentur: quæso ne in eandem necis perniciem vocent éos qui infirmitate consilij minus sibi possunt prospicere. Quot enim homines rerum agendarum imperitos, & de via longè aberrantes in populo reperias, qui si aliquem ex his quibus procuratio rerum diuinarum data est, virum bonum & de ciuium salute vigilantem nacti fuerint, non facilè ad rectam rationis & officiorũ omniũ normam dirigi possint. At forsitã in officio nõ esse, & ea negligere quę gerere curareque debeas, moribus nostris leuissima culpa est, nisi ad tantam negligentiam etiam improbitatis multorumque scelerum accederet infamia. Hæc certè qui tolerant perniciosissimum quiddam inducunt in ecclesiam, vt neque contracta ex antecedentibus vitiis labes abstergi, neque res tam inclinata vnquã attolli possit. Ex his opinor magnorum hominum de religione controuersiæ, ex his bella intestina, ex his maximæ tẽpestates in populo Christiano semper acciderũt. Nam quæ tanta Dei beneuolentia erga nos esse po

teſt

teſt,niſi vulgaris?quæ placabilitatis ſigna niſi obſcura?An verò eum populum benignitate & largiſsimis officiis ſuis complectatur Dominus, in quo qui deprecatores ex lege ſunt,ad ipſas deprecationes omnium flagitiorum turpitudinem adiungunt? Quid, qui ad decretas more inſtitutoq; maiorum ſupplicationes non ſit venturus,niſi pecuniç & præbitionis expectatione,is ne apud Deũ immortalem in iis orationibus, ad quas pro populo erit aſſumptus,voluntate & gratia valere poterit?Sed non eſt conſentaneum in ſacris faciendis cupiditatem & auaritiam adhibere.Nam (vt inquit Dominus)ἐὰμ τὸ ἅλας μωρανθῇ,ἐμ τίνι ἀλλισθήσεται?Et ſi ij,quorum pietate & precibus ira Dei, tanquam aliqua machinatione ad beneuolentiam contorquenda eſt,malè actæ vitæ conſcientia cruciantur,in quo tandem ſpes ſalutis erit collocanda? Et ſi qui legum authoritate & bonorum omnium ſuffragiis oratores apud Deum ſunt electi, in tanta vitæ indignitate verſantur, vt ipſi pro ſe dicere reformident,quidnam illi in aliorum cauſa aſſequi ſe poſſe confidant? Verùm quia peccandi neceſsitas neſcio quo fato hominibus attributa eſt,iis opinor ignoſcendum erit,qui ipſi domeſtica teſtatione ſeſe reos non diffitentur: ſed qui furtis religionum,auaritia,reliquiſque ſceleribus impuri,nõ tantum ſe de reis eximunt,ſed eos qui contra ſtatuerint hæreticos audent nominare, nõ video ſanè quodnam rei tam contemeratæ & infami patrocinium afferatur. Demoſthenes quidẽ non tã ſua quàm reipublicæ cauſa Philippo Ma-

ced

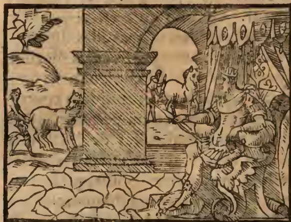
cedonũ regi infensus, dicere solebat πυθίαν φιλιππίζειν: quòd in exponendis Appollinis Delphici responsis, pecunia se à Philippo oppugnari pateretur, & ab eo religionis calumniam contra Athenienses deduceret. Ita quidam homines (nollem certè nostros) quia amplissimis sacerdotiis aucti religionis principatũ tenẽt, Euãgelicæ legis authoritatem ad scelerum suorum prætextum traducunt, & illo veluti caduceo sordes suas non impunitate solùm, sed honore, congiario & vacatione persequuntur. Quòd si quis est reipublicæ amantissimus, qui præstantissimas illas dignitates nefario scelere violari ægrè ferat, is illorum sententia & patriæ hostis & de religione malè sentiens iudicabitur: quasi verò sit iniquum contra eos de sacro commisso querelam perferre, quos veterum conciliorum authoritas de leuissimis noxis ad pœnam expetebat: aut etiam is de religione temere loquutus iudicari possit, qui scorta, qui auaritiam, qui sacræ pecuniæ dilapidationem maleficiorum loco & nomine habuerit. Ego verò si qui cum vitiis & sceleratis prælio decertant, & miseri & hæretici sunt, in illo equo cum hæreticis viris includi non recusabo. Potest verò tam præclaræ sententiæ societas turpis esse? possunt qui de pœnitentia & cæteris virtutibus decreta ferunt, impij nominari? iis denique mors calamitosa & terribilis esse possit, qui pro re tam egregia vitam constanter perfuderint?

In

Exemplum ſapientis & ſtulti.

Longinquitas temporis adfert omnia.

Vir ſapiens caudam paulatim vellit equinam
Quam non vna ſemel vis ſuperare poteſt.
Tẽpus edax, variusq; labos tibi cũcta repẽdẽt:
Aude igitur, nec ſpe deiiciare tua.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PRAECLARA certè illa à veteribus vſurpata ſententia, par eſſe omnes omnia experiri, qui „ res magnas & magnopere expetendas concupie- „ runt. Sed tamē in iis qui deſperatione minimè debilitati illud curſum tenere ſolent, varij ſæpe & mutabiles caſus acciderunt. neque enim magna ſequentem ſatis eſt ſpe aſſequendi non deiici: ſed ea præparatio adhibēda eſt, ex qua non omninò incerta potiundi expectatio conſequatur. Nōnulli autem ſunt qui quanquam à rebus magnis difficultate nōn poſſent remoueri, quia tamen ea ſibi non deligebant, quæ ad potiundum accommodatam & coniunctam rationem habent, ſæpiſsimè in media contentione reſtiterunt. Nam & aliquæ ſunt res, quæ primo impetu neque diligentia, neque labore teneri poſſunt: eædem beneficio temporis & patientia facilè ſuperantur. In his adipiſcendis ſi quis tam malè de rebus iudicat, vt neque euentum ſuſtinere, neque deſyderium ſuum aliqua ſpe lenire poſsit, plerunque accidit vt temeritatis ſuæ pœnas luat. at verò & alia ſunt permulta, in quibus niſi prima aggreſsione animum intenderis, eas nōn ſis adepturus. In his omnibus qui acres officiorum diſceptatores eſſe volunt, iudicium adhibebunt, vt quoties res ita poſtulabit, vel rem celeritate incredibili exequantur, aut in laxiorem diem negotium trahant. Cn. quidem Pompeius vir omnis memoriæ & omnium ſæculorum princeps, Caium Cæſarē in Macedonia pugna memorabili fuderat, & vel ipſius Cæſaris teſtimo

ſtimonio bellum ciuile penè confecerat, ſi in tam proſpera fortuna hoſtium reliquias eſſet perſecutus. Sed præſtantiſsimo imperatori vincere parua
" quidem res eſt, niſi etiam victoria vti poſsit. Itaq;
" miſera illa prælij Pharſalici fortuna conſecuta eſt, & Pompeij direpta caſtra: hacque vna plaga accepta populi Romani maieſtas & ſplendor concidit. In eo prælio Pompeium ſuis ferunt edixiſſe, quod etiam ab ipſis Lacedæmoniis ſæpiſsimè factum accepimus, vt impetum inimicorum, & primos illos motus patiendo ſuſtinerent, & quo ad eius fieri poſſet à ſuo capite depellerent: ſe autem ad nocendum ſeruarent, cum aduerſa acies penè defeſſa & labore confecta videretur. Quod tamen C. Cæſar neque probat, neque à Pompeio ſummo imperatore edictum eſſe exiſtimat. Eſt enim, vt
" inquit ille, quædam incitatio atque alacritas in
" nobis quæ ſtudio pugnæ ducitur. Hanc non re-
" ſtinguere, ſed inflammare imperatores debent.
" Contra verò Carolus is, qui ad deditionem compulſa Ioanna regina Neapolim & vtranque Siciliam occupauit, Ludouicum Andem cum maximo exercitu venientem fugiendo fregit, neque cũ eo intempeſtiuè bellum committendum eſſe exiſtimauit, quem aliquando temporis longinquitas eſſet oppreſſura: neque vnquam adduci potuit vt in eum acies ſuas explicaret, quem patientia frangi poſſe non diffidebat.

In virgam Palladis.

Scientiam ditare.

Virgula, Cecropiæ quondam sacrata Mineruæ
Fertur Amalthæa plura dedisse capra.
Eius enim optatis succedent omnia votis,
Cuius in acceptum se dabit illa sinum.
Illam Neritium fractum labentibus annis,
Ad pubertatem restituisse ferunt.
Quisquis Palladiis totis quinquatribus artes
Emit, & Aonij pocula sacra iugi,
Huic nil deesse potest, hunc pleno copia cornu
Imperat Attallica conditione frui.

V

NARRATIO PHILOSOPHICA.

OPTIME certè & ad rerum maximarũ diuturnitatem accõmodatiſsimè machinata eſt natura, vt in quibus rebus multum operæ & laboris impendimus, in his mirifici vtilitatis & commodorum fructus conſequantur. Quæ res ad leuationem vigiliarum, quibus qui in ſtudiorum curſu verſantur ſeipſos conficiunt, magnopere valitura eſt. Quis enim tam parum ſui memor à natura eſt effectus, quem non aliquando in ſtudiorum contentione præmiorum & dignitatum ceperit expectatio? Quis tot noctes & dies commodorum magnitudine non ſarciat? Nam nec mea ſententia principes illi Philoſophi, qui quondam doctrinæ ſtudiis nomen ſibi immortale pepererunt, tantum in gymnaſiis contendiſſent, niſi ad ipſam gloriam, vtilitatis ratio acceſsiſſet. Quot verò exiſtimamus ſpe lucri maiores ad nauandam in literis operam eſſe factos? Nã & Plato, qui primus nouum & perfectum eloquendi genus ad Philoſophiam attuliſſe fertur, non exiſtimauit à dignitate & Platonis & Philoſophi alienum eſſe, ſi clientelis foroq; Dionis & Dionyſij tyrannorum vteretur: paucique ſunt tam duriter Stoici, qui ſummorum regum & principum liberalitatem defugerint. Optima igitur ratione in eo conſilio quod turbulentiſsimis Eccleſiæ temporibus Baſileæ habitum eſt, decreuit conuentus freques̃, vt ij ſoli ad beneficia & magiſtratũs ordinatum in eccleſia petendos vocarentur, qui vel Theologiæ, Iuriſq; ſtudiis, vel humanioribus literis præſtantes haberentur.

tur: quod etiam memoria nostra cóuentorum fide præstita, inter sedem & Regnum confirmatum est. Vt ij ex quorum ludo principes viri ad reipublicæ gubernacula aptiores esse solent, fructum aliquem caperent contentionis & operæ suæ. Sed tamen quotus quisque est qui in beneficiorum designatione facienda, non magis affinitatis & amicitiæ, quàm virtutis & scientiæ causam sequatur: quiq; non potius ex domo histrionem aut corum, quàm eruditum hominem de ludo instituat? Bene enim se rem habere putãt, si quibus auspiciis in eas dignitates aliquando sunt adlecti, iisdem cæteri homines illorũ authoritate magistratus ineant.

In oraculum Appollinis Sybarithis redditum.

Deus dignitatis & gloriæ suæ retinēs.

Sybaris arcanas cupiens cognoscere causas,
Fatidicos fertur consuluisse deos:
Audiitū ex tripode est, aderit tū terminus vrbis
Et cadet infesto cuspide gentis honos,
Quum plebs diuinos mortalibus addet honores,
Et quum homine incipiet vilior esse Deus.
Impie quid properas homines æquare Tonanti?
Te decet extremo Sybaris vsa malo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PERNICIOSVM & infame genus eorum hominum Paulus existimauit, qui cum anniuersarios syderum astrorúmque motus, cæléstiaque ipsa contuentes præstantissimis testimoniis maiestatem Dei sibi perspectam cognitamque habuissent, tam se naturæ immutarunt suæ, vt in hæreditatem gloriæ, quam solam Dominus amplitudini suæ propriam esse iudicauit, homines deducere non formident. Quæ enim vlla hominibus cum Deo optimo maximo laudis societas esse potest, nisi leonina? vt cum omnia summa de Deo prædicaris, nulla vel minima pars ad hominẽ traduci posit. Et certè per Esaiam Dominus velut testatò prædicauit, se gloriam suam alteri non daturum. ,, Quis enim tam parum sacra monumenta cognitione attigit, qui nõ videret aliquando Deũ gloriæ suæ tam Zelotem esse, vt alium in possessionem illam venire temere non sit passurus? Magistratibus quidem & iis quos fortuna in amplissimos dignitatum euexit gradus honorem tribuere, & ethnicis & Christianis iubemur decretis. Nã Mariæ sorori Mosis, quòd cõtra fratrem silentiarium Domini liberius esset locuta, ex continenti pœna temeritatis à Domino constituta est. Et pueri qui Helisæo cum Iocis & risu obuiam processerant, à canibus discerpti sunt. Census verò qui à populo regibus inferretur, à Samuele iussu Domini descriptio facta est, vt omnibus notum esset eos quos Deus tantis dignitatum insignibus decorauit, à nobis quoque summa obseruantia coli debé-

re. Sed tamen si qui sint inter nostros tam minuti Philosophi, vt Deum & principes viros eodem honoris concludant loco, tales insanos & dementes impunè quiuis iudicauerit.

Quid enim, inquit poëta ingeniosus, *sibi cedere de se*
Non possit, cum laudatur diis æqua potestas?

Iam igitur qui in aulis degunt, maximam se gratiam apud principes inituros sperant, si eos diuinis laudibus socios ascribant. Ridiculum certè mentiēdi genus ea ipsa comminisci, quibus naturæ, senectutis & valetudinis incommoda penitus repugnant: quorúmque veritas tot rerum & euentorum periculis perspici cognoscique potest. Placet igitur Philippus ille rex Macedonum apud Lucianum, qui Alexandro filio pro summo flagitio ponit, quòd is rerum gestarum magnitudine elatus diuinos honores sibi decerni & haberi passus esset: cum tamen antea in bello vulnere accepto lacrymarum vim minimè tenere potuisset. quæ res à Dei præstantia aliena est. Ciuitas quidem Sybaritharum, cùm rebus secundis vteretur, quid Reip. euenturum esset oraculum sciscitatum venit: cui responsum est, ciuitatem omnino labefactatū iri, cum is honos quem diis immortalibus maiores tribuerant, ad homines transferretur. Qua enim re animum Dei à nobis magis alienari posse arbitramur, quàm illius maiestatem tam apud nos obliuione sopitā iacere, vt humanam imbecillitatē ad præstantissimum illud numen deducamus? Neque verò Diagoram Melium, Theodorum Cyrenaicum, & eius generis homines, si modo sunt alij,

qui Deum omnino esse negauerunt, existimem ciuitatibus suis capitaliores vnquam fuisse, quàm eos à quibus excellens illud & perfectum quod Deum vocant, moribus nostris exprimitur. Qui enim, quod cum summa illa æternitate perpetuò sociatum est, sermonibus suis ad alios conatur traducere, quid aliud quæso putetur effecisse, quàm vt eam mirationem, qua Deum suspicimus, nobis de manibus excutiat, & pietatē, quam erga Deum optimū maximum in cuiusque nostrum animis vel ipsa natura peperit, penitus euellat?

In Amphionem.

Pax.

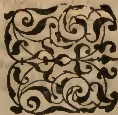
Musicus Amphion citharam dum pectine pulsat,
Septifores Thebas condidit ad numerum;
Praestitit hoc concors modulatae gratia chordae,
Moenibus vt populum cingeret ille ferum.
Sic diuina statum concordia continet vrbis,
Et ligat vnanimi barbara corda fide.

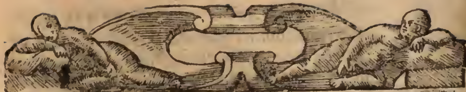

NARRATIO PHILOSOPHICA.

AMPHIONEM Mercurij filium cantu & fidibus tam præstantem fuisse fabulæ retulerunt, vt summa illa numerorum suauitate saxa raperet, eaque ad muros vrbis Thebanæ construendos in locum vnum modorum flexionibus duceret. Quam rem ideo à poëtis effictam possimus suspicari, quòd Amphion omni eloquẽtiæ & prudentiæ laude cumulatus, barbaros homines & ferarum more in syluis degentes mœnibus sepserit, & ad societatem vitæ reuocarit. Sed non erit meo iudicio à proposito fabulæ alienum, si nouam illam Thebanæ vrbis structuram ex variis æquabiliter citharæ concentibus effectam, ad ciuilem cõcordiam referamus. Vt enim ciuitates iamconstructæ diutius in splendorẽ & maiestate esse non possunt, nisi in vnum conspirantibus ciuium animis respublica temperetur: ita neque vrbes condi, nisi eorum qui ad ædificium conuenerunt, eadem sit ratio & voluntas. Neque verò Agesilaus aliis propugnaculis & muris firmandam esse ciuitatẽ existimauit, quàm ciuium corporibus: qui si se summo studio & consensu ad alicuius sapientis voluntatem ductumque applicauerint, erit opinor factu difficile, firmissimis illis concordiæ præsidiis firmatam rempublicam euertere. Iam verò ne externa meditemur, cedo quibus artibus Christianorum opes in Asia conciderunt? quæ res Græcorum florentissimum imperium funditus deleuit? quæ vis Rhodum insulam, oræ maritimæ oculum effodit? quæ res Othomanos Christianorum

ſpoliis & triumphis tantopere decorauit? inteſtinæ certè Chriſtianorum inter ſeſe ſimultates. Neque enim vnquam Barbari illi Chriſtianos bello laceſſendos eſſe iudicauerunt, quàm de illorũ domeſticis odiis certiores facti eſſent: neque prius Mahumetes Magnus de oppugnanda Conſtantinopoli conſilium cepit, quàm Europam ſuis proſtratam armis iacere perſpexiſſet. Et patrum noſtrorum memoria, Gallorum imperium quod Caroli Magni & cæterorum regum armis florentiſſimum ad illam ætatem permanarat, popularibus principum ſtudiis penè deletum eſt. Ex quo ſatis efficitur, ſæpe ciuitatibus pernicioſum fuiſſe parem ſummorum ciuium principatum: quò enim quiſque animi magnitudine maximè præſtat, eò certe gloriæ auidior eſt: quam qui appetit, vult omnium princeps eſſe vel potius ſolus: ex quo turbulentiſsimæ in multis populis diſſenſiones extiterunt: neque enim cæteri cõſiliorum & dominationis in republica ſocij æquo animo ferre poſſunt, ab vno diripi patrimonium totius dominatus.

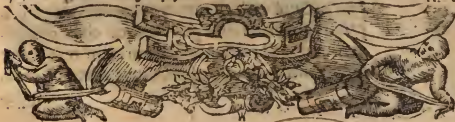

In Orpheum.

Vis eloquentię quam Euripides reginam, Ennius flexanimam appellauit.

En vt Treicius numeris & carmine vates
Permouit aurata barbara saxa cheli:
Vtq; arbusta tenet cantu, platanósque sequētes,
Et ciet insolitis peruia monstra sonis.
Circa homines tantùm retinet facundia nomen,
In sua vt inuitos vota disertus agat.
Condidit hic hominum cœtus, & mœnia primus
Artifici posuit non violata, manu.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

IN omnibus iis quæ non tantùm in rerum gubernaculis, ſed in ciuitatibus condendis plurimum valuerunt, princeps ſemper meo iudicio eloquentia fuit. Vt enim, cùm à Romulo paſtores & aduenas ad ædificandam vrbem cõgregatos legimus, id eloquentia (cui cum ſapientia æterna eſt ſocietas) perfectum eſſe ſuſpicamur: ita illa retinendæ in repu. Romana pacis & quietis author ſemper fuit. Quo in loco præclarum eſt quod de Menenio Agrippa dici ſolet, cuius oratione inuidioſa illa plebis à patribus ſeceſsio reuocata eſt. Sulpitius quoque Gallus exercitum Romanum de lunæ defectione trepidantem & animo fractum dicendo excitauit, tantumq; eius eloquentiæ omniũ teſtimonio tributum eſt; vt potius vnius orationis tractu, quàm vi & armis victoria parta eſſe videretur. Idem quoque Pericli apud Athenienſes ferunt contigiſſe: cuius oratio animos ſuorum ob ſolis obſcurationem deſperatione metuque fractos, recreauit. Quid verò eſt magnificẽtius, quàm rem eam quæ ſit dictione explicanda, illuſtrare dicendo poſſe, & eorum qui audiũt animos quò velis impellere, vnde autem velis deducere? Quid magis admirabile, quàm in frequenti hominum corona, vt eo munere quod omnibus à natura commune eſt ſolus cum dignitate perfungi poſſe videaris? Quid verò pietatis & religionis magis proprium, quàm nefarios perditoſque ciues orationis flumine ad rectam officij normam traducere? Hoc genere qui valent, quocũque oratione ſuam

appu-

appulerint, facilè efficiunt quod volũt, modo perfringunt, modo opiniones nouas inferunt, modo peruellũt insitas. Taliũ virorũ ornatum & vim dicendi admiratæ gentes, plurimum semper eloquẽtiæ tribuerunt. Itaque & ætate nostra multi in id studium diligentius incubuerũt, quod illis maximo emolumento & honori fuit: nonnullique sunt inuenti, qui quanquam penitus in iure ciuili & maiorum institutis rudes essent, tamen quia aut soli, aut cum paucis ad hanc ciuilem scientiã verba illa selecta, dicendique ornatum, & quasi vestitum attulerunt, soli prope iurisconsulti sunt habiti: & quasi in possessionem suã venissent, veteres illos iuris magistros, scholis & bibliothecis excluserunt. In quibus magnopere laudandum est, res, quæ primùm ab eloquentibus sunt traditæ, oratoria facultate tractare: est tamen infantiæ propè simile in verborum collocatione solùm occupari, sciẽtiam autem ipsam intactam, & nulla accessione abs se cumulatam præterire. Quorum fortasse labor, eò minus in multis probabitur, quòd qui discere ius volent, nec illorum libros legẽt, quòd procul ab arte & præceptis absint, neque ea attingant, quæ in forensibus cõtrouersiis explicandis posita sunt: qui autem latinè scire expetent, & orationis flore & copia magnopere capientur, nec ad illorum scripta se conferẽt, quòd vberius & cumulatius ex libris Ciceronis & aliorum, qui plurimũ eloquentia valuerunt, desyderium suum sint expleturi.

In tempora & mores.

Mulier imperator, & mulier miles.

To a licet fatuis ſubſit reſpublica vuluis,
Et miſera elumbes experiatur annus:
Sit ſatis excelſo facinus placuiſſe Platoni,
Forte parum eſt nobis diſplicuiſſe deis.

ALIVD.

Creditur infelix stultis respublica vulnis,
Fœmineóque amens vtitur imperio:
Bella gerit mulier, pacis quoque fœdera iurat,
Atque magistratus datque mouétque foro
Hac quondam magno non sunt inuisa Platoni,
Si mulier secum mascula corda gerat.

PROBLEMA.

Publica si domini regerent moderamina cunni,
Fœmineúsque daret ciuica iura pudor:
Dic, an tutorem & Velleiæ legis honores
Publica res causis poßit habere suis?
Fortè hinc est quòd eam violata in iura reponunt
Prætores, & ius illa minoris habet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

FOEMINAS publicis rerum gubernaculis & imperiis omnium ferè gentium mores & edi-ćta remouerunt: quòd in eis neque animi magnitudo, qua potissimum foris nititur ciuitatis salus neque consilium, quod in vrbanarum rerum temperatione maximam vim habet, satis præsidij & adiumenti ad constituendam rempublicam afferre posse videretur. Quid enim eo genere aut ad rē militarē ineptius, aut ad reprimendos populariū motus magis imbecillum? quid ad conseruandum publicæ dignitatis patrimonium minus accommodatum & instructum? quid porrò in ferendis decretis magis varium & multiplex? Nam & videmus eas, quæ se veterum memoria ad res gerendas applicauerunt, aut turpiter ciuitates suas lacerasse, aut eum splendorem quem à maioribus acceperant, minime sustinere potuisse. Quamuis enim Semiramis laudetur, & sit nomen eius multis scriptis decoratum, citeturque omnium Orientis ciuitatum præstantissima, & præclarissimæ testis memoriæ Babylon, quam illa muro & fossa cinxit: non video tamen in quo tantopere videatur esse perhibenda, quæ florentissimum regnum stupris suis & sordibus funestauit. Iam qui reipublicæ moderationi præsunt, hoc primùm tenere debent, ne commodis suis & vtilitatibus inseruiant. At in mulierum animis auaritia tantam vim habet, vt quasi ad patrimonij amplificationē à natura creatæ solùm sint, sine lucro nullā vitam esse existiment, & plerunque in nuptiarum condi

tione

tione quærenda habeant antiquius, pecuniæ quæ viro, quam viro qui pecunia indigeat desponsari. Quia tamen me ad eas mulieres quæ aliquando maximis virtutibus & præstantissimis in patriam suam benefactis claruerunt, genus quæstionis vocat, videar præter officium facere, si debitum earum virtuti testimonium non reddam. Nā & aliquot legimus, quæ in summis periculis, ciuitatibus suis magnopere profuerunt. In his apud Hebræos principes Debora & Iudith nominantur. quæ in rebus desperatis & afflictis, patriæ suæ trāquillitatem & salutem pepererunt. Iam & illis ferè temporibus Tomiris Scytharum regina Cyrum potentissimum Persarum regem incredibili animi elatione fudit & cæcidit. Et apud Romanos Chlœlia virgo nouo stratagematis genere vniuersum fœminarum genus illustrauit, præclarumque toti mulierum posteritati imitandæ virtutis suæ stimulum iniecit. Ad harum egregias dotes & propè diuinam naturæ vim si qua ex nostris mulieribus sese adiunxerit, illi opinor concessu omnium ad summam rerum gerēdarum authoritatem aditus erit, licebitque ei consiliorum in republica sociam, saluis forsitan legibus numerari. Nam & Plato maximus & dicendi, & intelligendi magister, non omnino fœminarum principatum è ciuitate sua sustulit: si tamen in earum animis virilis splēdor eluceat. Quia tamen plerunque euenit, vt mulieres vel ab ipsa natura effœminatos & muliebres animos gerant, non sine ratione maiores mulieribus

viam ad honores & magiſtratus præcluſerũt: quòd ad illam rerum bene gerendarum gloriam, nihil inſtrumenti vel à natura, vel à domeſtica ſua incitatione habere videantur. Non eſt verò conſentaneum vt quæ & priuatim & publicè à rerum administratione ſunt excluſæ, eæ foris & domi magiſtratus inſtituant: vt nulli perdiu bono ad honores ordinatim in republica petendos, niſi illarum arbitratu, gratia, ſuffragio & renuntiatione, aditus poſſit patere.

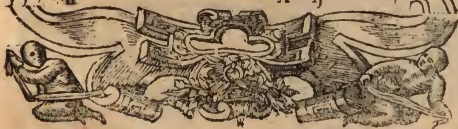

Homo homini Deus.

Ex Plutarcho.

Dum gemit impósito bos pondere, dúmq; camelũ
In partem accepti muneris ire rogat,
Denegat ingratus socias in pondera vires,
Et veteris fœdus negligit hospitij.
Verùm vbi tot miserum iuga cõpressere iuuẽcũ,
Cum boue & illius ferre iubetur onus.
Si potes obsequium repetenti confer amico,
Et meritis hominem demereare tuis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

» SICVT deorum & hominum causa creatum
» esse mundum philosophorum semper consen-
» sus fuit: ita & hominem hominis causa. Vt enim ea quæ vicissitudine anniuersaria terra marique procreantur, hominum vtilitatibus inseruiunt: & tãta est in nos naturæ benignitas, vt etiam ex iis quæ ad nocendum facta sunt, aliquis fructus capi possit: sic par rerum fruendarum commoditas & gratia quam à Deo immortali accepimus, homini ab homine referẽda est. Nam æqualium studiis & negotiis deesse cum opus erit, tam certè contra naturam est, quàm contra Euangelicas cautiones: ad quarum præscriptum qui se applicauerit, non efficiet, vt aut in referendis beneficiis fidem à se suã, aut collocandis, liberalitatem requiri patiatur. Quia autem in externis rebus ex vulgi sententia, potissimum fortuna dominatur, iis qui temporibus valent animaduertendum erit, ne cuius euersam afflictamque fortunam aspernentur: sed eos opibus suis tueri debebũt, à quibus fortuna vtrinque commutata se magnopere cuperent in eodem genere sustentari. Nam secundis illorum rebus ad inopiam redactis, eueniet vt quod in hominum euentis propè consuetum est, illis in pœna & flagitio deputetur.

In

In ſimulachrum τῆς διαβολῆς. *Ex Appelle.*

Contra eos qui antequam bona relati inter reos ex commiſſo in fiſcum deferantur, ea petunt à principe.

Preßit Appellæum vindex calumnia nomen,
Aſt eadem afflicti proditur arte rei.
Sector in inſontes oculis ſigna cruentis,
Iam ne indemnati prædia poſce rei.

ALIVD.

Aspice vt immanis toruo calumnia vultu,
Euomit accensa fulmina dira face:
Vtq; tenet puerum passis furibunda capillis,
Testantem magni numina summa Iouis.
Anteit & toruo miserandus liuor ocello,
Quem toto fusus corpore langor habet.
Vtq; comes structis sequitur; Fallacia technis,
Et multo infamis sanguine Proditio.
Iámque Midæ auriculis alter spectatus & auro,
Porrigit huic grati signa supercilij,
Multa super multis quærens, dũ mutua spõdet
Munera delati, tristia pensa rei.
Sed latet à tergo lacera μετάνοια lacerna,
Multa gemens vitæ fata nefanda suæ:
Et veri petit amplexus atq; oscula, nec se
Illius indignam iudicat esse manu.
Quot superi falso calumnia nomine pressit,
Quótque nigris (miserũm) cõtudit illa fabis
Quot bene nummatos tristem cõiecit in vrnã,
Qui fisco tacitas præparat insidias?
Quíq; sub incertis metuendæ sortibus vrnæ,
Postulat insontis gemmea culta rei.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

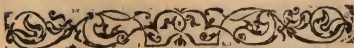
EX eadem illa malorum omnium parente cupiditate & altera profecta est, quæ Calumnia nominatur. Hanc quædam pestes hominum aliena laude fortunaque dolentium semper in regendis ciuitatibus quasi ducem & magistram statuerunt: quòd opinor sine ea diutius stare se posse non existimarent. Quia enim si vetera recordamur, nulla vnquam tã felix aut tam bene morata ciuitas fuit,

quæ auaritia vacare potuerit:ita & singulis ætatibus extiterunt ij,qui nulla alia causa sibi rempublicam attingendam esse iudicarent,quàm vt bonorum ciuium si fieri posset dominatum opprimerent & delerent.Qui enim aliquem in republica principatum animo sibi fingunt,qui non modo soli dominari volunt,sed propemodum soli & esse & viuere:qui è re & dignitate sua esse non putant, aliquos in ciuitate degere,qui opibus antecellant, qui aliorum patrimonia exhauriunt & expilant, habent certè & impunitatis & virtutis loco cum iis de capite dimicare,qui fortunis suis spoliari se æquo animo ferre non possunt. In quo valde dolendum est tantum vim & tumultum in rerum gubernaculis valere,vt iustitiæ præcepta deleantur. Sed ex omnibus malis nullum est capitalius quàm esse aliquos, qui eam iuris constituti æquabilitatem quæ in bonis beneficio retinendis omnino posita est , ad bonorum perniciem conferre velint : vt quos priuata vi & domesticis insidiis summouere nequeunt , eos iudicum sententiis & decretis opprimant. Sed quemadmodum ignaui fuci , cum in otio viuant , neque mel conficiant, ipsi tamen,vt inquit ille,

Μελισσάων κάματον τρύχουσιν ἀεργοὶ ἔσθοντες:

ita nõnulli sunt qui cũ omnẽ vitæ fructũ in remissione & lenitate ponãt,neq; quicquã homini melius aut optabilius esse putẽt,quàm iis ipsis oblectamẽtis animũ explere,in quibus vulgò vita beata posita est, id tamẽ agũt vt eorum qui perpetuò in cõtẽtione sunt,cursum & laborẽ interpellẽt,Habet

verò rationē vt quos in capitis discrimē adduxeris, eorū bona tibi ex rescripto quasi iure vindices: & quos reos vel falsò vel subiectis testib9 annotādos curaueris, eorū hæreditatē ex proscriptione cernas aut capias. Iā apud Romanos principalibus rescriptis cauebatur, ne ea bona, quæ ex quouis cōmisso in fiscū delata essent, priuati à principe impetrarēt, pœna iis qui cōtra fecissent à lege cōstituta Sed tamē quia tātū de prisca seueritate virtuteq; discessum est, vt etiā reorū bona qui nondū sunt iudicati & peracti, auarorū hominū cupiditati cōcedātur, nō est mirū si multi boni viri nefariorū dolo & laqueis irretiti teneātur. Qui enim ex sententiis iudicū & reorū cōdēnationibus lucrū facturi sunt, quia illis in reorū periculo & iactura cōmissi quæstus positus est, in eo ferè causa cōstāte occupari solēt, vt quos iudicatos facere volūt, & testibus redēptis & tabulis cōfictis obruāt. Ita fit vt vno calūniæ cōmēto & iudicātiū religio circūuēta, & reorū innocētia afflicta iaceat & oppressa. Quod fortasse malū pridē bonorū virorum intercessione fuisset antiquatū, si cōtra vim auaritię pręclarissimis institutis potuisset esse locus. Sed queadmodum summus ille pater sapiētię Plato, eā sibi nō attingēdę reipublicæ causam esse dicit, quòd homines suos quos dicēdo persuaderi posse diffidebat, cogi fas esse nō arbitraretur: ita neq; optimi & fortissimi viri cōtra res tā perditas & exulceratas omnino sibi cōtēdēdū esse putant, neq; in propinquo discrimine de republica referendum: quòd opinor res tā prostrata & euersa nulla ratione aut cōsilio attolli queat.

Cycnus.

Honor alit artes.

Non canit assueta Cycnus vocalis in vnda,
Ni Zephyri spiret mollior aura sibi.
Classica proposito sapientia crescit honore
Speratóque alitur docta Minerua lucro.
Sic tua Mecœnas circunstetit aura Maronem,
Et cœpit Clario gratior esse Deo.

In vitem.

Non erudiendos priuatim adolescentes.

Incrementa parit votro vicinia botri,
Inq; vicem auxilium præstat vterque sibi.
Mollior obscura iuuenis ne discat in vmbra,
Sed studijs comitem comparet ille suis.

In Atlantem.

Astrologia.

Distinctum stellis cælum fert maximus Atlas,
Atque humeros oneri fertur habere pares:
Vnde illi cecidit tantæ prouincia sorti?
Quis Deus hunc tantum munus obire dedit?
Qui bene Virgilias, fratrum quoque lucida signa
Nouit, & Arctoi sydera clara poli:
Et cui lactis iter notum, & dimensio cæli:
Is magnum Aetherei sustinet axis onus.

Iu tumulum Aemylij Ferretti.

Qui dignos tumuli persoluere quærit honores
Extinctis docti manibus Aemilij:
Bis senas sculpto describat in ære tabellas,
Et ponat Latiæ ciuica iura togæ.
Addat pontificum positos ex ordine fastos,
Chaldæis olim prodita scripta notis.
Adiungat picta cælata emblemata lingua,
Verbáque quæ rapidi fluminis instar eunt.
Addat & Aonias placata fronte sorores,
Et quæ larga suis munera dant Charites.
Iungat gramineæ certamina cruda palæstræ,
Et statuat verso spicula torta iugo.
Hæc igitur (miserùm) tristi clauduntur in vrna,
Ius, & ferrea vox, αἰμύλιός τε λόγος.

In statuam Timothei Athæni.

Cum in omnibus rebus, tum maxime in re militari plurimùm Fortuna potest.

Timothëe hos hostes tibi suspende ec Colossos,
Hæc tibi sunt forti conciliata manu:
Téque vnum ex multis fortuna sacrauit alumnum,
Illa quiescenti dum tibi signa refert,
Cogit & hostiles ignota in retia turmas.
Atque audax positis decipit insidiis.

Liberum arbitrium.
Ex Homero.

Dic mihi Mæonius quorsum dua dolia vates
Dixerit in magni limine fixa Iouis?

An quod spectata nobis virtutis imago,
Et vitij species ponitur ante oculos?
Ergo ex alterutra qui nascitur hauriat olla:
Omnibus ex a quo se dat vterque cadus.

Intus vino, & extus oleo.

Maximus archetypo quæ concinit ore Machaon,
Quótque Melampodius dat monumenta liber:
Quótque soporatis serpens Epidaurius herbis
Astruit, id totum cernitur in tabula.
Ima frequens modico præcordia perlue vino,
Doctus abundantem vincere pituitam:
Et firma externos sub pollinctore meatus,
Hoc est vel medicis certius antidotis.

In statuam Boni Euentus.
Ex Ephranore.

Quæ statua excelso longè spectata Solosso?
Et quorsum artifices in sua dona manus?
Quare gramineis bellè illustratur aristis,
Et cur lethæum dextra papauer habet?
Ecquid lenæo fœcundus crater honore
Aleuæ extremis prominet articulis?
Hic bonus euentus Romanis notus in aris,
Cuius te poterit summa beare manus.

Mirabile de equa.
In mulieres nimium sibi ex forma placentes.

Si semel in placida formam conspexerit vnda
Mitis equa, horrendam vertitur in rabiem.
Sícque puella suæ nimium sibi conscia formæ,
In veneris citius dulcia furta ruit.

In lit.

In literam Pythagoræ.

Y

Monstrat iter duplex, tolidem distincta lituris,
Quam cernis Samij litera docta senis.
Huius & alterius lateris se ianua pandit,
Et facilem ingressum callis vterque facit.
Quisquis es in cursu vitæ qui lampada poscis,
Elige, sunt animo libera cuncta tuo.
Desine contortam fatis ascribere culpam,
Sed refer in tabulas acta nephanda tuas.

Aes Dodonæum.

In rabulas fori.

Me Dodonæi miserum sonus enecat æris,
Nec sinit assueto membra sopore frui.

De vipera. Ex heiroglyphicis Aegyptiorum.

In impudicas mulieres.

Quæ struis insidias misero famosa marito,
Projce crudeli Norica tela manu:
Viperea quondam te finxit imagine Memphis,
Qua nihil in terris fœdius esse potest.

Bos super linguam.

In proclamatores fori.

Qui longa in leuibus texit primordia causis,
Offenditque noua garrulitate patres:
Indicta linguam discat compescere multa,
Et posthac labijs ponere vincla suis.

In lapidem Tirreum.

Concordia fratrum.

Tirrei quamuis moles densissima saxi,
Mirum, ni cæruleis æquora tranat aquis:

Quam

Quam si forte secas in frusta minutula, sensim
Labitur, aequoreo nescia stare solo.
Coniunctos retinet quoties concordia fratres,
Quis poterit tantae laedere iura domus?

In molles.

Hinc properate, caput digito qui scalpitis vno,
Molles atque pigros nulla trophaea manent.

In Diogenem.

Nititur in populum Cynicus, vestigia figens
Altius, vt studijs plebis obesse queat.

In Trochum.

Lis litem generat.

Semet init Trochus, & tandem quoque concipit ex se,
Alteriúsque opera non eget ad venerem.
Sic ex lite vna sensim lis altera surgit.
Haec venit à nostris noxia Pragmaticis.

In elatos.

Aspice comprensi sudantia terga Milonis,
Vt captas lachrymans explicet ille manus.
Sic fortes elata sui fiducia fallit,
Et saepe in praeceps corda superba trahit.

Fere idem in πανέργος.

Auribus ipse lupum teneo veterator & audax,
Sed vah, susceptum me malè perdet onus.

In ritum veteris sacrificij.

Silentium & pax in matrimonio.

Qui rem diuinam faciunt tibi pronuba Iuno,
Incendúntque aris thura Sabaea tuis:
Fel caesae iaciunt altaria ad ipsa bidentis:
Sic priuata suo victima felle manet.

Sic

Hæc lex connubij est, iriarum ponere fluctus
In sancto coniux, debet vterque thoro.

In hyenam.

Ab adulatoribus fugiendum.

Postquam sæua hominis didicit cognomen hyena,
Vt aoret appellat nomine quemque suo:
Et blando humanas imitatur carmine voces,
Vt cadat in nassam præda vocata suam.
Falsus adulator, seruans in corpore virus,
Quos blandè appellat, clam facit ille reos

Turtur.

In præproperas nuptias secundas.

Ecce gemit tristes amißi coniugis aras
Turtur, & alterius neglicit ille thorum.
Quid properas iterum geniali accumbere lecto,
Dúmque vtero gestas vota secunda petis?
Hoc est, crede mihi, cineres violare sepultos,
Tam cito se thalamis conciliare nouis.

Ad vetus Astrologorum in Aegypto tributum.

In nostrates medicos Prognosticorũ mensularios.

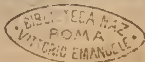
Cum medici paßim referant Prognostica Galli,
Séque velint Pharijs vatibus esse pares:
Cur non fatidicis indicta solaria mensis,
Atque βλακεννόμιον, munera iusta, luunt.

In nostrates mulieres.

Auri sacra fames.

Quæ sacras varijs implet suffitibus aras,
Et solitas fundit nocte diéque preces:

Commu-

Commutátque frequens recta iciunia cœna,
Et corpus miseris conficit illa modis:
Hæc nunc ad noctem media sedet anxia mensa,
Et numerat solidos, vile numismasuos.
Gaudet & eiusdem numeros adducere summa,
Vt viso toties expleat ære sitim.
Quàm vis magna auri est, vt quos nec cursus honorum
Detinet attonitos, comprimat æris amor.

Insignia eruditorum.
Ad Ioannem fratrem.

Siue voles gracili versus componere socco,
Siue Sophoclæis reddere scripta notis:
Siue etiam causis solers versaris agundis,
Téque tenet Pylij Suademedulla senis.
Tot tibi sunt veneres, vt iustè credere quiuis
Poßit apes labijs mellificasse tuis.
Ergo mihi Argiua solus spectabere parma:
Dignus & in nostris aureus esse focis.

In Naphtam. Ex Plinio.
Laus benefactorum comes.

Insequitur Naphtam longè quàm senserit, ignis,
Et necis & vitæ fœdus vterque ferit.
Sic & virtuti comitem se gloria præbet,
Et præclara solet laus benefacta sequi.

Grauitas peccati.

Paruula dum rapidis agitatur cymba procellis,
Nec iactu trepidi ponitur ira maris:
Omnes præsenti monacho peccata fatentur,
Placet vt iratum mens bene munda Iouem.
Verū Amphitrite paßim luctantibus Euris,
Non iubet æquoreis fluctibus esse modum.

Confes-

Confessor monachus vectorum crimina portans,
Plus aliis naui creditur esse grauis.
Ergo illum attoniti vectores in mare mergunt,
Tum ratis in tuto cernitur esse vado.
Quàm sit magna Deo peccati sarcina nostri,
Scripturæ referunt sat monumenta sacræ.

